

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 41.

Onsdagen den 28 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1924 den 28 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken efter herrar V. L. Moll och E. A. Nilson, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

herr Moll, Victor Ludvig, bankdirektör med 41 röster,
» Nilson, Erik Agabus, ledamot av riksdagens andra kam-
mare » 41 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1925 försiggått:

herr Olauson, Knut Arvid, bankokommissarie med 38 röster,
greve von Rosen, Gustaf Fredrik, bruksägare » 37 » ,
herr Kristensson, Emil, folkskollärare, ledamot av riksdagens
andra kammare » 36 » .

S. H. Kvarnzelius.

Arvid Lindman.

And. Pers

Bernh. Eriksson.

År 1924 den 28 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksgäldskontoret efter herrar H. S. Tamm och C. G. Ekman, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

herr Tamm, Henric Sebastian, verkställande direktör i Sveriges
allmänna hypoteksbank med 41 röster,
» Ekman, Carl Gustaf, f. d. redaktör, ledamot av riksdagens
första kammare » 39 » ;

suppleanter

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1925 försiggått:

herr Strömberg, Otto Mauritz, bruksägare med 39 röster,
» Bäckström, Helge Mattias, f. d. professor » 38 » ,
» Hallin, Erik Adolf, kabinettskammarherre, ledamot av
riksdagens första kammare » 37 » .

S. H. Kvarnzelius.

Arvid Lindman.

And. Pers

Bernh. Eriksson.

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 41.

Protokollen lades till handlingarna; och beslöts tillika, att riksdagens kansli-deputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag till dels förordnanden för de valde, dels skrivelser till Konungen med anmälan om de försiggångna valen, dels ock de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet intagas.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att genom överenskommelse mellan talmännen bestämts, att gemensamma voteringar komme att äga rum lördagen den 31 innevarande maj angående de voteringspropositioner, som då vore av kamrarna godkända.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 30.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 48, med förslag till förordning om särskild skatt å bensin, som finnes i riket den 1 juni 1924, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Justerades protokollutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärendet.

§ 6.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 220, till Konungen, angående särskild skatt å bensin, som finnes i riket den 1 juni 1924.

§ 7.

Föredrogs vart för sig:

statsutskottets utlåtande, nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att träffa förlikning i tvister med Lilla Edets pappersbruksaktiebolag m. fl.; och

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 8.

Ang. lån till främjande av bostadsproduktionen m. m. Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 22 februari 1924 dagtecknad proposition, nr 68, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

1:o) att för ökning av statens bostadslånefond finge såsom lån ur statsverkets fond av rusdrycksmedel disponeras för år 1924 ett belopp av 5,000,000 kronor; *Ang. lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.*

2:o) att av det på extra stat för 1922 under femte huvudtiteln till statsbidrag åt kommuner med flera för uppförande av vissa bostadsbyggnader anvisade reservationsanslaget jämte därunder omförda besparingar ett belopp av 24,000 kronor finge ställas till ingenjörsvetenskapsakademiens förfogande för utförande av vissa tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet; samt

3:o) att av nyssnämnda reservationsanslag och besparingar ett belopp av 26,000 kronor finge av Kungl. Maj:t disponeras för åtgärder, ägnade att indirekt förbilliga eller eljest främja bostadsproduktionen.

I sammanhang med förevarande proposition hade utskottet till behandling förbehållit två likalydande motioner, nämligen nr 256 i första kammaren av herr *Johan Nilsson* i Malmö *m. fl.* och nr 407 i andra kammaren av herr *Larsson* i Västerås *m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte medgiva,

1:o) att för ökning av statens bostadslånefond finge såsom lån ur statsverkets fond av rusdrycksmedel disponeras för 1924 ett belopp av 10,000,000 kronor,

2:o) att av det — — — byggnadsområdet, samt

3:o) att av nyssnämnda — — — bostadsproduktionen.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och ovanberörda motioner medgiva,

a) att för ökning av statens bostadslånefond finge såsom lån ur statsverkets fond av rusdrycksmedel disponeras för år 1924 ett belopp av 7,000,000 kronor; samt

b) att av det på extra stat för 1922 under femte huvudtiteln till statsbidrag åt kommuner med flera för uppförande av vissa bostadsbyggnader anvisade reservationsanslaget jämte därunder omförda besparingar ett belopp av 26,000 kronor finge av Kungl. Maj:t disponeras för åtgärder, ägnade att indirekt förbilliga eller eljest främja bostadsproduktionen; ävensom

II) att Kungl. Maj:ts förslag om användande av ett belopp av 24,000 kronor av berörda reservationsanslag med därunder omförda besparingar för vissa tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits vid mom. II) av herr *Lamm*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag om användande av ett belopp av 24,000 kronor för vissa tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet.

Punkten I).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *punkten II)* härpå föredragits, anförde:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Malm**: Herr talman, mina herrar! Jag måste beklaga, att utskottet avvisat Kungl. Maj:ts framställning om att 24,000 kronor av byggnadsskattemedel skulle anvisas till ingenjörsvetenskapsakademien för utförande av vissa byggnadstekniska undersökningar. Dessa undersökningar ha enligt min mening en mycket stor betydelse för allt vad bostadsbyggande heter.

Förslaget gick ut på, att man skulle använda 8,000 kronor för studiet av

Ang. lön till
främjande av
bostads-
produktionen
m. m.
(Forts.)

byggnadsmaterialiers värmekapacitet eller värmemagasineringsförmåga. Detta är en fråga, som har en mycket stor betydelse för beräkning och dimensionering av värmeledningar. Detta ämne är i själva verket icke mycket studerat, utan man rör sig med en hel del ovissa faktorer, som det är angeläget att få klarhet om. Den andra frågan berör beständigheten hos olika slag av fasadmaterial. Alla, som äro från västkusten, veta, huru stora svårigheterna äro just i dessa trakter, och för övrigt även i stora delar av södra Sverige, att få ett fasadmaterial, som håller. Även denna fråga är av stor ekonomisk betydelse. Slutligen skulle återstoden av pengarna användas till undersökning av ljudisolering hos byggnadskonstruktioner. Och var och en, som bor i hyreshus, har erfarenhet av, hur viktigt det är att fullt behärska detta tekniska område. Alla tre frågorna äro sådana, som ha betydelse för hela bostadsproblemet.

Nu har utskottet motsatt sig detta, jag föreställer mig delvis beroende därpå, att man föregående år sade till akademien: »Här få ni 10,000 kronor att slutföra edra byggnadstekniska undersökningar med, och sedan få ni icke mera.» Men detta tycker jag för min del icke kan vara avgörande, när det upptäckes nya områden, som äro betydelsefulla att få undersökta. Utskottet säger i övrigt, att det förmenar, att det bör anskaffas medel för detta ändamål i annan ordning. Jag vet icke riktigt, om man därmed åsyftar att få privata medel, men jag vill säga, att den utvägen är ganska utesluten. Ty det, som det här rör sig om, är icke sådant, som man kan få patent på och göra pengar av, utan det är frågor, som måste studeras med anslag från det allmänna. Och att få anslag på andra huvudtitlar torde i dessa bistra ekonomiska tider vara ganska uteslutet.

Jag vill dessutom erinra om, att det är icke fråga om att taga ut medel för detta ändamål på skattevägen, ty det finns redan en rest disponibel av byggnadsskattemedel. Dessa byggnadsskattemedel äro ju avsedda för främjande av bostadsproduktionen, och jag kan icke förstå annat, än att skapandet av goda, tekniskt väl utarbetade och ekonomiska metoder är ett lika så gott sätt till främjande av bostadsproduktionen som något annat.

Därför menar jag, att det vore i hög grad önskvärt, att kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt.

Herr förste vice talmannen **Nilson**: Herr talman! Då jag studerade detta statsutskottsutlåtande, så fann jag visserligen, att statsutskottet kunde ha anledning att intaga en viss tveksam ståndpunkt gentemot ingenjörsvetenskapsakademien, som tidigare har erhållit anslag till just det med dessa 24,000 kronor avsedda ändamålet. Och detta i anledning därav, att Kungl. Maj:t, då Kungl. Maj:t tidigare har anvisat medel till samma ändamål, har lämnat föreskrift om, att ingenjörsvetenskapsakademien skulle känna en förpliktelse att hushålla med medlen, så att de skulle bli tillräckliga. Och den saken underströks av dåvarande departementschefen, då akademien fick det sista anslaget på 10,000 kronor.

Men med allt beaktande av den riktiga känsla, som må hava besjälats statsutskottet, har jag vid studiet av detta ärende likväl funnit, att för det ändamål, som dessa medel här ifrågasättas, är det verkligen av stor betydelse, att dessa försök få fullföljas till ett avslutat helt. Kunna icke försöken fullföljas till ett avslutat helt, så är det ju föga gagn med hittills gjorda arbeten, och då har icke med därför havda utgifter det resultat vunnits, som det skulle vara önskvärt att vinna. Utskottet har ju också erkänt, att dessa undersökningar ha stor betydelse. Det är sålunda icke någon tvekan därom. Men då behovet sålunda är konstaterat, och syftet är att kunna vinna en bättre nytta av de medel, som lämnas till bostadsproduktion, så förefaller det mig, även om statsutskottet

kan ha något fog för att anslag borde beviljas i annan ordning, som om den omständigheten, att anslaget skulle utgå av byggnadsskattemedel, likväl icke bör utgöra något hinder för riksdagen att nu bevilja detta belopp.

Jag tillåter mig därför hemställa, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

*Ang. lån till
främjande av
bostads-
produktionen
m. m.
(Forts.)*

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Kanske bör jag upplysa kammarens ledamöter om den motivering, utskottet anfört för sitt avslagsyrkande. Däri relateras frågans gång, allt sedan första gången sådant anslag till ingenjörsvetenskapsakademien blev beviljat av riksdagen. Redan första gången dylikt anslag beviljades, antyddes det, att ytterligare anslag för detta ändamål icke skulle komma ifråga. Men sedan kom man igen och begärde anslag även i följande års budget. Och vid förra årets riksdag förelåg återigen förslag om en rätt så avsevärd summa för samma ändamål. Då sade Kungl. Maj:t i sin proposition till riksdagen, att Kungl. Maj:t icke kunde tillstyrka, att akademien i fortsättningen skulle få anslag på sätt, som den själv ansåg, att den borde hava. Men Kungl. Maj:t ansåg, att akademien borde beviljas ett färdigställningsanslag på 10,000 kronor för att kunna ordna de saker, som då voro under arbete, utan att det skulle behöva bli något onödigt avbrott. Men i år kommer ingenjörsvetenskapsakademien återigen och begär 24,000 kronor, och icke huvudsakligast för att fullfölja igångsatta arbeten utan för att påbörja en hel del nya undersökningar, vilka i och för sig kunna vara väl så viktiga och beaktansvärda, men för vilka vi för vårt vidkommande icke ansett anslag böra utgå i den ordning, som i propositionen är ifrågasatt. Och detta dels därför att dessa pengar äro anvisade till bostadsproduktion, och dels därför att de influtit i form av hyresstegringsskatt, och de pengarna skola användas till bostadsproduktion. Men nu har ingenjörsvetenskapsakademien fått några små anslag årligen för att tillgodose sina forskningskrav. Och jag vet icke, om det kan vara riktigt att taga av ett anslag, som är avsett för annat ändamål, och lämna till akademien för att den skall bli i tillfälle att utföra sin forskningsverksamhet, låt vara, att denna verksamhet hänför sig till byggnadsområdet. Ty man kan icke påstå, att denna forskningsverksamhet i och för sig kommer att ha någon avgörande betydelse för dessa egnahem, som byggas av sådana anslag, som beviljats från egnahemslånefonden.

När vi sagt, att akademien bör försöka skaffa sig anslag i annan ordning, hava vi därmed åsyftat, att akademien skulle försöka klara sig med det anslag, som redan beviljats från tionde huvudtiteln, och utan att man från flera huvudtitlar skulle behöva bevilja anslag till akademien. Det är vad vi åsyftat, när vi talat om att medel må kunna beredas i annan ordning. Och jag anser för min del, att försåvitt riksdagen vill kräva respekt för en tidigare uttalad mening, så bör riksdagen även nu följa vad utskottet här föreslår. Ty det kan väl icke vara någon mening i, att man den ena gången efter den andra säger, att detta arbete skall upphöra, men sedan, när det kommer till kritan, ändå beviljar ytterligare anslag. Jag menar, att riksdagen bör fordra respekt för sina uttalanden i dylika avseenden.

Jag finner det föreligga synnerligen starka skäl att här icke godkänna Kungl. Maj:ts förslag utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman, mina damer och herrar! Som gammal statsutskottsledamot kan jag icke annat än medge, att herr Jansson i Falun har alldeles rätt ur formell utskottsynpunkt. Men herr Jansson i Falun har *icke* rätt ur saklig synpunkt. Det är riktigt, som här åberopas, att ingenjörsvetenskapsakademien upprepede gån-

Ang. lån till
främjande av
bostads-
produktionen
m. m.
(Forts.)

ger har fått anslag för ifrågavarande ändamål, och att man förra gången antog, att det skulle vara sista gången, som något dylikt anslag skulle behöva beviljas. Men det är nog icke svårt att inse — det ha säkerligen statsutskottets ledamöter också kunnat sätta sig in i — att det forskningsarbete, som här är ifråga, icke till sin omfattning och varaktighet kan beräknas så exakt, som herr Jansson i Falun menade, att man kunde göra. Ty vid ett forskningsarbete på detta område komma fram nya uppslag, på grundval av vilka man kommer fram till bättre slutgiltigt resultat, än vad man beräknat med det anslag, som senast beviljades. Det är nog så naturligt. Och särskilt om man tar hänsyn till, huru obestämda alla prisförhållanden varit under den period undersökningen omfattar, är det förklarligt, att ett överskridande i detta fall inträffat.

Jag vill i själva sakfrågan uttala, utöver vad min kollega, statsrådet Malm, nyss anfört, att ingenjörsvetenskapsakademiens undersökningar på detta område äro icke något självändamål på något sätt, utan de hava ju till syfte att främja bostadsproduktionen. Tänker man på de stora praktiska fördelar, som här skulle vinnas, och allt vad man härmed definitivt skulle kunna klara upp i fråga om värmeisolering och ljudisolering i byggnader m. m., och om man till jämförelse tänker på de betydande belopp, som i det avseendet beviljats i andra länder för motsvarande ändamål, tror jag för min del, att kammaren gör klokt i att bevilja detta, man kan väl säga slutanslag, som från Kungl. Maj:ts sida här ifrågasatts.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag anslutit mig till utskottets uttalande och hemställan om avslag å Kungl. Maj:ts förslag, har det skett huvudsakligen av den anledningen, att på samma gång jag erkänner och mycket värderar ingenjörsvetenskapsakademiens arbete, har jag ansett läget vara sådant, att anslag från staten till denna akademi böra samlas på en punkt, så att man egentligen vet vad man anslår. Sedan får akademien lägga sin ekonomi på vilken linje och vilka uppgifter för tillfället, som anses mest nyttiga och lämpliga. Det är hela skälet, varför jag ställt mig på den ståndpunkt jag gjort och varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Det är ur den synpunkten, att det synes bliva ett fortsättningsanslag även för framtiden, som jag ansett det nu icke föreligga något skäl att bifalla framställningen. Hade det gällt färdigställandet av ett påbörjat arbete, då skulle man kanske kunnat reflektera på saken, men enligt den kungl. propositionen börjar man här att i akademien utveckla sig och utvidga sina uppgifter, och det är därför vi ansett att det borde vara slut.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Det är verkligen så, att det gäller färdigställandet av ett påbörjat forskningsarbete särskilt rörande värmeisolering och även annan isolering av byggnader. Dessa undersökningar ha bedrivits i sammanhang med de undersökningar, vartill riksdagen tidigare beviljat anslag sedan ett par år tillbaka, så att jag kan försäkra herr Jansson i Falun, att ändamålet är verkligen att färdigställa ett utomordentligt viktigt arbete på området, som akademien bedrivit under senaste åren. Av det skäl, som herr Olsson i Kullenbergstorp anförde, konstaterar jag till min glädje, att det tycktes lysa igenom ett varmt intresse för själva sakfrågan, och jag är övertygad om, att herr Olsson i Kullenbergstorp skulle med jämnmot se, att det formella skäl, som han anfört för att i fortsättningen samla ihop anslagen på en punkt, icke utgjorde hinder för

kammaren att nu bifalla det föreliggande förslaget och sålunda icke avbryta de avslutningsarbeten, som här äro ifrågasatta.

Herr förste vice talmannen **Nilson**: Herr talman! Jag vill endast till vad jag anfört lägga det, att här är fråga om bland annat att fullfölja praktiskt vetenskapliga undersökningar rörande värmeisolering. Jag läste för icke länge sedan en liten uppsats rörande de oerhörda förluster, som uppkomma för vårt land ur nationalekonomisk synpunkt, därigenom att vi som man brukar säga elda åt kråkorna i stället för att uppvärma bostäderna. Jag är övertygad om, att om man här kunde komma till ett bättre system rörande värmeisolering, så äro dessa 24,000 kronor enligt min uppfattning väl använda pengar, och det är huvudsakligen därför, som det är önskvärt att ingenjörsvetenskapsakademien får fullfölja sin utredning bland annat rörande värmeisolering, som jag här tagit till orda och hävdad den mening jag gjort.

Ang. lån till
främjande av
bostads-
produktionen
m. m.
(Forts.)

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr *Hedvall* instämde häruti.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Det är ju tämligen självfallet, att utskottet icke har kunnat till detta anslag intaga en annan ståndpunkt än vad det har gjort, då man till utgångspunkt tagit Kungl. Maj:ts förslag till förra riksdagen, vilket också av riksdagen då godkändes, nämligen att det skulle vara det sista anslag som från bostadslänefondens medel skulle beviljas till ingenjörsvetenskapsakademien. Utskottet har ju icke på något sätt i sitt yttrande sökt förringa betydelsen av den undersökningsverksamhet som bedrivits genom ingenjörsvetenskapsakademien, men vi måste betänka, att dessa medel äro avsatta till en lånefond för att avhjälpa den i landet för ögonblicket rådande bostadsnöden, då däremot den vetenskapliga undersökningsverksamhet, som bedrivs av ingenjörsvetenskapsakademien, givetvis icke kan komma bostadsbyggnadsändamålet till godo förrän i en avlägsnare framtid, då dessa vetenskapliga rön hunnit utföras i den praktiska byggnadsverksamheten. Således har det icke något direkt samband med den för dagen pågående byggnadsverksamheten för att avhjälpa den nu rådande bostadsnöden, och det är ju från dessa utgångspunkter, som Kungl. Maj:t förra året tydligen angav vid äskandet av de 10,000 kronor, som då beviljades, att det skulle vara sista gången ingenjörsvetenskapsakademien skulle få medel av detta anslag. Däremot har utskottet som sagt icke på något sätt uttalat sig emot, att under tionde huvudtiteln skulle kunna beredas de medel, som riksdagen överhuvud taget anser sig kunna bevilja för denna verksamhet, utan det är endast därför att utskottet nu icke ansett sig kunna tillstyrka upprivandet av vad förra riksdagen så kategoriskt fastslog, nämligen att från detta anslag skulle icke medel vidare utgå. Således kan jag för min del icke finna annat, än att utskottet här har intagit en fullt konsekvent ståndpunkt gentemot riksdagens förra året fattade beslut. Jag vill ju också i detta sammanhang påminna om, att riksdagen vid behandlingen av tionde huvudtiteln tidigare har beviljat medel för ingenjörsvetenskapsakademien undersökningsverksamhet. Är det nu så, att dessa visa sig vara otillräckliga, blir det en kommande riksdags uppgift att pröva, huru stort belopp man då skall bevilja för dess verksamhet.

Som denna fråga nu ligger, anser jag, att riksdagen konsekvent bör följa sitt beslut förra året och nu icke bifalla Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt, varför jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ang. ersättning till vissa vintillverkare m. fl.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till vissa vintillverkare samt vissa medlemmar av vindragarlaget i Stockholm jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 187, vilken blivit för förberedande behandling hänvisad till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta

dels att till aktiebolaget Skånska fruktvin- och likörfabriken i Bjuv, aktiebolaget Önos i Tollarp samt firman B. P. Gullbergh i Malmö finge ur statsverkets fond av rusdrycksmedel utbetalas följande belopp, nämligen till aktiebolaget Önos femtiotusen kronor samt till envar av de båda övriga tjugufemtusen kronor, allt under villkor, att i enlighet med Kungl. Maj:ts bestämmande före utbetalningen sådana åtgärder vidtoges, att någon tillverkning av rusdrycker icke vidare kunde utan särskilt tillstånd bedrivas i de lokaler, vilka av ersättningstagarna tidigare för sådant ändamål begagnats, ävensom att ersättningstagarna skriftligen förbunde sig att icke framdeles mot statsverket framställa några ersättningsanspråk i anledning av deras tidigare bedrivna tillverkning av rusdrycker;

dels ock att till de medlemmar av vindragarlaget i Stockholm, som nu vore varaktigt oförmögna till arbete, finge ur statsverkets fond av rusdrycksmedel under vederbörandes återstående livstid, så länge arbetsförmågan varade och vederbörande styrkte sig vara i behövande omständigheter, årligen utbetalas ett belopp av sexhundra kronor att utgå med en fjärdedel eller etthundrafemtio kronor kvartalsvis i efterskott från och med tredje kvartalet år 1924.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Törnkvist* i Bjuv väckt motion, nr 423, vari hemställdes, att den i propositionen föreslagna ersättningen till aktiebolaget Skånska fruktvin- och likörfabriken i Bjuv måtte höjas till ett belopp av 50,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition och ovanberörda motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

Uti särskilda vid utlåtandet fogade reservationer hade dels herr *Swartz*, dels ock herrar *Oscar Olsson* och *Fritz L. Lindqvist* förklarar, att de ansett, att utskottets motivering bort hava annan i respektive reservationer angiven lydelse.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman! I sak har ju utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, i det att utskottet föreslår, att understöd bör utbetalas till de vintillverkare och medlemmar av vindragarlaget som det här är fråga om. I form har utskottet föreslagit en annan väg i det att man menat, att ersättningarna icke borde utbetalas direkt av statsmedel utan genom aktiebolaget Vin- och spritcentralen efter underhandlingar och i samband med affärsuppgörelser. Jag får uttala min tillfredsställelse över att propositionen i sak tillstyrkts, men däremot anser jag det icke fullt lyckligt, att utskottet har valt den form, som här föreslagits. Det är ju så, att genom lagstiftning partihandelsbolaget, i detta fall Vin- och spritcentralen, är skyldigt att inleverera hela sin vinst till statsverket utöver den som

går åt till utdelning åt stam- och preferensaktieägare samt till vissa avsättningar och avskrivningar. Alltså måste man hålla mycket bestämt på, att Vin- och spritcentralen icke har rätt att utdela understöd i någon som helst form, och sådana förekomma icke heller. Såväl styrelsen som jourhavande direktören äro fullt på det klara med att Vin- och spritcentralen icke har någon dylik rättighet. Bolaget är icke att jämföra med ett privat företag, och de medel, som detsamma disponerar över, äro i realiteten statsmedel. Under sådana omständigheter tror jag det hade varit riktigt, om även denna gång Vin- och spritcentralen icke gjorts till något instrument för utbetalande av understöd — understöd, som utbetalas på grund av billighetsskäl och som egentligen icke stå i direkt sammanhang med Vin- och spritcentralens nuvarande verksamhet. Det hade kanske varit lyckligare, ifall man gått på den linje, som anvisats av reservanten herr Swartz, men jag förmodar, att utsikten att få denna linje igenom är ganska ringa med hänsyn till att herr Swartz är ensam reservant. Under sådana förhållanden och då jag anser, att ett avslag icke bör ifrågakomma, tror jag, att utskottets förslag bör bifallas. Någon olägenhet uppkommer ju icke, ifall man går ut ifrån, att detta är en utväg, som man valt för en enda gång. Naturligtvis går jag ut ifrån, att Vin- och spritcentralen icke har rätt att göra affärsuppgörelserna så, att understödet resp. ersättningarna till vindragarlaget och firmorna komma att gå utöver vad Kungl. Maj:t här föreslagit riksdagen att bevilja.

Ang. ersättning till vissa vintillverkare m. fl.
(Forts.)

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att på de skäl utskottet anfört be att få yrka bifall till utskottets motive-ring och hemställan.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag får uppriktigt säga, att i den fråga, som senast berörts av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, är jag något förvånad över att ej statsutskottet kunnat följa den väg, som är föreslagen av herr Swartz i den av honom avgivna reservationen.

Det framgår ju tydligt av handlingarna i ärendet, att kontrollstyrelsen har ansett, att dessa gamla män, tillhörande det gamla vindragarlaget i Stockholm, borde erhålla en ersättning av 800 kronor vardera om året. Det rör sig här endast om 13 personer. Kungl. Maj:t har emellertid ansett sig kunna nedsätta detta belopp från 800 till 600 kronor.

Frågan gäller här uteslutande, huruvida Kungl. Maj:t skall bestämma om utbetalningen eller om den skall göras av aktiebolaget Vin- och spritcentralen.

Det är klart av handlingarna i ärendet, att dessa personer ha lidit minskning i sitt arbete och sin förtjänst genom tillkomsten av rusdrycksförsäljningsförordningen; detta är uppenbart. Deras kamrater, som äro arbetsföra, ha hittills kunnat hjälpa de gamla genom att tilldela dem årliga understöd, men nu kunna de icke längre göra det.

Det synes ju, enligt mitt sätt att se, både naturligt och billigt, att staten, som tager en så betydande inkomst av denna hantering och får inlevererat så betydande belopp av Vin- och spritcentralen, borde vara på det klara med att dessa obetydliga understödsbelopp skulle kunna få utgå av dessa medel.

Nu säger jag liksom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att det går väl inte här i kammaren att få igenom herr Swartz' reservation. Men jag skulle för min del vilja bestämt uttala den förhoppning, att aktiebolaget Vin- och spritcentralen ville beakta det behjärtansvärda i denna sak och att den vid prövning av ärendet ville handla i den riktning, som rättvisa och billighet synas kräva.

Emellertid är jag, herr talman, övertygad, att i andra kammaren skall finnas resonans för en uppfattning om vad som är rimligt och billigt i detta fall, och

Ang. ersätt-
ning till vissa
vintillverkare
m. fl.
(Forts.)

därför skall jag likväl våga mig på att göra ett yrkande i överensstämmelse med herr Swartz' reservation.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Branting, Nylander, Kinmanson* och *Lithander*.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Anledningen till att majoriteten i statsutskottet samlat sig kring detta utlåtande är huvudsakligast den, att då Vin- och spritcentralen träffat så ytterst många, stora och på många miljoner gående uppgörelser i någorlunda likartade frågor, så tyckte vi verkligen, att det var litet stor apparat att kasta om hela det förfarandet. Det kan den siste ärade talaren ej bestrida, att så skett; och det har lika mycket varit statsmedel förut som nu.

Såvitt vi kunnat göra oss underrättade fanns det icke mer än dessa obetydligheter kvar, och då tyckte vi rent ut sagt, att det var för sent att göra ändring i det system, som hade passerat förut.

Jag kan också för egen del uttala, att jag böjde mig för den uppfattningen, och jag tror, att den är tillräckligt hållbar, om man ser saken praktiskt, det vågar jag påstå. Ja naturligtvis, hänger man upp sig på den teoretiska sidan av saken, då kan man komma vart som helst.

Men i föreliggande fråga har jag icke någon tvekan i det avseendet, utan anser, att såväl utskottets motivering som hemställan duga, varför jag fortfarande yrkar bifall till desamma.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Denna fråga har varit föremål för en rätt ingående prövning inom statsutskottets 3:e avdelning, och åtminstone flera ledamöter av avdelningen hade den uppfattningen, att ersättning här icke borde utgå. Vi ansågo, att de skäl, Kungl. Maj:t presterat, vilka grunda sig på kontrollstyrelsens utredning, voro av den art, att de icke alls voro bärande för ersättningskravens tillgodoseende. Men statsutskottet ansåg emellertid, att Vin- och spritcentralen, som är det bolag, som nu ensamt sköter om partihandeln med spritdrycker här i landet, borde ju kunna bedöma, huruvida ifrågavarande firmor endels eller alla böra komma i åtnjutande av ersättning samt dessa vindragare, som nu talats om, skulle kunna jämföras med andra grupper, som Vin- och spritcentralen tidigare träffat överenskommelser med. Därför ansåg statsutskottet det vara riktigt, att även samma organ fick pröva och undersöka, hur det förhöll sig i nu föreliggande fråga. Det var därför som vi, som tidigare varit på avslagslinjen, böjt oss för den uppfattningen, att det kunde tänkas, att liknande fall förut förekommit hos Vin- och spritcentralen, och att dessa människor då borde behandlas på samma sätt. Vi ha därför ansett, att Vin- och spritcentralen borde ordna den här saken, och det slut, vartill vi kommit, är icke något underkännande av Kungl. Maj:ts vilja och förmåga att bedöma spörsmålet i fråga; men vi ansågo, att detta hade samband med tidigare avvecklade affärer.

Det är också ur den synpunkten, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag; och jag vill trösta herr Lindman med, att dessa vindragare lära nog komma att få det understöd, som rätt och skäligt kan anses vara, så att någon nöd lära de väl näppeligen lida, även om Vin- och spritcentralen kommer att behandla denna fråga.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Då jag har mitt namn under detta betänkande ber jag få meddela kammaren att jag i utskottet rörande de båda fall, som det här är fråga om, uttalat mig i huvudsak enligt den uppfattning, som herr Lindman här nu framförde. Jag ber att för min del få säga, att

jag vid granskning av dessa handlingar funnit, att ifrågavarande vintillverkarens skäl till ersättning äro synnerligen svaga.

Men däremot ligger saken så till för dessa gamla f. d. vindragare, att det är rimligt och skäligt, att de komma i åtnjutande av den hjälp, som förutsatts i Kungl. Maj:ts proposition.

Jag har emellertid icke reserverat mig, emedan frågan genom utskottsförslaget föres fram inför en annan institution och därmed synbarligen kommer under den behandling den bör få. Och jag hoppas också, att under den behandlingen dessa synpunkter vederbörligen skola bli beaktade.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på godkännande av samma hemställan med den ändring i motiveringen, som innefattades i den av herr Swartz avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Vid härpå punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 54, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 11.

Vidare upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till lindring av fraktkostnaderna för kalk jämte i ämnet väckta motioner.

Under punkten 80 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk och kalkstensmjöl för jordbrukets behov till orter inom Dalarna och Norrland anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

nr 50 i första kammaren av herr *Isak Svensson*, likalydande med nr 78 i andra kammaren av herr *Osberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte till lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk och kalkstensmjöl för jordbrukets behov till orter inom hela landet, enligt förutvarande bestämmelser, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 800,000 kronor;

nr 107 i första kammaren av herr *Elisson m. fl.*, likalydande med nr 292 i andra kammaren av herr *Petersson* i Broaryd *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte till lindring av fraktkostnader vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och mörgel för jordbrukets behov anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 650,000 kronor;

nr 108 i första kammaren av herr *Elof B. Andersson m. fl.*, likalydande med nr 207 i andra kammaren av herrar *Olsson* i Blådinge och *Jönsson* i Fridhill, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att till fraktlindring vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och mörgel för jordbrukets behov, utan annan begränsning med hänsyn till belägenheten av den ort, till vilken transporten ägde rum, än den hittills gällande för budgetåret 1924—1925, bevilja ett extra för-

Ang. ersättning till vissa vintillverkare m. fl.
(Forts.)

Ang. lindring av fraktkostnaderna för kalk.

Ang. lindring
av frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

slagsanslag av 650,000 kronor att utgå efter enahanda grunder som för budget-året 1923—1924; samt

nr 200 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen, med godkännande i huvudsak av de grunder, som hittills varit gällande för åtnjutande av statsbidrag för kalktransporter, ville besluta att till lindring av fraktkostnader vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och mägerl för jordbrukets behov anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 650,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Hermelin, Ingeström, Lundell, Gabrielsson, Olsson* i Broberg och *Andersson* i Grimbo, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och de i ämnet väckta motionerna, till lindring av fraktkostnader vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och mägerl för jordbrukets behov anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 650,000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Osberg**: Herr talman! Som framgår av detta betänkande har jordbruksutskottet tillstyrkt den av Kungl. Maj:t begärda fraktlindringen för Norrland och Dalarna. Det har ju hittills varit praxis, att en sådan fraktlindring gällt landet i dess helhet, och jag anser det icke välbetänkt att nu gå ifrån denna sakernas ordning. Detta jordförbättringsmedel ha vi ju i rätt riklig mängd här i landet, men det är endast på några få ställen som det förekommer, och vår åkerjord är i stort sett kan man säga över hela landet mer eller mindre kalkfattig och behöver tillföras denna kalk. Jag tror det är mycket kortsynt, när man ser så snävt som man gjort på detta spörsmål. Statens utlägg bli i detta fall ganska små, ty för denna frakt behöver knappast tillsättas någon extra personal, utan det är endast slitage och bränsle, som komma till; och vad beträffar enskilda järnvägar, så kan det visserligen icke hjälpas, att de få någon inkomst av detta.

Det är ju på det sättet, att folk vant sig vid denna fraktlindring, och det blir tillräckligt dyrt för jordbrukarna ändå, när de skola begagna sig av kalken, och därför skulle ett bifall till utskottets förslag kunna medföra, att de icke bry sig om att rekvirera någon kalk. Jag tycker verkligen, mina damer och herrar, att vi, med hänsyn till de stora utgifter vi för närvarande ha, även borde tänka något på vår produktion.

Jag får verkligen säga, att det är icke vidare smickrande för vår jordbruksminister, att han faller undan gång efter annan, när det gäller att beväka de intressen, som han rätteligen är satt att vårda sig om.

En sådan fråga som denna är en ren lämplighetsfråga; inte ett öre av dessa medel gå utomlands. utom betalningen för det lilla kol, som går åt mera, när det gäller att föra fram dessa kalkvagnar. Men denna fraktlindring är som sagt ägnad att öka vår produktion och hjälpa till att få fram större skördar, och det torde vara till lika stort gagna för icke jordbrukare som för jordbrukarna själva. En del komma nog, om utskottets förslag bifalles, att fortsätta med användning av kalk, men denna indragning kommer nog annars att verka i den riktning, att man uraktlåter att begagna sig av detta jordförbättringsmedel.

Det är verkligen beklagligt, att man icke ställer sig mera förstående i riksdagen, än vad fallet är, när det gäller produktiva förhållanden. Allt som vi ha att hålla oss till i detta liksom övriga likartade fall är, i hur hög grad vi

kunna avvinna jorden skördar, och låta vi skördarna bli mindre undan för undan, så blir det också sämre och sämre med våra tillgångar — och det är väl ett förhållande, som ingen vill vara med om.

Jag tror ändå och hoppas, att det finnes ett stort antal i denna kammare, som ser på denna sak helt annorlunda än utskottsmajoriteten gjort, och jag hoppas därför också på majoritet för den vid betänkandet fogade reservationen, till vilken jag, herr talman, tillåter mig yrka bifall.

*Ang. lindring
av frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)*

Herr Hermelin: Herr talman! Då denna fråga var före i fjol, sökte jag inskränka mig så mycket som möjligt, och jag lovar att göra detsamma nu. Jag kan så mycket hellre lova detta, som herr Osberg redan varit vänlig att yrka bifall till den i ärendet avgivna reservationen, ävensom motiverat denna ståndpunkt.

Förevarande fraktlindring avser egentligen tillgodogörande av förekomsten av kalk i Västergötland och Närke; och det gäller kanske i huvudsak att tillvarataga det billiga bränsle, som innehålles i skifferlagren därstädes. Kunde man inte åstadkomma detta, finge man använda antingen ved till bränsle eller också koks av importerade engelska stenkol. Vi voro ju nyss inne på värmtekniska spörsmål; och jag vill i sammanhang därmed säga, att jag tror, att det inte vore nationalekonomiskt, om man bleve tvungen använda vare sig veden eller koksen!

Anslaget i fråga har tidigare utgått till landet i dess helhet, men nu har Kungl. Maj:t försatt frågan i ett helt annat läge genom att föreslå fraktlindring endast för Norrland och Dalarna. Vi reseranter mena — även om vi anse, att fraktlindringen tidigare verkat starkt till Norrlands förmån — att frakterna till Norrland dock i allmänhet ställt sig alltför dyra, för att användningen av kalk där skulle kunna få den önskade omfattningen. Vi ha därför biträtt Kungl. Maj:ts förslag beträffande däri föreslagna grunder för fraktlindringen på sådant sätt, att de böra tillämpas bara för sådana orter, som ligga norr om Orsa och Bollnäs' järnvägsstationer. Betraktar man nämligen avstånden på kartan, skall man finna, att det knappast är någon anledning till att södra delen av Dalarna och Gävleborgs län skulle komma i en annan ställning än exempelvis Värmland eller andra i kalkhänseende ogynnsamt belägna trakter. Däremot önska vi, att fraktlindringen för den övriga delen av landet d. v. s. till orter, som ej ligga norr om Orsa eller Bollnäs, bör fortfarande utgå enligt i huvudsak hittills gällande grunder. För att emellertid åstadkomma någon begränsning av anslaget ha vi, även med fästat avseende därå, att Dalarna och Norrland komma uti viss gynnsammare ställning än hittills, ansett, att fraktlindringen inte bör utgå förrän fraktbeloppet stiger till 65 öre per 100 kilogram, vilket torde åstadkomma en rätt väsentlig besparing. Vidare tänkes en ytterligare begränsning kunna uppstå genom indragningen av de tilläggsavgifter, som tillkommo under kristiden. Kungl. Maj:t har redan vidtagit anordningar för att vinna besparing härutinnan, och torde detta ytterligare kunna skärpas.

Beträffande storleken av ifrågavarande anslag ha vi reseranter med ledning av hos järnvägsstyrelsen gjorda undersökningar kommit till det resultatet, att ett anslag av 650,000 kronor skulle vara tillräckligt såväl för Dalarna och Norrland som för det övriga Sverige. För sista budgetåret var anslaget 800,000 kronor, och reservationen skulle sålunda innebära en beskärning av 150,000 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr *Olsson* i Ramsta instämde häruti.

Ang. lindring
av frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Då detta ärende förelåg i fjolårets riksdag, gick jordbruksutskottet på rent avslag, under det man i år biträtt Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag å 250,000 kronor. Detta beror emellertid, som man finner av handlingarna, därpå, att det ansetts, att de landsdelar, som i kommunikationshänseende äro mest ogynnsamt ställda, borde komma i åtnjutande av anslag till förevarande ändamål. För övrigt skall jag icke inlåta mig på någon sakdebatt i denna fråga. Jag vill endast med nöje konstatera, att reservanterna befinna sig på stark glid mot utskottsmajoriteten: i fjol begärde man nämligen 800,000 kronor, och i år nöjer man sig med 650,000 kronor. Fortsätter man i samma etapper, dröjer det icke länge, förrän reservanterna och utskottsmajoriteten kunna mötas.

Frågan har här varit så uttömmande debatterad, att jag är övertygad om, att det icke finns någon möjlighet att förebringa ytterligare sakliga skäl vare sig för eller emot det system, som för närvarande tillämpas med fraktlindringsbidrag; att ytterligare diskutera saken gagnar inte till något. Jag inskränker mig till att citera den bibliska satsen: gånge denna kalken ifrån oss! De som absolut hålla fast vid dessa bidrag låta säkerligen icke övertyga sig av några skäl, och motparten icke heller. Med hänsyn till den långa föredragningslistan tror jag, att kammaren handlar klokast, om den följer regeln att icke resonera utan bara marschera, ty votering lär det väl under alla förhållanden bli i denna fråga. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Ja, denna fråga har verkligen glidit, som den siste ärade talaren framhöll, men glidningen har icke gått i den riktning, som han menade, utan i stället till förmån för dem som anse, att det anslag, som här ifrågasatts för lindring av kalkfrakterna, är befogat med hänsyn till att kalkens betydelse för jordbruket är synnerligen stor. Vid 1922 års riksdag hade jordbruksutskottet avstyrkt de då föreliggande framställningarna om lindring av kalkfrakterna. Kamrarna stannade vid olika beslut, men riksdagen beslöt i överensstämmelse med motionerna, att lindringen skulle utgå. Förra året hade glidningen gått därhän, att kamrarna på grund av de föreliggande motionerna med rätt avsevärd majoritet biföllo förslaget om fraktlindring. Jag antager, att då riksdagen nu är sammansatt på samma sätt som den varit sedan två år, så skall denna glidning fortsätta. Under sådana förhållanden tjänar det icke mycket till att diskutera frågan, då vi väl litet var skulle komma med de skäl, som tidigare anförts. I det läge, jordbruket nu är, skulle det komma att taga sig ganska egendomligt ut, om det fattades ett beslut, som ginge lägre än vad reservanterna nöjt sig med att påyrka. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Jonsson* i Hökhult, *Johanson* i Huskvarna, *Jonsson* i Mörkhult, *Magnusson* i Tumhult, *Gustafsson* i Älvsered, *Bengtsson* i Kullen, *Ros*, *Andersson* i Storegården, *Ernfors*, *Nilsson* i Vibberbo och *Lindmark*.

Herr Herou: Herr talman! Det är här fråga om ett jordbruksändamål, där man, om den goda viljan finns, kan gå med på en anslagssumma, som är så pass stor, att den kan bli av verkligt avgörande betydelse. Utskottet har icke heller rest några principiella skäl mot anslaget som sådant. Anslaget kan icke heller sägas gagna endast en viss liten grupp i samhället utan måste vara till nytta även för de mindre jordbrukarna i vårt land. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till det högre anslag, som påyrkats i reservationen.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna fråga för att framhålla, att jag icke kan bli klok på den statistik, som finnes i den kungl. propositionen i detta ärende. Det står där t. ex. att frakten av kalk från en viss plats i Västergötland till Växjö endast skulle gå till 8 kronor 10 öre pr 1,000 kilogram. Jag vill meddela, att jag i år köpt kalk från Uddagårdens kalkbruk, och frakten därifrån till min hemtrakt går till ungefär dubbelt så mycket som nyss nämndes. För en vagnslast fick jag betala icke mindre än kr. 182,90. Jag känner icke till de grunder, som Kungl. Maj:t utgått ifrån vid dessa beräkningar — dylika frakter tillämpas i varje fall icke.

*Ang. lindring
av frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)*

När nu utskottet föreslagit bifall till den kungl. propositionen, varigenom endast kalkfrakterna till Norrland skulle kunna nedsättas, måste jag säga, att jag icke kan förstå vare sig utskottets eller Kungl. Maj:ts ståndpunkt i denna fråga. Jordbruket behöver ju, såväl i söder som i norr, den lindring som det här är fråga om och jag utgår ifrån, att motionärerna icke gjort någon som helst skillnad härvidlag, utan yrkat att fraktnedsättningen skall omfatta hela landet. Jag kan icke finna, att de sparsamhetsskäl, som utskottet och propositionen åberopa, äro bärande. Detta är så mycket mindre fallet, som riksdagen förut icke följt de sparsamhetslinjer, som regeringen förordat. Skulle andra kammaren och riksdagen bifalla utskottets förslag, vore det ett underligt sparsamhetssystem, som silade mygg men sväljde kameler. När det nämligen är fråga om mycket stora belopp, resonerar man icke så mycket om sparsamhet, utan då är det andra skäl, som äro avgörande. Det finns icke något anslag, som i förhållande till sin storlek är så räntebärande som detta och ger så mycket valuta i produktivt hänseende. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruuti instämde herrar *Rydström* och *Petersson* i Broaryd.

Herr Carlström i Helgagård: Herr talman! Jag föreställer mig, att det varit med tungt hjärta, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kommit till det resultat, som här föreligger genom utskottets bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det är givetvis sparsamhetssynpunkten, som här liksom i så många andra fall fått göra sig gällande. Det är väl också så, att lantbruksstyrelsen upplagt saken på det sättet, att statsrådet haft svårt att gå en annan väg. Då emellertid vi jordbrukare under denna riksdag icke haft så mycket att hämta till vår närings fromma, skulle det säkerligen kännas mycket egendomligt, om även detta lilla anslag, som man förut under åren haft att tillgå, skulle bortgå. Jag vill även understryka den meningen, som framhölls av herr Herou, att de som få nytta av fraktlindringsanslaget, äro de små jordbrukarna, de som annars icke få vara med om åtskilliga andra anslag, t. ex. till premiering av nötboskap och hästar (det fordras ju vissa förutsättningar för att ha sådana premieringsgilla djur). Här är det fråga om ett demokratiskt anslag, som lite var kan få del av. Man kan nu frukta, att norrlänningarna skulle rösta för avslag på reservationen, därför att de »fått sitt», om jag så får uttrycka mig. Emellertid tror jag, att norrlänningarna skola vara så vidsynta, att de förstå huru saken ligger till och särskilt på jordbrukarhåll rösta för reservationen. Det vore vackert, om andra kammaren i dag ville visa, att den hade något intresse för lantbruksnäringen genom att giva det lilla anslag, som innefattas i reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

Herr *Gustafson* i Vimmerby instämde häruuti.

Ang. lindring
av frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag skall inte yttra många ord i detta ärende. Klart är, att den synpunkten, att man av statsfinansiella skäl måst slå in på en ny princip, inte får utan vidare förkastas i detta sammanhang utan måste skänkas ett visst beaktande. Men det är härvidlag att märka, att den hjälp till jordbruket i form av billigare frakter å kalk, som det här är fråga om, bestått under många år — jag föreställer mig sedan 14 eller 15 år tillbaka. Man måste, när man talar om de statsfinansiella skälen, taga i betraktande, huruvida ett visst ändamål är så beskaffat, att det kan ge något positivt utbyte. Jag är av den bestämda meningen, att ett möjliggörande av användningen av kalk för jordbruket betalar sig, fastän på annat sätt än genom att lämna en direkt statsinkomst. Staten får anslaget till godo i andra former. Nu ha, herr talman, jordbrukets frågor varit på tal vid åtskilliga tillfällen under denna riksdag, men ännu har jag inte kunnat finna, att jordbrukets intressen rönt någon vidare uppmuntran från andra kammarens sida. Skulle man nu därtill taga bort vad som tidigare gällt i detta fall, eller ifrågavarande billigare kalkfrakter, ha jordbrukarna skäl att säga, att de gått mycket tomhänta ifrån denna riksdagssession. Herr talman! Jag ber att på det varmaste få anbefalla reservanternas hemställan till denna kammares bifall.

Med herr Lindman förenade sig herrar andre vice talmannen *Nilsson, Norman, Olsson* i Blädinge, *Jönsson* i Boa, *Lundquist, Lithander, Olsson* i Berg, *Gustafs-*son i Örebro, *Persson* i Björnsbyholm, *Igel* och *Jansson* i Edsbäcken.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill att kammaren bifaller den vid jordbruksutskottets förevarande utlåtande nr 55 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda utlåtande.

Omröstningen utföll med 116 ja mot 73 nej; och hade kammaren alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 12.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts med begäran om utredning angående tillgodogörande av landets kalktillgångar;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till allmänt svenskt lantbruksmöte jämte en i ämnet väckt motion;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanärningar;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställning angående anslag till Sveriges utsädesförening jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 60, i anledning av väckt motion om anslag till möjliggörande av exportkredit vid utförsel till baltiska staterna av svenska produkter.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 13.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 61, i anledning av väckt motion om anslag till svenska betes- och vallföreningen föredrogs härpå; och begärdes ordet därvid av

Ang. anslag till svenska betes- och vallföreningen.

Herr **Hedlund** i Häste, som yttrade: Herr talman! Jag har deltagit i detta ärendes behandling i jordbruksutskottet, men har, trots att jag framburit en motion om anslag till ifrågavarande förening, icke kommit till något annat resultat än utskottet.

Genom det av utskottet tillstyrkta beslut, som nyss fattats av kammaren och som går ut på att som anslag till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar beviljas 20,000 kronor mer, än Kungl. Maj:t föreslagit, har det beretts möjlighet för Kungl. Maj:t att, efter prövning, kunna tilldela ifrågavarande förening det anslag, som den behöver. Föreningen, vilken som bekant bildades år 1916, har en mycket stor betydelse. De vidsträckta betesmarker, som finnas inom vårt land, lämna ju alltför ringa avkastning, och en rationell betesvård är alldeles nödvändig. Det är också att hoppas, att Kungl. Maj:t skall kunna vid en kommande riksdag framkomma med förslag om beviljande av nödiga anslag till föreningens verksamhet samt därvid tillika föreslå riksdagen att bestämma att detta anslag må utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva. — Med vad jag nu yttrat har jag avsett att rikta en vädjan till den nuvarande chefen för jordbruksdepartementet att verka för att så må ske.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 46, i anledning av väckt motion om upphävande av tullsatserna för kaffe.

Ang. upphävande av tullsatserna å kaffe.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 146, hade herr *Herou m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta upphäva tullsatserna för de varuslag, som falla under rubrikerna 155—156 a i gällande tulltaxa.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Uti en vid betänkandet fogad reservation hade herrar *Lövgren* och *Åström* yrkat bifall till motionen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Herou**: Herr talman! När kaffetullen vid 1922 års riksdag genomfördes, väckte detta mycket berättigat missnöje bland stora delar av de breda

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 41.

Ang.
upphävande
av tullsatserna
å kaffe.
(Fortis.)

massorna i vårt land. Man hade trott, att en dylik höjning av de indirekta skatterna skulle varit utesluten efter den s. k. demokratiens genombrott.

Jag fann här om dagen i en socialdemokratisk tidning ett litet uttalande, där det heter: »Det är sällan möjligt att med bibehållet förtroende föra en slags riksdagspolitik och en annan slags valrörelsepolitik.» Jag måste i alla fall säga, att en del arbetarrepresentanter just vid nyssberörda tillfälle år 1922 handlade på det sätt, som karakteriserats i det nyss av mig citerade uttalandet. Jag får emellertid erkänna, att andra representanter, tillhörande samma arbetarparti, voro trogna sina vallöften, ty det fanns ju i denna kammare arbetarrepresentanter, som mycket starkt togo till orda mot kaffetullen, och en talare av det socialdemokratiska partiet yttrade sig på följande sätt: »— ett faktum lär väl ändå vara, att denna tull kommer att drabba den fattiga befolkningen här i landet och att det blir detsamma som att vältra bördorna på dem, som genom mycket stora lönesänkningar stå på en mycket låg levnadsstandard.»

Vi finna nu, att utskottet icke alls anfört några särskilda skäl mot motionen i och för sig. Utskottet säger, att utskottet på grund av det statsfinansiella läget avstyrker vår motion. Vi ha i motionen föreslagit riksdagen att göra besparingar exempelvis genom att minska anslagen till den kungl. hovhållningen eller genom att minska anslagen till militära ändamål, men vi ha icke vunnit gehör för dessa våra krav. Jag måste sålunda säga mig, att ett bifall till motionen skulle innebära höjande av de direkta skatterna, men jag tvekar i alla fall icke, herr talman, i att yrka bifall till den reservation, som av herrar Lövgren och Åström fogats till utskottets betänkande. Jag ber med andra ord att få yrka bifall till motionen. Som jag anser denna fråga ur de synpunkter jag nyss framhållit vara av synnerligen stor betydelse, kommer jag att framställa begäran om att votering i densamma skall äga rum.

Herr Röing: Ja, herr talman. Det finns många dejliga blommor, som växa i vår Herres örtagård, men aldrig växa de så talrikt som under valår. Jag har så svårt att taga denna motion på allvar, åtminstone så länge icke de ärade motionärerna eller någon av kammarens övriga ledamöter kunna föreslå ett bättre sätt att täcka den brist, som skulle uppstå i budgeten, i den händelse denna motion skulle bifallas av riksdagen. Kaffetullen ger nämligen i runt tal 21 miljoner kronor, vilken summa således, därest riksdagen borttager denna tull, måste anskaffas genom annan beskattning, om man skall få debet och kredit att gå ihop. Vi ha en direkt beskattning, som är mycket hög. Bevillningsutskottet har försökt att på det mest rättvisa sätt genom olika skatter uttaga de belopp, som äro behövliga för att täcka den brist, som uppstår till följd av de anslag, som äro beviljade. Jag tror, att riksdagen åtminstone tills vidare bör besluta att bibehålla denna förhöjda finanstill på kaffe, som infördes för 2 år sedan.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att det för en person, som befinner sig i herr Röings inkomstläge, måste förefalla vida fördelaktigare att begränsa omfattningen av den *direkta* beskattningen och att uttaga så mycket skatter som möjligt genom *indirekt* beskattning. Men jag kan icke resonera på ett sådant sätt. För mig står det klart, att det under alla situationer för de allra minsta inkomsttagarna alldeles givet måste ställa sig fördelaktigare, om man ökar den direkta beskattningen med ett belopp, som annars skulle uttagas genom kaffetullen, än om man bibehåller sagda tull. Särskilt vill jag framhålla, att i stora delar av Norrland finns en skogsarbetarebefolkning, som på grund av sitt levnadssätt är tvungen att i mycket stor utsträckning använda sig av denna dryck, samt att för dem, som tillhöra denna samhällskategori, ett bibehållande av den nuvarande tullen skulle till följd av den stora omfattningen av

deras kaffekonsumtion innebära en dryg beskattning. Särskilt hårt skulle givetvis tullens bibehållande drabba talrika familjer.

Jag vill för övrigt framhålla, att jag, när höjningen av kaffetullen beslöts, fick den uppfattningen, att meningen var, att tullförhöjningen skulle gälla endast för en mycket kort tid. Man var *kanske* då pressad till att företaga en tullförhöjning, fastän jag ej kunde bliva övertygad därom. Men då för tiden hörde jag åtminstone ständigt och jämt påstås, att meningen var, att höjningen blott skulle vara av *temporär* natur. Denna höjda indirekta beskattning har nu existerat ganska länge. Jag tror, att man i allmänhet ute bland folket, där man tryckes av denna dryga tull, börjar fordra, att det blir allvar av de uttalanden, som vid tullförhöjningens antagande gjordes därom, att höjningen endast skulle vara av temporär natur.

Under åberopande av vad jag nyss anförde, och då min bänskamrat herr Lövgren är nödsakad att vara frånvarande från denna debatt, skall jag, herr talman, bedja att få instämma i samma yrkande, som här framställts av herr Herou.

Herr Herou: Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande visste icke, om han skulle taga vår motion på allvar. Det är kanske icke alldeles nödvändigt, att han tar den på allvar, men jag tycker nästan man borde kunna förutsätta, att man på det håll, herr Röing representerar, tager en sådan motion som den nu förevarande på allvar, eller åtminstone behandlar frågorna allvarsamt. Är det emellertid så, att man icke vill behandla motionärerna allvarsamt, få ju också reservanterna dela samma öde som vi motionärer. Deras ståndpunkt torde då inom bevillningsutskottet icke heller ha tagits på allvar. Herr Röing nämnde någonting om vår Herres örtagård, blommor, valår o. s. v. Han ansåg, att denna motion var en valspekulation. Nå, jag vet mycket väl, att en del herrar i denna kammare äro av den meningen, att motionen rent av är en okynnesmotion, ty det finnes ju en del förnämt folk här i kammaren, som anser, att man icke kan väcka en motion i en fråga, i vilken riksdagen under samma period uttalat sig i annan riktning. Denna grundsats har redan tidigare åberopats gentemot oss. Det är emellertid intressant att iakttaga, hurusom den huvudsakligen används, när så passat deras syften, som åberopat densamma, men när den icke passat, så har man tagit sig över den. Jag ber att få erinra om att, sedan spritserveringen på riksdagsrestaurangen på sin tid avskaffats, man det ena året efter det andra kom tillbaka med motioner om spritserveringens återinförande. Bland undertecknarna av den motion, som sedermera ledde till att vin och klass II skulle få utskänkas på sagda restaurang, fanns en hel del medlemmar av det förnäma parti, som ofta riktat den anmärkningen mot oss, att man icke under samma riksdagsperiod skulle återkomma med en motion, som en gång avslagits. I att, som här skett, vägra erkänna allvaret i vårt uppsåt ligger på sätt och vis ett underkännande av den ståndpunkt, som reagerar mot indirekta skatter. I detta sammanhang vill jag framhålla, hurusom jag med stor tillfredsställelse funnit, att herr Röing tidigare ofta reagerat mot de indirekta skatterna.

Herr talman jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande.

Herr Röing: Herr Hage framhöll, att han förstod, att en person, som har den inkomst som han antog att jag hade, skulle ha den uppfattning om de direkta skatterna som jag uttalat. Men jag tillåter mig framhålla för, herr Hage, att bevillningsutskottet för några år sedan, då utskottet avgav sitt betänkande rörande de olika inkomsttitlarna, intagit en principiell ståndpunkt till de direkta skatterna. Då uttalade nämligen utskottet med anslutning av herr Hages samtliga partikamrater, att skatteprocenten för inkomst- och förmögenhetsskat-

Ang.
upphävande
av tullsatserna
å kaffe.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av tullsatserna
å kaffe.
(Forts.)

ten var så hög, att den icke torde kunna överskridas. Det är alldeles omöjligt, herr Hage, att kunna lägga skatterna så, att man endast har en skatteform, nämligen den direkta. Riksdagen måste använda olika beskattningsformer för att staten skall få de inkomster, som äro behövlige, för att budgeten skall gå ihop.

Visserligen torde det kunna anföras ett och annat skäl mot kaffetullen, det vill jag medge. Det säges så vackert, att kaffet är den fattiges poesi och att denna poesi icke bör beskattas. Men å andra sidan är kaffet ett njutningsmedel utan något näringsvärde. Och om även meningarna rent principiellt kunna vara delade i denna fråga, så borde detta knappast vara fallet i det nuvarande statsfinansiella läget. Riksdagen har, som jag redan påpekat vid en debatt för några dagar sedan här i kammaren, som regel icke allenast biträtt de olika förslag, som å de olika huvudtitlarna framkommit från regeringens sida, utan mången gång beviljat vida större anslag än regeringen föreslagit. Och herr Hage har nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete, för att riksdagen i en fråga skulle gå vida längre, än Kungl. Maj:t föreslagit, och riksdagens beslut blev ävenledes, att riksdagen i den frågan beviljade ett belopp av 8 $\frac{1}{2}$ miljoner i runt tal utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Herr Hage är utan tvivel så inne i riksdagens arbete, att herr Hage förstår, att det går icke att samtidigt bevilja vida större anslag, än Kungl. Maj:t föreslagit, och å andra sidan minska statens inkomster.

Tillsvidare anser jag att staten icke kan undvara inkomsten av kaffetullen, och det är av detta skäl, herr talman, som jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hage: Herr talman! Med anledning av herr Röings sista anförande vill jag säga, att jag tror, att det visst är åtminstone tredje eller fjärde gången, som herr Röing hänvisar till det där principuttalandet från riksdagen, att man icke får höja den direkta beskattningen. Det kan då vara lämpligt att omnämna, under vilka former detta principuttalande gjordes. Det var för en del år sedan — jag kommer mycket väl ihåg det — då här sutto ungefär tio personer i kammaren och vi fattade detta beslut, sedan så gott som alla kammarens medlemmar rest hem, ja det skedde visserligen utan någon debatt, för all del, men vid ett tillfälle alltså, då situationen var sådan, att jag knappast tycker, att man kan tillmäta beslutet någon så synnerligen stor betydelse.

Ja, detta är en sida av saken, som gör att jag vidhåller min uppfattning i frågan. Men dessutom skulle jag vilja säga, att jag fick den uppfattningen av herr Röings sista turnering i sitt anförande, som om herr Röing ville göra gällande, att, om man behåller den här finanstullen, så får man dessa pengar så gott som från himlen. Men det förhåller sig ju så, att dessa pengar tagas även de av den samlade nationalinkomsten i landet. Frågan är bara, om man skall taga dem i allra största utsträckning på sätt som sker genom den indirekta konsumtionsbeskattningen, d. v. s. lägga ett större belopp på en fattig familj med många minnar, eller om man skall lägga en större del på de mera välsituerade. Det är frågan, och det kan man icke komma ifrån, att det är *detta* saken gäller, och icke något sådant, som möjligen kunde framgå av herr Röings sista yttrande.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Röing: Jag erinrar mig självklart icke, hur många medlemmar som voro närvarande i kammaren, när kammaren godkände bevillningsutskottets omtalade uttalande med dess motivering av de direkta skatterna. Men det var icke detta riksdagens beslut, herr Hage, jag i mitt förra anförande hänvisade till, utan det var till bevillningsutskottets uttalande, i vilket utskottets samtliga socialdemokratiska medlemmar instämde.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Herou, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

*Ang.
upphävande
av tullsatserna
å kaffe.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 142 ja mot 40 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Härefter företogs till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 47, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å vissa torkade frukter.

*Ang.
sänkning av
tullen
å vissa torkade
frukter.*

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 38, hade herr *Örne* föreslagit, att tullen å de torkade frukter, som inginge under rubrikerna 109 och 115 i tulltaxan, måtte sänkas till 25 öre per kilogram räknat från och med den 1 oktober innevarande år.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Månsson* i Hagström: Jag har i utskottet yrkat bifall till motionen, men som jag icke var närvarande vid justeringen, så har jag icke kommit att avgiva någon reservation.

Jag anser ett bifall till motionen vara väl motiverat, enär ju frukt vid matlagning i en massa av arbetarhem och även andra hem spelar en oerhörd roll såsom bidragande till att göra den karga födan något mera rikhaltig; särskilt gäller detta naturligtvis arbetarhemmen, där frukten måste anses vara av en mycket stor betydelse.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Röing*: Samma skäl torde föreligga för kammaren att biträda bevillningsutskottets hemställan i denna punkt, vilka föranledde kammaren att nyss biträda utskottets hemställan beträffande kaffetullens bibehållande. Trots det att herr *Örne* är motionär, har han inom utskottet ansett sig böra biträda utskottets avslagsyrkande, då han inser, att det statsfinansiella läget är sådant, att riksdagen under nuvarande förhållanden icke bör biträda motionen.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Ang. ändring
i lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.

Till behandling upptogs vidare andra lagutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 183 i första kammaren av herr *Ljunggren*, nr 72 i andra kammaren av herrar *Gardell* och *Karlström* i Lummelunda samt nr 193 i andra kammaren av herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Lindqvist* i Halmstad och *Johanson* i Stockholm.

I motionerna I: 183 och II: 193, vilka voro lika lydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att följande paragrafer i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete måtte från och med den 1 januari 1925 erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Försäkringen — — — riks-försäkringsanstalten; dock att i fråga om den i 6 § omnämnda tid, under vilken sjukpenning från riks-försäkringsanstalten ej utgår, försäkring jämväl må meddelas av registrerad sjuk-kassa eller fortsättningskassa efter tillsyningsmyndighetens medgivande.

11 §.

Är — — — mot arbetsgivarens bidrag. Vid beräkning av arbetsgivarens bidrag till kassa, som nyss nämnts, skall hänsyn icke tagas till den avgift, som arbetsgivaren har att utgiva till registrerad sjuk-kassa eller fortsättningskassa, på grund av försäkring enligt vad i 4 och 35 §§ sägs. För — — — enligt denna lag.

För pensionstillägg — — — göras.

Beredas — — — tillämpliga.

13 §.

Tredje stycket utgår.

15 §.

Avgift — — — försäkring beträffande den i 6 § omnämnda tid, under vilken sjukpenning från försäkringsinrättningen ej utgår, av ett belopp — — — eller omkostnader, som nyss nämnts, äger rum.

Vid försäkring i registrerad sjuk-kassa eller fortsättningskassa, enligt vad i 4 och 35 §§ sägs, skall försäkringsavgiften, jämte kassans omkostnader för försäkringen, fastställas efter av riks-försäkringsanstalten i samråd med tillsyningsmyndigheten bestämda grunder.

Är arbetsgivare — — — godkännas.

Användes — — — alla för en.

16 §.

Såsom bidrag — — — motsvarande fem procent av summan av försäkringsavgifterna för försäkringar under året, i den mån de ej avse den i 6 § omnämnda tid, för vilken sjukpenning ej utgår, och beräknade utan hänsyn till avdrag, som i 11 § omnämles.

Övriga omkostnader — — — statsmedel.

29 §.

Utgår.

33 §.

Över beslut av registrerad sjuk-kassa eller fortsättningskassa på grund av försäkring, som i 4 och 35 §§ sägs, må klagan föras hos riksförsäkringsanstalten genom besvär, som skola ingivas till riksförsäkringsanstalten eller i betalt brev med allmänna posten vara till anstalten inkomna sist å trettionde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dagen oräknad då sådant skedde.

Riksförsäkringsanstalten äger, ändå att klagan icke förts eller framställning gjorts, till prövning upptaga ärende, som angår sådan försäkring.

Över beslut av riksförsäkringsanstalten rörande ersättning — — — då sådant skedde.

Den som — — — försäkringsrådet.

Försäkringsrådet — — — avses.

Försäkringsrådet — — — kostnadsfritt.

Över — — — ej föras.

34 §.

Underlåter — — — föreskrivet, straffes med böter.

Lämnar — — — utsatt.

Gör någon — — — målsäganden.

Böter — — — strafflag.

35 §.

Arbetsgivare — — — arbete. Sådan försäkring i fråga om annan arbetare än i denna lag avses samt olycksfall utom arbete må meddelas även av registrerad sjuk-kassa eller fortsättningskassa beträffande den i 6 § omnämnda tid, under vilken sjukpenning från försäkringsinrättningen ej utgår.

Har försäkring — — — efterrättelse.

Avtal — — — må ej avslutas av försäkringsinrättning, som i 4 § avses, dock utan att hinder — — — anstalten.

37 §.

Intill — — — i arbetsgivarens ställe av riksförsäkringsanstalten, ägande anstalten av — — — statsmedel.

I motionen II: 72 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i olycksfallsförsäkringslagen, att ersättning skulle till skadad arbetare utgå redan från och med dagen efter olycksfallsdagen, dock att sjukpenning ej skulle utgå med mindre sjukdomen varat under mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet, i enlighet med de grunder, som nu gällde i fråga om sjukpenning från och med trettiosjätte dagen efter olycksfallsdagen, ävensom att arbetsgivare, därest han själv så önskade, skulle äga rätt ansvara för ersättningen under tid motsvarande nuvarande karenstiden och under sådana förhållanden erhålla lindring i försäkringsavgifternas erläggande.

Utskottet hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t måtte vid den fortsatta behandlingen av de i ovanberörda motioner avsedda spörsmål å socialförsäkringens område, under iakttagande av behovet av enhetlighet i organisationshänseende, beakta de i motionerna framförda förslagen i förening med innehållet i de över dem avgivna, såsom bilagor vid utskottets utlåtande fogade yttrandena.

Reservationer hade emellertid avgivits:

av herr *von Sydow*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen — — — område taga under omprövning de i motionerna — — — yttrandena; och

av herr *Öberg*.

Ang. ändring
i lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Ang. ändring
i lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr af Ekenstam: Herr talman! Vid det utlåtande, som här till kammarrens behandling föreligger, finnes fogad en reservation, som tar avstånd ifrån det påstående som tycks hyllas av utskottet, att det vore särskilt eftersträfvansvärt, att man skulle komma till enhetlighet i organisationen i avseende å olycksfallsförsäkringen.

Vad man menar med detta är ju ganska klart, om man har läst motionerna, om man för övrigt har studerat utlåtandet och jämväl betänker den kampanj, som sedan länge har varit i gång för att komma de enskilda ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen till livs. Det har gällt, som det tycks, såsom en riktig livsfråga för riksförsäkringsanstalten, att den omsider skulle bli allenarådande här i landet och få upptaga hela den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. De ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag som finnas i landet äro fotade på lagen den 17 juni 1916, i vars 4 § det meddelas rättighet för sådana ömsesidiga bolag att finnas och där för övrigt ju vissa bestämda regler äro givna för deras existens och deras verksamhet. Huru man än må betrakta detta faktum, så måste man dock betänka, att de ha kommit till en rätt stor utveckling. Enligt den statistik, som föreligger här i utlåtandet, har riksförsäkringsanstalten år 1920 284,794 arbetsgivare med 968,362 arbetare försäkrade, medan däremot de enskilda bolagen ha 31,238 arbetsgivare med tillsammans 484,550 arbetare försäkrade. Emellertid trots det att verkligen på detta sätt de enskilda bolagen endast ha ungefärligen hälften av den arbetarstock som anstalten har försäkrad, ha dock de ersatta olycksfallen utgjort för anstalten 24,945 och för de enskilda bolagen 26,938.

Jag har velat erinra om detta, då man nu ansett, att de enskilda bolagen icke skulle ha bedrivit sin verksamhet så, att det skulle vara lämpligt att de finge fortsätta densamma. Man har ju en tillräckligt omfattande och rik erfarenhet om hur de i allmänhet gå till väga, och därför borde det väl inte framställas såsom ett önskemål att de skulle upphöra. Man har sagt, att säkerheten för de försäkrade skulle vara mindre vid försäkring hos de enskilda bolagen. Men vad finnes det egentligen för bevis för riktigheten av det påståendet? Först och främst torde det vara skäl uti att erinra om, vad försäkringsinspektionen säger, att nämligen i allmänhet arbetsgivarna äro synnerligen måna om att de hos dem anställda arbetarna skola få fullkomlig rättvisa i avseende å de ersättningsbelopp, som komma i fråga. Således kan man mycket väl antaga, att därest i detta fall någon brist eller något fel skulle förekomma, så ha för visso arbetsgivarna själva gjort vad på dem ankommit för att påpeka detta och hjälpa sina arbetare till full rätt.

Emellertid säges det på något håll här bland de utlåtanden som äro lämnade, att de enskilda bolagen i allmänhet fått mycket större procent av sina fastställda ersättningsbelopp ändrade av försäkringsrådet i jämförelse med vad försäkringsanstalten har fått. Om vi då gå till det yttrande som försäkringsrådet har avgivit och som finnes vid utlåtandet fogat, så finna vi att försäkringsrådet där beträffande denna sak yttrat följande: »Av de anförda siffrorna synes man dock kunna förstå, att ändringsprocenten för bolagen ej i den avsevärda grad överstiger procenten för anstalten, som av motionärerna göres gällande, ävensom att denna procent jämväl i fråga om anstalten måste betecknas såsom betydande.» Då den överordnade myndigheten, som i allmänhet är den som har rätt att pröva alla de klagomål, som kunna framställas i avseende å den bestämda ersättningen och som dessutom i många fall av sin egen ämbetshöghet prövar de ersättningsbelopp, som av de enskilda bolagen blivit fastställda, kan ge ett sådant utlåtande om de enskilda bolagen, vill det väl synas, som om den där svagheten, som av motionärerna och även på annat

håll blivit påtalad, icke skulle vara synnerligen stor och väl icke få anses såsom någon giltig anledning, varför anloppen mot de enskilda bolagen skola fortsätta.

*Ang. ändring
i lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.*

(Ports.)

Men det finnes också en annan sak, som kommer fram här. Riksförsäkringsanstalten har i sitt yttrande, som intagits i utskottets utlåtande, framhållit, att det skulle innebära en ganska stor besparing, om de enskilda bolagen upphörde och all försäkringsrörelse av denna art samlades hos anstalten. Riksförsäkringsanstalten anför en del siffror, som återfinnas här på sid. 42 i utlåtandet. Det uppgives, att förvaltningskostnaderna för riksförsäkringsanstalten för närvarande uppgå till omkring 1,675,000 kronor, medan motsvarande kostnader för de enskilda bolagen beräknas uppgå till vid pass 1 miljon. Skulle nu, heter det, all försäkringsrörelse av denna art samlas hos riksförsäkringsanstalten, så skulle naturligtvis den kostnad, som utgår för de enskilda bolagens rörelse, försvinna, under det att kostnaderna för riksförsäkringsanstalten icke skulle ökas med mer än högst 250,000 kronor.

Det är ju också ett sätt att se på besparingarna, men det är ett mycket egendomligt sätt, åtminstone från statens synpunkt, ty den miljon, som skulle sparas genom en sådan här enhetlighet i försäkringsrörelsen, utgår ju icke av statsmedel, utan från de enskilda bolagen. Däremot skulle detta sammanförande av försäkringsrörelsen öka statens utgifter med 250,000 kronor. Så att den s. k. besparingen blir då helt visst för staten minst sagt minimal, och för övrigt kan man vara fullkomligt övertygad om, att den uppgivna summan, 250,000 kronor, icke får betraktas såsom absolut exakt eller som den högsta summa, till vilken de blivande kostnaderna kunna komma att uppgå.

Det är ytterligare en annan sak, som av riksförsäkringsanstalten och dess vänner framhålles, och det är, att om man nu finge bort de enskilda bolagen, skulle konkurrensen emellan riksförsäkringsanstalten och dessa enskilda bolag helt och hållet försvinna. Det är ju rätt egendomligt, att en sådan konkurrens skall behöva förekomma. Enligt gällande olycksfallsförsäkringslag äro ju alla, som icke inom laga tid blivit i vederbörlig ordning anmälda såsom försäkrade hos de enskilda bolagen, automatiskt försäkrade i riksförsäkringsanstalten. Det är således icke så, att riksförsäkringsanstalten skulle behöva kosta på sig något extra för att få sin försäkringsstock. Skulle de enskilda bolagen behöva vidkännas några kostnader för att hålla uppe sin rörelse, så behöver väl icke riksförsäkringsanstalten vara så ömsint om dessa bolag, att anstalten, så länge bolagen verkligen på ett fullkomligt lojalt sätt fullgöra sina förpliktelser, skall behöva ingripa mot bolagen för den skull. Nu är det sant, att riksförsäkringsanstalten konkurrerar och konkurrerar ganska kraftigt, men varför detta behöver ske, det är något som jag inte förstår. Skulle verkligen genom en sådan konkurrens kostnader uppstå för riksförsäkringsanstalten, så kan jag verkligen icke begripa annat än att dessa kostnader äro absolut onödiga.

Det synes mig därför, att då nu riksdagen står i begrepp att skriva till Kungl. Maj:t för att få en utredning i visst avseende, riksdagen inte på förhand borde taga ställning till frågan om hur olycksfallsförsäkringen skall ordnas. Det bör icke vara så, att riksdagen nu, utan vidare, skall förklara sig stå på den ståndpunkten, att allting skall ordnas enhetligt till riksförsäkringsanstaltens fördel, utan det bör förvisso vara så, att förhållandena skola allsidigt och noggrant utredas. Kan det då visas, att de enskilda bolagen ha arbetat till det allmännas och till de försäkrades fromma, då bör icke riksdagen genom ett ord på förhand ha ställt sig i en sådan ställning, att det kan bli svårigheter att låta den lag, som finnes, fortfarande gälla.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen av herr von Sydow.

Herr *Björkman* instämde häruti.

Ang. ändring
i lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Herr Hagman: Herr talman! Det är riktigt, att tvenne av de motioner, som här föreligga, behandla den gamla stridsfrågan om vår socialförsäkrings organisation, och motionerna innehålla också förslag till lagtext, gående ut på, att man skulle få enhetlighet genom att riksförsäkringsanstalten ensam skulle omhändervärdelycksfallsförsäkringen i vårt land.

Såsom ärendet nu ligger till, skall jag för min del icke ingå på ett upprepande av alla de skäl, som tala för en dylik anordning. Saken är nämligen den, att hela detta spörsmål för närvarande ligger under utredning hos den s. k. besparingskommittén, och utskottet har därför icke ansett det nödigt att nu skriva och begära en anordning gående direkt i den riktning, som motionärerna hemställt. Utskottet har i stället formulerat sin hemställan på det sättet, att utskottet föreslagit, att de beaktansvärda synpunkter, som motionärerna och de av utskottet hörda myndigheterna framhållit, skulle av Kungl. Maj:t tagas i övervägande vid den utredning, som pågår.

Då utskottet säger, att vid denna utredning behovet av enhetlighet på detta område bör beaktas, så är detta riktigt, ty det är faktiskt mycket stora olägenheter förenade med den ordning, som f. n. är gällande. Men utskottet har icke yttrat sig direkt om på vad sätt denna enhetlighet skulle åvägabringas, och i de yttranden, som inkommit i ärendet från myndigheter och enskilda, och till vilka utskottet hänvisat, hava mycket olikartade synpunkter framhållits.

Jag tror därför ingalunda det förhåller sig så, som den föregående ärade talaren ville göra gällande, nämligen att det skulle föreligga någon särskild risk att följa andra lagutskottets hemställan, utan om denna biträdes, så innebär det endast, att Kungl. Maj:t vid den utredning, som redan pågår, må taga i beaktande motionärernas synpunkter både beträffande det enhetliga handhavandet av denna försäkring och huruvida ersättning vid olycksfall skall på grund av arbetsgivarens *försäkringsplikt* utgå redan från första dagen efter olycksfallet. Sedan får riksdagen i sinom tid taga ståndpunkt till de förslag, som kunna framkomma från Kungl. Maj:ts sida.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till andra lagutskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! I likhet med den sista ärade talaren skall jag icke draga upp denna fråga i hela dess vidd. Jag vill blott erinra om, att det särskilda utskott, som hade att behandla frågan, då lagen tillkom 1916, för sin del uttalade, att man borde kunna låta dessa enskilda försäkringsbolag få finnas jämsides med riksförsäkringsanstalten. Man påpekade då — jag kommer särskilt ihåg det, ty jag satt själv i detta utskott — att då arbetsgivarna hade att bära hela bördan av olycksfallsförsäkringen, borde det också kunna medgivas dem att bilda ömsesidiga bolag för att taga försäkring i dessa. Man framhöll också, att de olägenheter, som voro förknippade med dessa enskilda bolags förefintlighet, icke skulle behöva vara alltför stora.

Emellertid, låt oss icke vidare gå in på den saken, utan hålla oss till den skiljaktighet, som förefinnes mellan utskottets betänkande och den av herr Sydow avgivna reservationen. Om det är så, som den siste ärade talaren framhöll, att skiljaktigheterna äro så obetydliga, då kan jag, uppriktigt sagt, icke förstå, varför icke herr Hagman också skulle kunna vara med om att biträda reservationen. Skillnaden är ju bara den, att reservanten har begärt en något mera förutsättningslös utredning. Allt vad som finnes anfört i motionerna och i utskottets betänkande går ju till Kungl. Maj:t och därifrån till besparingskommittén eller den kommitté, som kan komma att ha med ärendet att skaffa. Det synes mig då obilligt att nu söka få fram den motivering, som starkast binder vid

vissa förutsättningar, i stället för att föredraga, som det synes mig lämpligt, en motivering, som skulle göra utredningen mera förutsättningslös.

*Ang. ändring
i lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.*

(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren skall jag icke närmare ingå på denna fråga, ehuru mycket vore att säga i densamma. Efter vad som här blivit yttrat, kan jag dock icke underlåta att uttala en stor besvikelse över att denna synnerligen allvarliga fråga skall remitteras från den ena kommittén till den andra i oändlighet. Det är nu tre kommittéer, som ha haft hand om saken. Huruvida denna sista kommitté, besparingskommittén, besitter särskilda kvalifikationer för att kunna behandla denna fråga, därom vill jag icke yttra mig, men det må vara mig tillåtet att hysa någon tvekan i det avseendet.

Emellertid har utskottet så gott som enhälligt gått in för och uttalat sig för enhetlighet på detta område. Jag är därför, även om jag icke är så alldeles nöjd med allt vad utskottet säger, dock beredd att yrka bifall till dess hemställan.

Man ser ju olika på denna saken, allt efter olika synpunkter och erfarenhetsrön, och även om jag anser att det som i motionen föreslås är det rationellaste och ur flera synpunkter det bästa, jag dock kan tänka mig annan för de försäkrade tillfredsställande organisation av olycksfallsförsäkringen än den, som utgöres av riks försäkringsanstalten såsom ensam föräkringsinrättning. Men vad jag är absolut på det klara med, det är, att det nuvarande tillståndet måste taga slut. Den konkurrens, som nu råder, är till skada för dem, som skola ha ersättning, och det är ju dem som frågan måhända främst berör. Systemet är så otillfredsställande som möjligt, och det minsta riksdagen kan göra är att säga ifrån, att det skall ordnas så att det blir enhetlighet på detta område.

Jag skulle i alla fall till den regeringsrepresentant, som här är närvarande, nämligen finansministern, vilja rikta en vädjan, att han, som väl närmast är chefen för besparingskommittén — och det är ju denna kommitté, som man pekar på såsom den där skall taga hand om saken — ser till, att något verkligen blir uträttat, ty det råder uppenbarligen icke tillfredsställande förhållanden på detta försäkringsområde. Jag tror icke det skall vara omöjligt uppnå en lösning, som åtminstone något så när skall kunna ena de olika parterna, så att man kan komma ifrån det virrvarr, som faktiskt nu finnes på detta område.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr von Sydow vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 62, i anledning av väckta motioner om anslag till upprätthållande av den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna praktiskt vetenskapliga verksamheten.

*Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.*

I likalydande till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nr 115 i första kammaren av herr *Bärg m. fl.* samt nr 205 i andra kammaren av herr *Jönsson* i *Fridhill m. fl.*, hade förslagits, att riksdagen måtte för budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag bevilja ett belopp av 100,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt utfärda utgå såsom

Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

statsbidrag till upprätthållande av den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna praktiskt vetenskapliga verksamheten.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte

1) för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 100,000 kronor för att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för upprätthållande av den vid Weibullsholm bedrivna praktiskt vetenskapliga växtförädlingsverksamheten; och

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om allsidig utredning rörande frågan om vidmakthållande av växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm samt därefter till riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Hellström*, *Hermelin* och *Norin*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om allsidig utredning rörande frågan om vidmakthållande av växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm samt därefter till riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, vartill denna utredning kunde giva anledning; samt

av herrar *Sederholm*, *Boberg*, *Karl Andreas Andersson*, *Lundström*, *Uddenberg* i Karlskoga och *Aarnseth*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr Hermelin: Herr talman! Beträffande det rent sakliga i den nu föreliggande frågan om anslag till upprätthållande av den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna praktiskt vetenskapliga verksamheten tror jag, att jag inte behöver gå in därpå. Ty jag är viss, att det väl knappast finnes någon av kammarens ledamöter, som inte under riksdagens lopp blivit livligt intresserad av och djupt initierad i denna fråga. Jag tror därför man kan hålla sig enbart till det föreliggande utskottsutlåtandet.

Om herrarna då granska detta utlåtande, så se herrarna att det föreligger tvänne reservationer. Ser man efter, vilka namn, som återfinnas under reservationen, och vilka ledamöter, som stå bakom utskottets beslut, så skall man finna, att av utskottets sexton ledamöter torde i själva verket endast sex ledamöter stå för utskottets hemställan, vari dels tillstyrkes bifall till motionerna, d. v. s. att ett anslag av 100,000 kronor skulle utgå till Weibullsholms växtförädlingsanstalt, dels föreslås en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning för fortsatt understöd.

När frågan förelåg i utskottet, var man på avdelningen snart nog tämligen på det klara med, att här skulle striden komma att stå emellan bifall till motionerna eller rent avslag. Å ömse håll insåg man väl den stora betydelsen av det utmärkta arbete, som Weibullsholms växtförädlingsanstalt har utträttat, men sporde man sig ändå, huruvida det icke vore bra mycket att på enskilda motionärers hemställan utan vidare tillstyrka ett nytt anslag på 100,000 kronor, utan att någon utredning förelåg från Kungl. Maj:ts sida.

De reservanter, som yrkat avslag, ha stött sig härpå, på samma gång som de i sin reservation uttalat sig för att denna fråga bör komma under en allsidig utredning och omsorgsfullt planläggas, ehuru de för närvarande icke ville taga ställning till en sådan utredning och därför gått på direkt avslag.

Det är möjligt, att man på det sättet kunde nå det syfte, som motionärerna

hade avsett. Undertecknad jämte utskottets vice ordförande och herr Norin i första kammaren hava emellertid ansett, att om man verkligen ville komma till ett något så när positivt resultat, eller så att säga giva litet mera på hand än en välvillig motivering, skulle man ju kunna sträcka sig till en hemställan hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville verkställa denna utredning och till riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning. Vi hade hoppats på avdelningen, att detta skulle bli den enande linjen, men när ärendet sedermera kom till utskottet, blev resultatet det som nu föreligger, d. v. s. att sex av utskottets ledamöter stå för bifall till motionerna.

Jag tar för givet, att frågan här i kammaren kommer att ställa sig på samma sätt, d. v. s. att det kommer att gälla bifall eller avslag, så att från den ståndpunkten sett torde det yrkande vi här framkommit med, nämligen om skrivelseförslag, ha bra litet utsikter att få majoritet, ehuru jag för min del anser att det vore den riktigaste och säkraste vägen, om riksdagen följde det yrkandet.

Man måste ju ställa sig litet betänksam mot att nu utan vidare anslå dessa 100,000 kronor, ett anslag, som, märk väl, mina herrar, dock är betydligt högre än det anslag, som Kungl. Maj:t ansett sig böra föreslå till växtförädlingsanstalten vid Svalöv, nämligen 65,000 kronor. Anslaget ger ju, med den karaktär, som det fått enligt formuleringen i utskottets betänkande, mera intryck av nationalbelöning åt firman Weibull än av anslag. Jag tror det är rätt farligt att slå in på den vägen och att göra det nu omedelbart, då ju budgeten i övrigt efter vad man kan förstå är rätt så ansträngd.

Herr talman, jag skall icke ytterligare upptaga tiden. Då emellertid den reservation, vilken jag biträtt, var avsedd att om möjligt utgöra plattform för ett gemensamt beslut, där man såvitt möjligt skulle söka tillgodose det syfte motionärerna avsett att vinna, tillåter jag mig, herr talman, även om denna reservation icke har utsikt att vinna kammarens bifall, att likväl yrka bifall till densamma.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag har inte inom utskottet deltagit i behandlingen av detta ärende, men om så hade varit fallet vill jag redan nu oförbehållsamt säga, att jag utan någon som helst tvekan hade kommit att biträda utskottsmajoritetens hemställan. Meningarna inom utskottet ha ju varit något delade. Jag tror dock att man, om man närmare granskar innehållet i reservationerna, ändå skall finna, att meningsbrytningarna inte äro så stora i själva sakfrågan, utan att de åtminstone till en viss grad äro mera skenbara. Reservanterna herrar Hellström, Hermelin och Norin erkänna oförbehållsamt den gagnande verksamhet på växtförädlingsområde, som har bedrivits vid Weibullsholm, och redan däri, att reservanterna föreslå en skrivelse med begäran hos Kungl. Maj:t om och under vilka förutsättningar denna verksamhet vid Weibullsholm skall kunna upprätthållas ligger ju indirekt ett erkännande av, att denna anstalt är förtjänt av understöd från staten.

En annan ståndpunkt intager emellertid reservanterna herrar Sederholm, Boberg med flera. De göra visserligen ett uttalande i motiveringen att växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm har uppvisat förtjänstfulla resultat men i övrigt gå de på den rena avslagslinjen, och jag skulle vilja säga, att då är ju ett sådant erkännande inte synnerligen mycket värt. Ty om man förutsätter, att kamrarna följa reservanterna, kommer ju det hela endast att hamna i papperskorgen. Det skulle inte leda till något som helst resultat och den sortens sympatier äro inte mycket värda.

Vad själva sakfrågan beträffar om anslaget för upprätthållande av verksamheten vid Weibullsholm har ju utskottet oförbehållsamt ställt sig på den

Ang. upprätthållande av viss verksamhet vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.
(Forts.)

Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

linjen, att denna växtförädlingsverksamhet hittills har bedrivits och bedrivs fortfarande under sådana former och med sådant resultat, att den är förtjänt av understöd från statsmakternas sida. Var och en, som har varit i tillfälle att något närmare följa växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm, måste också erkänna, att denna verksamhet har varit och är av sådan beskaffenhet att den har tillfört det svenska lantbruket oskattbara värden, och jag för min del anser, att det rent av bör vara en plikt för riksdagen att bevilja detta anslag inte bara som ett erkännande för den gagnande verksamhet, som där har utförts utan också av den anledningen att det är nödvändigt, att verksamheten även i fortsättningen upprätthålles.

Växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm har bedrivits och bedrivs fortfarande efter fullt vetenskapliga metoder. Vid denna anstalt äro anställda vetenskapligt utbildade högt kvalificerade personer, fullt jämförliga med dem, som äro syselsatta vid växtförädlingsverksamheten å Svalöv, och då bör inte det förhållandet, att denna verksamhet är av enskild karaktär, utgöra något hinder för understödjandet av densamma, när resultatet i alla fall är sådant, att det i många hänseenden kan jämföras med de resultat, som ha nåtts vid Svalöv. Och även om man inte i kvantitativt avseende kan jämställa Weibullsholms växtförädlingsverksamhet med Svalövs, kan man dock helt säkert göra det rent kvalitativt sett. Vidare vill jag erinra om, att växtförädlingsverksamheten vid Svalöv har åtnjutit statsunderstöd i 30 år ända sedan 1894, och alltså uppburit anslag från staten till belopp, som uppgått till miljoner kronor. Jag klandrar inte detta, tvärtom tror jag, att pengarna äro synnerligen väl använda. Däremot har ju Weibullsholm bedrivit sin verksamhet utan något som helst stöd från det allmännas sida. Nu ligger ju saken för övrigt på det sättet, att växtförädlingsverksamheten icke i och för sig är synnerligen ekonomiskt bärig. Även under gynnsamma konjunkturen är nämligen sådan verksamhet inte någon lysande affär, och under sådana depressionstider, som vi nu genomleva, blir en sådan verksamhet synnerligen oekonomisk. Den kan inte upprätthållas utan tillskott av medel, och även från den synpunkten bör riksdagen behjorta denna sak. Det är alltså ur två synpunkter, som jag för min del på det varmaste vill hemställa om att kammaren ville bifalla utskottets förslag, nämligen dels därför, att riksdagen härigenom skulle giva erkännande åt firmans verksamhet såsom den hittills bedrivits och de värdefulla tillskott, som härigenom tillförts det svenska lantbruket i fråga om såväl spannmål, fröer som rotfrukter, dels också för att skapa möjlighet att även i fortsättningen upprätthålla denna firmas verksamhet.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr *Johansson* i Uppmälby instämde med herr *Nilsson* i Tånga.

Herr **Röing**: Herr talman! Det påstås ofta från visst håll, att vänstermajoriteten i denna kammare icke visar något intresse för vårt jordbruk, och detta framhålles i denna kammare speciellt, när bevillningsutskottet avstyrkt framlagda förslag om förhöjda tullar å vegetabiliska och animaliska produkter. Nu finnes ett tillfälle för denna kammares majoritet att i handling visa, att från denna majoritets sida sannerligen icke förefinnes något bristande intresse för det svenska jordbruket utan att intresset för vårt jordbruk från denna majoritets sida är lika stort som bland tullivrarna. Nu finnes ett tillfälle, då kammaren genom ett bifall till jordbruksutskottets hemställan kan befrämja den förnämliga växtförädlingsverksamhet, som äger rum i vårt land.

Herr Nilsson i Tånga har framhållit de tungt vägande skäl, som kunna anföras till förmån för beviljandet av detta anslag, och jag ansluter mig helt och fullt till de synpunkter, som han utvecklade. Jag hade under Göteborgsutställningen i fjol tillfälle att ingående studera såväl Svalövs som Weibullsholms utställningar, och ju mer jag satte mig in i dessa företags verksamhet dess mer blev jag övertygad om den gagnande och välsignelsebringande verksamhet, som utföres av dessa båda företag icke blott till gagn för jordbruket utan även till gagn för landet i dess helhet. Nu har, såsom herr Nilsson i Tånga framhöll, Svalövsbolaget under cirka 30 år erhållit statsbidrag, under det att Weibullsholm däremot genom ett energiskt och uppoffrande arbete utan statsunderstöd upprätthållit sin växtförädlingsverksamhet. Jag är, liksom herr Nilsson i Tånga, övertygad om, att denna kammare vid en eventuell votering skall bifalla utskottets hemställan och därmed giva ett varmt erkännande åt den verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholm, och samtidigt därmed understryka, av vilken vikt och betydelse denna kammare anser att det är, att denna verksamhet även i fortsättningen upprätthålles.

Ang. upprätthållande av viss verksamhet vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.
(Forts.)

Med herr Röing förenade sig herrar *Thorsson, Björk, Rydén, Carlsson-Frosterud, Norsell, Danielsson, Svensson* i Skönsberg, *Vennerström, Björnberg* och *Waldén*.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Efter de instämmanden, som här nu har avgivits efter den siste ärade talarens yttrande, torde man väl kunna se, hur denna fråga ligger till i kammaren. Då jag emellertid tillhör utskottsmajoriteten, men denna majoritet i förhållande till antalet utskottsledamöter i dess helhet ju icke är så stor, har jag velat deklarerera min syn på denna fråga.

Det är ju givet, att man hajar till, då det framkommer en motion, vari yrkas anslag av staten på ett så stort belopp som 100 tusen kronor, och att man då börjar se litet närmare på handlingarna, huruvida ett dylikt anspråk kan vara berättigat. Jag hörde också till dem, som liksom hajade till något vid det första genomläsandet av denna motion. Då jag senare emellertid försökte studera frågan, fann jag, att såväl motionärerna, som Kungl. lantbruksstyrelsen som de två olika linjerna av reservanter, såväl den linjen, som föreslagit skrivelseförslag, som ock den linjen, som gått på avslag, voro överens och samstämmiga däri, att de primära synpunkterna talade för motionen och att samtliga varmt och helt och fullt erkänt såväl denna verksamhets stora betydelse som också nödvändigheten av att staten här träder emellan för att upprätthålla denna verksamhet. Detta gjorde, att jag blev fullt övertygad om, att det är nödvändigt, att riksdagen träder in för att bevara de stora vetenskapliga resultat, som man utvunnit under det mångåriga privata upprätthållandet och befrämjandet av verksamheten på Weibullsholm. Nu ha ju, som vi finna, vissa av reservanterna yrkat på en skrivelse, och de ha, som jag förut nämnde, också understrukit nödvändigheten av att komma till det resultatet, att denna verksamhet bör stödjas. Bakom detta skrivelseförslag ligger emellertid en tanke, som har framkommit från lantbruksstyrelsen, men som vi i utskottet och för övrigt, tror jag, alla de inom riksdagen, som tagit del av denna fråga, ha reagerat emot. Lantbruksstyrelsen har nämligen framhållit, att det vore önskvärt att Weibullsholms växtförädlingsverksamhet förenades med växtförädlingsverksamheten å Svalöv, men vi ha ansett, att en dylik sammankoppling av dessa två självständiga anstalter på detta område icke vore önskvärt vare sig ur vetenskaplig synpunkt eller i fråga om effektiviteten av den vetenskapliga verksamheten, utan vi ha ansett, att en sådan anordning icke vore till fördel för deras del, som skola skaffa sig av de alster, som här frambringas.

Dessa äro i allt fall de huvudsakliga synpunkter, som varit bestämmande för

Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
värtför-
ädlingsanstalt.

mig, och därför har jag trots de många, som stått på andra linjer inom jordbruksutskottet, likväl ansett, att det vore en plikt att här gå fram på den vägen, som utskottsmajoriteten har ställt sig på. Utan att vilja gå längre in i ärendet vill jag därför, herr talman, för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till utskottets här föreliggande förslag.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Osberg* och *Olsson* i Berg.

Herr *Carlström* i Helgagård: Herr talman! Sedan nu herr *Röing* deklarerat sitt jordbruksintresse och fått en del instämmanden är det kanske otacksamt för mig att gå upp för att i det hänseendet uttala en något avvikande mening. Som jag emellertid deltagit i denna frågas behandling å avdelningen inom utskottet, ber jag, herr talman, att få yttra några ord.

I likhet med alla andra talare, som yttrat sig om den här saken, vill jag skänka allt erkännande åt den verksamhet, varom här är fråga. Det kan icke bestridas, att den är nyttig och länder jordbruket till fördel. Men man måste väl ändå draga i betänkande, om det kan vara riktigt klokt av riksdagen att nu gå in för att skaffa sig så att säga ännu en anstalt på detta område, då vi ju alla veta, att statsmakterna redan förut offra ganska mycket penningar på utsädesföreningens verksamhet vid Svalöv. För min del tror jag icke, att det kan vara riktigt, att vi enrollera ännu en sådan anstalt. Vi ha nyss gått med på att giva anslag åt Svalövs utsädesförening och för den verksamheten offrat 163 tusen kronor för i år, och ändå säger man att detta anslag är otillräckligt för att den anstaltens verksamhet skall kunna nöjaktigt uppehållas. Att då på grund av enskilda motioner gå in för att ytterligare bevilja 100 tusen kronor för en ny anstalt är verkligen något vars nödvändighet kan starkt ifrågasättas.

I detta betänkande ha nu framkommit tre förslag. Utskottet går utan vidare på bifall till motionen. Herrar *Hellström*, *Hermelin* och *Norin* ha gått en medelväg och tillstyrka visserligen inget anslag för i år men vilja däremot, att en utredning bör ske rörande eventuellt behov av anslag för framtiden. Den tredje reservationen har gått på avslag på motionen. Ehuru utskottet tillstyrker anslag framhåller det dock i sin motivering, att det »i detta sammanhang bör betonas, att riksdagen genom anvisande av berörda anslag givetvis icke bör anses bunden beträffande fortsatt anslagsbeviljande för ifrågavarande ändamål». Man menar, att det här endast skulle vara fråga om ett tillfälligt anslag för året, och att det icke vore alldeles säkert, att anslaget skulle återkomma även följande år. För min del är jag emellertid alldeles säker på, att vi, om vi bevilja detta anslag på 100 tusen kronor till denna verksamhet i år, få vara beredda på, att även för framtiden nödgas bevilja detta eller kanske till och med högre anslag. Jag undrar därför om det verkligen kan vara klokt att gå med på ett bifall till denna motion. Jag skall emellertid i likhet med den föregående ärade talaren icke gå vidare in i ärendet utan vill endast med dessa ord, herr andre vice talman, yrka bifall till den av herr *Sederholm* med flera avgivna reservationen.

Herr *Lindman*: Herr talman! Tänk att man skulle uppleva den dagen i andra kammaren, då herr *Röing* skulle komma att tala så varmt för en jordbrukets sak. Jag trodde verkligen för min del att i den åker, där herr *Röing* plöjde och arbetade och nedlade sitt intresse för jordbruket, växte det bara kvickrot, men nu har jag kommit underfund med, att det där också fanns ett sädesstrå. Men det var ju alltid roligt, att han kommit till den uppfattningen, att han vill vara med om att understödja jordbruket, när det icke gäller några tullar.

Beträffande den föreliggande frågan vill jag för min del, herr förste vice tal-

man, säga, att jag efter studium av såväl utskottets betänkande som ock reservationerna icke kunnat komma till någon annan uppfattning, än att man här bör bifalla, vad utskottet har hemställt. Läser jag till exempel den av herr Sederholm m. fl. avgivna reservationen, tycker jag, att den rent av i de första tre fjärdedelarna utgör ett mycket starkt tillstyrkande av själva saken, och överhuvud taget synes det mig, att man i denna viktiga sak bör vara försiktig, så att man icke handlar på sådant sätt, att man gör skada, där i alla fall alla vilja söka åstadkomma något nyttigt. Skillnaden ligger ju blott däri, om man skall göra denna anstalt anslag under kommande budgetår eller ej. Utskottet begär ju en utredning för vad som skall komma därefter. Reservanten herr Hellström begär också utredning i vad det gäller beviljande av anslag i framtiden, så att han och hans medreservanter ju på det sättet äro överens med utskottet om en utredning.

Nu gäller det, som sagt, hur man skall göra vid det kommande budgetåret. Om man tänker på betydelsen av saken och vilken svårighet, vilka kostnader och vilka upppoffringar, som äro förenade med hela denna verksamhet, och hurusom denna anstalt har arbetat sig fram till att i alla fall bli av betydelse för jordbruket, tycker jag, att det är naturligt, att man skall skrida till verket och icke undandraga den det stöd, som genom ifrågavarande 100 tusen kronor är ifrågasatt. Sedan må det ju ankomma på utredningen, hur det skall gå i fortsättningen. Om det går så, att det verkligen blir en fortsättning på detta, så är jag inte alls så rädd därför, som den siste ärade talaren tycktes vara. Ty jag är av den meningen, att även på detta område, liksom på snart sagt alla andra, tävlan och konkurrens är någonting utomordentligt viktigt, därför att därigenom det bästa drives fram. På denna anstalt liksom på den förut statsunderstödda har man ju vetenskapsmän, som arbeta och försöka frambringa bästa möjliga typer, och det är alldeles klart, att dessa olika vetenskapsmän anstränga sig till det allra yttersta för att just på sin anstalt frambringa det bästa resultatet, vilket ju allt kommer den svenska jordbrukande allmänheten till godo.

Jag har alltså, herr talman, den uppfattningen att man, när man granskar och jämför vad som är skrivet i utskottets utlåtande och i reservationerna, måste stanna vid att utskottets hemställan är bäst, och jag ber därför att få yrka bifall till densamma.

Med herr *Lindman* förenade sig herrar *Wallerius*, *Hedlund* i Häste och *Nilsson* i Antnäs.

Herr **Jönsson** i Fridhill: Herr talman, mina damer och herrar! Såsom motionär i det föreliggande ärendet ber jag att få uttala ett tack till utskottet för den förståelse, som det visat för denna sak. Ehuru reservanterna av olika anledningar ansett sig icke kunna gå med på det begärda anslaget, uttala dock även de ur skilda utgångspunkter sin sympati för själva saken. Sålunda yttras i den av herr Hellström m. fl. avgivna reservationen, att »vikten av att denna förädlingsverksamhet uppehålls vid sin hittillsvarande ostridigt höga nivå är också enligt utskottets mening en nationalekonomisk fråga av största betydelse och räckvidd». Och i den av herr Sederholm m. fl. avgivna reservationen uttalas, att »den av firman W. Weibull bedrivna verksamheten å detta område har — även enligt utskottets uppfattning — uppvisat förtjänstfulla resultat». Det är nog, såsom herr Lindman sade, på det sättet, att i den sistnämnda reservationen premisserna äro riktiga men slutsatsen icke sådan, som den borde vara. Jag tror också, att man bör kunna vara överens därom, att vi knappast kunna överskatta det oerhörda värde, som ligger i en planmässigt ordnad växtförädlingsverksamhet. Tidigare under denna riksdag, då vi behandlade bevillningsutskottets betänkande i fråga om importavgifter för frö, uttalades också från be-

*Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)

villningsutskottets sida i tydliga ordalag, att detta är ett område, som staten bör understödja. Såväl Svalöv som Weibullsholm ha onekligen gjort vårt land och vårt jordbruk så ofantligt stora tjänster, att särskilt vi jordbrukare inte kunna vara nog tacksamma därför. Herr Carlström i Helgagård menade, att den omständigheten, att vi förut ha en statsunderstödd anstalt icke bör vara någon anledning att lämna statsbidrag även till andra dylika anstalter. Detta resone- mang är knappast riktigt. Jag har den bestämda meningen, att det är nödvän- digt, att en fri tävlan mellan dessa båda anstalter upprätthålles. I detta sam- manhang ber jag också att få erinra därom, att det icke är riktigt, såsom herr Hermelin gjorde gällande, att Svalöv åtnjuter 65,000 kronor i årsanslag av riks- dagen, utan Svalöv har enligt föregående års budget erhållit ett statsbidrag på 180,600 kronor och under året dessförinnan 219,400 kronor. Och i dag lig- ger ju på kammarens bord en begäran om anslag till Svalövs huvudstation och filialer å sammanlagt 163,000 kronor. Det förefaller mig, att utskottsmajori- tetens förslag, som går ut på ett bifall till motionen, är fullt motiverat. Det glädde mig verkligen att höra herr Röings varma tillstyrkande av detta förslag. Och i de många instämmanden, som följde på herr Röings anförande, ser jag en borgen för att andra kammaren förstår att uppskatta den sak, det här gäller. Jag är övertygad därom, att detta anslag, som visserligen kan synas stort och även kanske kan väntas återkomma under kommande riksdagar, är av den art och beskaffenhet, att riksdagen med synnerligen god tillförsikt kan taga det- samma.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr *Westman* instämde häruti.

Herr **Hermelin**: Herr förste vice talman! Endast ett par ord med anledning av ett yttrande av min ärade vän herr Olsson i Broberg, vilket jag icke ansett bör få stå oemotsagt. Han ville giva utskottets utlåtande och därmed även den reservation, till vilken jag anslutit mig, en tydning, som icke är riktig. Herr Olsson i Broberg sade, att utskottet avsett mota baktanken om ett even- tuellt försök att sammanföra båda dessa anstalter under gemensam ledning. Något sådant uttalande föreligger emellertid icke vare sig i utskottets betän- kande eller i de reservationer, som avgivits. Lantbruksstyrelsen har givetvis i sitt yttrande velat, att det skulle tagas i övervägande, hurudant det framtida för- hållandet mellan Svalövs och Weibullsholms växtförädlingsanstalter borde bli. Man kan naturligtvis därvid tänka sig tvenne alternativ. Antingen att anstal- terna sammanföras eller att de kvarstå såsom parallellt arbetande institutio- ner, i vilket senare fall även Weibullsholm, om det får statsbidrag, skulle av Kungl. Maj:t erhålla erforderliga direktiv för anslagsmedlens användande. Utskottet uttalar på sidan 9 i sitt utlåtande — och ett liknande uttalande gö- res också i vår reservation — följande: »Vid skärskådande av detta spörsmål har utskottet emellertid icke funnit sig i ärendets nuvarande skick kunna fatta ståndpunkt beträffande de på sätt ovan nämnts framkomna skiljaktiga me- ningarna. Härvid vill utskottet särskilt framhålla, att lantbruksstyrelsens rikt- linjer torde syfta mot åtgärder, medförande vittgående konsekvenser i olika av- seenden. Vid sådant förhållande har utskottet givetvis icke kunnat förorda åtgärder, som skulle kunna binda statsmakterna i nu berörda hänseenden.» Det är alltså en fullständigt förutsättningslös utredning beträffande de båda an- stalternas framtida förhållande till varandra, som av utskottet och oss reser- vanter begäres.

Här har talats om betydelsen av tävlan och konkurrens. Ja, jag vill bara säga, att det är dock litet egendomligt, ifall huvudmannen, här riksdagen, skall bekosta denna tävlan mellan de olika företagen. Det kanske blir i längden rätt

så dyrbart för huvudmannen! Han bör väl i stället se till att ordna saken på ett för honom så ekonomiskt fördelaktigt sätt som möjligt, dock under förutsättning, att verkligen det syfte uppnås, som nu avses.

Ang. upprättande av viss verksamhet vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.
(Forts.)

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamhet på den omständigheten, att detta anslag har tillfällig karaktär. Under punkt 2) har utskottet nämligen hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, hur det i framtiden skall ordnas med anslag för växtförädlingen. Under förutsättning att Weibullsholm även i framtiden skall erhålla statsunderstöd, bör det finnas garanti för att statsunderstödet verkligen kommer växtförädlingsverksamheten till godo. Jag förmodar, att de betänkligheter, som man på vissa håll hyser mot beviljande av detta anslag, bottna i det förhållandet, att denna verksamhet ju har enskild karaktär. Med växtförädlingsverksamheten är förenad merkantil verksamhet. Växtförädlingsverksamheten är emellertid av sådan beskaffenhet, att det, såvitt jag förstår, bör vara möjligt att få till stånd en kontroll, som ger garanti för att ett eventuellt anslag verkligen kommer denna verksamhet till del. Firman Weibull måste naturligtvis underkasta sig de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna nödigt utfärda för vinnande av detta syftemål. Det är ju alldeles uppenbart, att om riksdagen beviljar anslag, så måste den också ha någon garanti för att anslaget verkligen kommer det avsedda ändamålet, i detta fall växtförädlingsverksamheten, till godo. Jag skulle vidare vilja understryka vad herr Lindman yttrade om betydelsen av att även å detta område förefinnes en viss konkurrens. Jag går så långt, att jag påstår, att vi här i landet icke skulle ha stått så högt på detta område, växtförädlingsverksamhetens område — och vårt land intager ju därvidlag en ledande ställning — om denna konkurrens icke förefunnits.

Jag vidhåller naturligtvis, herr talman, mitt yrkande.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Carlström i Helgagård: Herr talman! Jag vill endast konstatera den något ovanliga offervillighet, som kommit till uttryck här i dag från en hel del talares sida. Vi ha inom jordbruksutskottet och i kamrarna fått pruta på punkt efter punkt i fråga om anslag under nionde huvudtiteln, där man från vederbörande verk och myndigheter gjort framställningar om belopp, som kunnat påvisas vara nödvändiga. På grund av den ekonomiska situationen ha vi likväl måst pruta och beskära. Här ha vi nu till Sveriges utsädesförening beviljat 163,000 kronor, vilket ju också det innebär en prutning. Men nu kommer man här och begär i en enskild motion statsanslag till en verksamhet, som staten alltså redan förut premierat, och som väl borde kunna skötas från den kanten. Detta är ju ganska underligt i alla fall. För all del, nog är det bra med konkurrens på den fria marknaden, men att gå så långt, att man för detta ändamål beviljar 100,000 kronor, det tycker jag som sagt är en något egendomlig offervillighet. Jag vill också säga, att i Tyskland och en del andra länder har man icke alls något understöd från statens sida för här ifrågavarande ändamål. Av de handlingar, som voro tillgängliga i utskottet, framgick, att det för närvarande är mycket svårt för dessa växtförädlare i Tyskland att kunna klara sig, och de hoppas att få statsunderstöd i någon form. Men det blir i så fall snarast i form av premier. Skulle vi här slå in på den vägen, så skulle vi givetvis avskaffa ordinarie anslagen till dessa anstalter och i stället låta dem konkurrera med varandra om dylika premier. Det bleve ju någonting helt annat, men jag undrar, om riksdagen är benägen att slå in på den

Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.

bogen. Jag måste fortfarande vidhålla, att då vi måste pruta på så många andra punkter, så är det inte skäl att här gå så att säga över förmågan. Men det synes vara på det sättet här i riksdagen, när det gäller jordbruket, att man kör gärna med »vagnshästarna» men »arbetshästarna» frågar man inte så mycket efter.

(Forts.)

Herr Rydén: Herr talman! När jag undertecknat en i detta ärende väckt motion, har grunden därtill varit, att jag under min verksamhet i Skåne, liksom så många andra, varit i tillfälle att på olika sätt komma i beröring med såväl den i Svalöv som den å Weibullsholm bedrivna verksamheten.

Jag vill då för min del säga, att jag tror det vore en rätt olycklig väg staten sloge in på, ifall densamma tvingade tillsamman Svalöv och Weibullsholm till en anstalt. För den som följt med förhållandena har det framstått, att just den tävlan mellan de båda växtförädlingsanstalterna, som pågått de senare åren, medfört att när Svalöv kommit med en förnämlig vetesort, såsom t. ex. pansarvetet, som en tid behärskade den skånska veteodlingen och jag tror också veteodlingen långt utanför Skånes gränser, så kom Weibullsholm snart därefter med en högre sort, standardvetet. Det är icke små saker framställningen av en ny vetesort betyder. Det beräknas på grundvalen av officiella undersökningar att standardvetet i jämförelse med Svalövs förnämligaste sort, pansarvetet, skulle giva en årlig meravkastning på 1¹/₂—2 miljoner kronor och det utan att kosta lantmännen ett öre mer för arbete och annat. Det är inte tvivel om att just framställandet av Weibullsholms standardvete haft till följd, att man i Svalöv arbetar under högtryck för att försöka slå standardvetet genom en ännu högre och bättre vetesort. Sedan är det allom veterligt, att vid Weibullsholm en man, som utan överdrift kan sägas vara en av de förnämsta ärftlighetsforskarna i vårt land och kanske en av de förnämsta långt utanför vårt lands gränser, docenten Heribert Nilsson, förestår den avdelning, där man sysslar med rågförädling. Nu håller doktor Heribert Nilsson på med ett arbete, som, om det lyckas, kommer att fullständigt revolutionera rågodlingen i Sverige. Han har lyckats framställa en självbefruktande rågtyp, som visserligen ännu icke är färdigbildad men som, när den blir det, borde kunna göra rågblomningen oberoende av väderleksförhållandena. Därigenom öppnas stora möjligheter för den andra stora grenen av vår sädesproduktion, nämligen rågodlingen. Det vore därför synnerligen oklokt att man, genom att icke stödja Weibullsholm i dess arbete, icke medverkade till att denna verksamhet alltjämt kan upprätthållas.

Jag vill säga i anledning av vad som framkommit på olika håll, även i kamaren och i lantbruksstyrelsen, att det är en tvivelaktig lycka att sammanslå dessa anstalter till en. Den tävlan, som har bestått mellan dessa anstalter, har varit till nytta och jag tror att den kommer att vara till nytta även i fortsättningen. Jag menar att Weibullsholm och Svalöv kunna på detta område arbeta sida vid sida. Med tanke på de ofantliga värden, som framställningen av ny sädestyp ofta representerar, måste det anslag, som staten skulle komma att lämna den ifrågavarande verksamheten, betraktas såsom relativt litet.

Jag har, herr talman, anslutit mig till motionen, och jag ber att få uttala min tillfredsställelse med att jordbruksutskottets majoritet har tillstyrkt åtgärd redan nu. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Sävström* instämde häruti.

Herr Hamilton: Herr talman! Varje jordbrukare borde kunna inse, att ett gott utsäde har den allra största betydelse för jordbruket och att sålunda här ifrågavarande förädlingsverksamhet är av största vikt. Det är nu visserligen

sant, att vi i vårt land hava ett bolag, som på ett oklanderligt sätt skött denna verksamhet, men vi känna väl alla till, att frånvaron av konkurrens kan giva anledning till, att man slöar till och att man icke arbetar som man borde. Jag tror därför, att det är av stor betydelse för jordbruket, att Weibullsholm icke nedlägges, utan att den konkurrens, som hittills ägt rum mellan Svalöv och Weibullsholm, får fortsätta. Jag tror mig även kunna intyga att Weibullsholms förädlingsanstalt skötes på ett utmärkt sätt.

*Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.
(Forts.)*

Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag anfört få förena mig med dem som yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Hamilton förenade sig herr Jönsson i Revinge.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! Jag har känt ett behov att giva tillkänna, att jag vid kommande votering i denna fråga kommer att rösta för utskottets förslag. Jag gör det därför att jag varit i tillfälle att för icke så länge sedan studera den växtförädling, som äger rum å Weibullsholm. Jag tror, att det icke är för mycket, om man från riksdagens sida med det anslag, som här är ifrågasatt, lämnar erkännande åt detta arbete.

Jag skall, herr talman, icke upptaga tiden längre.

Herr **Uddenberg** i Karlskoga: Herr talman! Här har ifrån ett par håll framhållits, att den reservation som är avgiven av herr Sederholm m. fl. med sin välvilliga motivering bort komma till ett annat slut. Jag vill säga, att alla som tagit del av handlingarna, torde vara fullt ense om att den ifrågavarande verksamheten är av så gagnande betydelse för landet, att den kan vara berättigad till statsunderstöd. Men här är icke fråga om att lämna understöd för vad som har varit utan för stödjande av verksamheten för framtiden. Nu har denna firma arbetat under en lång följd av år utan statsunderstöd. Den har sålunda kunnat bedriva sin verksamhet utan sådant bidrag, men genom den depression, som de senaste åren varit genomgående, har den tydligen kommit i ekonomiska svårigheter såsom en hel del andra företag. Av de föreliggande handlingarna kan jag icke finna, huruvida firman är hjälpt med det ifrågasatta anslaget eller icke, om anslaget är tillräckligt för att trygga firmans framtida bestånd. Detta är en sida av saken, som enligt min uppfattning måste tillerkännas betydelse.

Det är vidare så, att ur principiell synpunkt frågan kan ha vittgående konsekvenser. Svalöv har under många år varit understött av staten. Denna anstalt har upprättat filialer ute i landet, för närvarande sju eller åtta stycken. Frågan är nu, om vi skola slå in på den principen att stödja flera företag av liknande art. Om vi läsa lantbruksstyrelsens utlåtande och firmans egna utlåtanden, finna vi, att meningarna äro synnerligen delade, om hur man för framtiden skall förfara därvidlag.

Det förefaller mig därför icke vara välbetänkt att nu på enskild motion riksdagen skulle bifalla ett förslag, slutande på 100,000 kronor, utan att nödig utredning föreligger. Nu har ju riksdagen uttalat sig mycket välvilligt om detta företag, och om firman har ekonomisk bärkraft, torde den kunna existera, tills den nödiga utredningen hinner bli verkställd och riksdagen får papperen på bordet, innan beslut fattas om bidrag eller ej. Jag har av dessa skäl för min del icke kunnat biträda utskottets förslag om anslag redan vid innevarande års riksdag.

Sedan har ju utskottet hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning. Jag har ävenledes ej kunnat biträda detta förslag, därför att frågan för närvarande ligger under Kungl. Maj:ts prövning. Firman har ju så sent som på hösten förra året gjort framställning till regeringen om bidrag av den storlek, som anses behöflig för att firman skall kunna existera. Det

*Ang. upp-
rätthållande
av viss
verksamhet vid
Weibullsholms
växtför-
ädlingsanstalt.*
(Forts.)

förefaller mig sålunda, då frågan redan är bragt under Kungl. Maj:ts prövning, att en skrivelse i densamma är fullständigt obehörlig. Jag kan därför icke annat än instämma i den reservation som är avgiven av herr Sederholm m. fl.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr Hellström m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr Sederholm m. fl.; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen hava flertalets mening för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslags en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 62, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Sederholm m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 157 ja mot 31 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 18.

Till avgörande förelåg vidare jordbruksutskottets utlåtande nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens centrala frökontrollanstalt m. m.

*Ang.
inrättande
av statens
centrala
frökontroll-
anstalt.*

Uti en till riksdagen den 29 februari 1924 avläten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 134, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, i vilket protokoll fanns intaget förslag till avlöningsstat för en central frökontrollanstalt, föreslagit riksdagen att

a) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga under egentliga statsinkomster följande inkomstitel sålunda:

inkomster av statens centrala frökontrollanstalt 66,000 kronor;

b) för budgetåret 1924—1925 anvisa

dels till inrättande av statens centrala frökontrollanstalt ett extra anslag av 51,000 kronor,

dels till uppehållande av samma anstalts verksamhet ett extra förslagsanslag av 66,000 kronor, att utgå i första hand av inkomster av anstalten; samt

c) för budgetåret 1924—1925 anvisa till understöd — med högst 1,000 kronor för varje anstalt — åt sådana frökontrollanstalter, som av landsting eller hushållningssällskap, vart för sig eller i förening, understöddes med minst samma belopp som statsbidraget och vilka anstalter ville underkasta sig de villkor och föreskrifter i avseende på analysmetoder och övriga förhållanden, som fastställdes av Kungl. Maj:t, ett extra anslag av 10,000 kronor.

Utskottet — som funnit det i förberörda statsrådsprotokoll intagna förslaget till stat för en central frökontrollanstalt giva anledning till åtskilliga erinringar, med iakttagande av vilka staten skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse — hemställde, att riksdagen måtte

a) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga under egentliga statsinkomster följande inkomsttitel sålunda:

inkomster av statens centrala frökontrollanstalt 65,100 kronor;

b) för budgetåret 1924—1925 anvisa

dels till inrättande av statens centrala frökontrollanstalt ett extra anslag av 51,000 kronor,

dels till uppehållande av samma anstalts verksamhet ett extra förslagsanslag av 65,100 kronor,

att utgå i första hand av inkomster av anstalten;

c) att för budgetåret 1924—1925 anvisa till understöd — med högst 1,000 kronor för varje anstalt — åt sådana frökontrollanstalter, som av landsting eller hushållningssällskap, vart för sig eller i förening, understöddes med minst samma belopp som statsbidraget och vilka anstalter ville underkasta sig de villkor och föreskrifter i avseende på analysmetoder och övriga förhållanden, som fastställdes av Kungl. Maj:t, ett extra anslag av 10,000 kronor.

Det av utskottet framlagda statförslaget var av följande lydelse:

	Arvode	Avdrag för pensionsavgift motsvarande belopp	Reducerat belopp	Därav tjänstgöringspenningar motsvarande belopp	Arvodesförhöjning
1 föreståndare	7,500	300	7,200	2,500	{Efter 5 år kan arvodet höjas med 600 kronor.
1 frökontrollant	5,600	200	5,400	2,000	{Efter 5 år kan arvodet höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 fältassistent	4,400	—	4,400	—	{Efter 5 år kan arvodet höjas med 400 kronor.
1 assistent	4,400	—	4,400	—	
1 kvinnligt biträde av tredje graden (assistent)	2,400	50	2,350	700	{Efter 5 år kan arvodet höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolandet av varje arvodesförhöjning 100 kronor tillhöra tjänstgöringspenningarna motsvarande belopp.
1 kvinnligt biträde av tredje graden	2,400	50	2,350	700	
1 kvinnligt biträde av andra graden	2,000	50	1,950	500	
1 kvinnligt biträde av andra graden	2,000	50	1,950	500	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,600	50	1,550	300	
1 vaktmästare	1,575	50	1,525	650	{Efter 3 år kan arvodet höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
Vikariatsersättning	—	—	800	—	
Summa kronor	—	—	33,875	—	

Anm.:

1. Därest befattningshavare äger delaktighet i statsunderstödd pensionsanstalt, höjes avlöningen med det mot pensionsavgift svarande belopp.

2. Till kvinnliga assistenten utgår ett tilläggsarvode av 300 kronor.

3. Vaktmästaren äger åtnjuta, utöver den kontanta avlöningen, fri bostad jämte bränsle samt lyse.

Ang.
inrättande
av statens
centrala
frökontroll-
anstalt.
(Forts.)

Ang.
inrättande
av statens
centrala
frökontroll-
anstalt.
(Forts.)

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Sederholm, Hermelin och Karl Andreas Andersson*, vilka ansett,

dels att utskottets statförslag, till vilket de i övrigt anslöte sig, i nedan angivna delar bort hava följande, med Kungl. Maj:ts förslag utom i avseende å anslaget till vikariatersättning och slutsumman överensstämmande lydelse:

	Arvode	Avdrag för pensionsavgift motsvarande belopp	Reducerat belopp	Därav tjänstgöringspenningar motsvarande belopp	Arvodsförhöjning
1 frökontrollant	5,800	200	5,600	1,800	} Efter 5 år kan arvodet höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 fältkontrollant	5,600	200	5,400	2,000	
1 assistent	3,700	100	3,600	1,500	} Efter 5 år kan arvodet höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
Summa kronor	—	—	34,275	—	

dels att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) — — — — —

inkomster av statens centrala frökontrollanstalt 65,400 kronor;

b) — — — — —

dels till uppehållande av samma anstalts verksamhet ett extra förslagsanslag av 65,400 kronor.

— — — — —

c) — — — — —

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman, mina herrar! Genom utskottets tillstyrkande av Kungl. Maj:ts proposition har man ju förhoppning om att denna fråga om inrättande av en rationell frökontroll i vårt land äntligen skall få en fullt tillfredsställande lösning.

Då nu utskottet enhälligt bifallit organisationsförslaget, har jag ju ingen anledning att gå in på den sidan av saken. I ett fall har emellertid utskottet gjort en avvikelse från Kungl. Maj:ts proposition, nämligen beträffande vissa tjänstemäns ställning och löneförmåner. Det gäller därvid främst fältkontrollanten, vars lön man nedsatt och som man ställt i en lägre ställning än Kungl. Maj:t föreslagit. Enligt planläggningen skall det vara en föreståndare, som skall leda det hela, vidare en föreståndare för frökontrollen samt en kontrollant för fältförsöken. Båda dessa grenar äro fullkomligt likvärdiga och jämbördiga. Den ena har att leda frökontrollen, den andra att leda fältförsöken, att göra alla insyningar, efterbesiktningar och sådant. Det blir ett omfattande arbete, som denna kontrollant får sig förelagt. Han får naturligtvis bistånd från de lokala frökontoren, och dessutom är det meningen, att tjänstemännen vid Svalöv

skola biträda honom, i den mån de hava tid. Det är därför tydligt, att man måste hava en person med mycket goda kvalifikationer på denna post, det duger inte med vem som helst. Att sätta honom i den tjänsteställning och giva honom de löneförmåner, som jordbruksutskottet föreslagit, skulle säkerligen innebära, att vi ej kunna få den rätte mannen på den rätta platsen, och man löper risk att hela denna viktiga del av frökontrollverksamheten redan från början blir eftersatt. Det vore väl bra synd, när vi nu skola verkligen sätta i gång och få detta rationellt ordnat, att vi icke göra spetsarna för denna anstalt så kvalificerade, att man med säkerhet kan vänta, att de skola kunna fylla sina uppgifter.

Beträffande vad som fordras av denne fältkontrollant framhåller lantbruksstyrelsen: »Fältkontrollanten måste äga förutsättningar för att kunna särskilja och bedöma olika sorter och stammar av skilda växtslag, äga ingående kännedom om växtsjukdomar och vara väl hemmastadd i tekniken för utförande av fält- och kärlförsök. I själva verket måste så stora fordringar ställas på fältkontrollanten i fråga om botanisk, agronomisk, växtpatologisk och även entomologisk utbildning, att befattningen av allt att döma blir mycket svårbesatt. Det är icke uteslutet, att man nödgas vända sig till någon svensk, som i utlandet innehar motsvarande ordinarie befattning. Att under sådana förhållanden för ifrågavarande befattningshavare fastställa en lön, som understiger den av Kungl. Maj:t begärda, kan icke anses motiverat.»

Nu invänder man, att fastställandet av dessa goda löneförmåner för denna befattning skulle draga med sig synnerligen svåra konsekvenser, draga med sig konsekvenser beträffande assistenterna vid skogshögskolan och på andra ställen. Men jag vill erinra om att assistenterna vid skogshögskolan och de assistenter, man befarar här skulle kunna rycka upp i en högre löneställning, äro befattningshavare av helt annan art och kvalifikationer. Deras befattningar äro verkliga assistentbefattningar, biträdesbefattningar och ingenting annat. Men här är i själva verket fråga om en självständig vetenskaplig verksamhet av hög kvalitet och om en ledare för en stor verksamhet. Jag skulle verkligen vilja vädja till kammaren att, då det nu gäller att inrätta en sådan frökontrollanstalt, man icke försumpar denna från början genom att omöjliggöra att få en fullt kvalificerad man på denna viktiga plats.

Herr Hermelin: Herr talman! Jag har i denna fråga avgivit en reservation, som går ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande ärende, dock med den ändringen beträffande vikariatsersättningen, att denna skulle ned sättas från det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 1,300 kronor till 800 kronor. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har ju nyss redogjort för anledningen till att Kungl. Maj:t har framkommit med förslaget i den form, vari det här föreligger, och jag torde därför icke behöva upptaga kammarens tid med att betona, varför vi reseranter härvidlag ha följt Kungl. Maj:t. Det är ju alldeles givet, att man i en sådan fråga som denna måste se till, att det från början blir så väl förspänt som möjligt. Denna fråga har ju legat på kammarens bord, jag vet inte hur många år, utan att den kunnat lösas. I föl blev den avslagen, därför att riksdagen tyckte, att det blev för dyrt. Riksdagen anhöll därför, att Kungl. Maj:t skulle inkomma med förslag till billigare anordningar. Det har Kungl. Maj:t nu även gjort. Och Kungl. Maj:t har därvid ytterst noggrant granskat den stat, som är uppgjord för denna frökontrollanstalt, samt försökt få ned omkostnaderna till de minsta möjliga, och beloppet här därvid blivit satt till 34,775 kronor. Om man nu skulle företaga den av utskottet föreslagna ändringen i Kungl. Maj:ts förslag, så tror jag, i likhet med herr statsrådet, att man skulle äventyra det hela. Jag tror, att det vore nästan bättre att avslå alltsammans än att göra en sådan ändring. Det

*Ang.
inrättande
av statens
centrala
frökontroll-
anstalt.
(Forts.)*

*Ang.
inrättande
av statens
centrala
frökontroll-
anstalt.
(Forts.)*

resonemang, som utskottet har angående dessa tjänster, kan jag ej anse annat än felaktigt, därför att här är ej fråga om att med denna stat ge personer högre löner än andra i samma slags tjänstebefattning. De få de avlöningar, som motsvara befattningarna, såsom överassistent, laborator och assistent, och några konsekvenser kunna ej uppkomma.

Herr talman, jag torde ej behöva säga mera, och då statsrådet själv motive-
rat sin framställning, kan jag ej annat än yrka bifall till reservationen.

Beträffande de 800 kronor, som utgöra skillnaden mellan vår reservation och Kungl. Maj:ts förslag, tror jag, att statsrådet för sin del kan godkänna denna ändring. Den tillkom för att man på den vägen skulle försöka få enhet inom utskottet. Jag vill på förhand säga, att utskottets majoritet försökt likställa vikariatsersättningen vid denna anstalt med den vid centralanstalten, som är 500 kronor, men det är en väsentlig skillnad, därför att det här gäller ett mer vetenskapligt arbete, som kan ligga hur länge som helst. Det som ej kan bli färdigt ena dagen, kan bli färdigt dagen därpå eller om ett år, och därför är det ej nödvändigt att skaffa vikarier. Men denna anstalt skall kunna vara aktuell, den måste följa med handelsvärlden och på uti det praktiska livet mångahanda sätt. Man kan ej vänta här. Arbetet måste vara färdigt på bestämd tid.

Med vad jag nu har yttrat, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Den föregående ärade talaren lade så stor vikt vid denna lilla skillnad i lön, att han till och med uttryckte det så, att om riksdagen ej ville bifalla framställningen i denna del, vore det bäst att slå ihjäl hela förslaget om inrättande av en frökontrollanstalt. Jag tror, att det är en liten överdrift. För min personliga del är jag intresserad av, att man får en statens frökontrollanstalt. Visserligen vill jag säga, att vad gäller förläggning å Bergshamra, kan man, vad gäller åbyggnader, reda sig i provisoriska lokaler ett år fram. Men snart måste komma krav på bättre lokaler i framtiden. Vi ha emellertid ej kunnat avvakta den tiden, då vi kunde ha lokaler till förfogande, och vi ha ansett inom utskottet, där även vi voro tveksamma, att tiden är inne att inrätta en frökontrollanstalt där ute och reparera upp de lokaler, som finnas, för att få anstalten i gång. Nu var skillnaden mellan utskottets förslag angående lönestaten och reservanternas så liten, att vad gäller beloppet är det intet att tvista om. Det som statsrådet och reservanternas särskilt fäste sig vid, var, att den av Kungl. Maj:t föreslagna fältkontrollanten skulle ha en annan och högre tjänsteställning med åtföljande löneökning. Utskottet har ansett, att den tjänsteställningen ej bör vara annan än assistentbeställning, och har gjort den likadan som den är hos centralanstalten och statens skogsförsöksanstalt. Orsaken ligger i, att vi inom utskottsmajoriteten ha haft rädsla för, att om man fastställer lönen högre, kommer en dag från assistenten vid centralanstalten och assistenten vid skogsförsöksanstalten krav att göras gällande, då även dessa ha åtminstone en del av de uppgifter, som dessa ha, nämligen att gå på fälten. De komma att göra anspråk på att bli uppflyttade. Nu vill jag fästa uppmärksamheten på, att den, som t. ex. ser den lön, som är föreslagen, kan finna den mycket låg, men det är att märka, att på denna lön utgår tillfällig löneförbättring, tillfälligt lönetillägg och provisoriskt lönetillägg och dyrtidstillägg. Läger man tillsammans detta, tror jag, att man kommer upp till en sådan lön, att man ej riskerar att ej få för ändamålet fullt lämplig person.

Statsrådet sade, att det ej duger att taga vem som helst. Det kräves en vetenskapligt utbildad man. Jag vill fråga, om man kan taga vem som helst till assistent i centralanstalten eller skogsförsöksanstalten. Även dessa skola göra

anspråk att vara vetenskapsmän, jag vågar säga, i samma utsträckning som här. Här gäller ej annat än insyning, och jag tror, att det är möjligt att få lämplig person med den lön, utskottet föreslagit. Beloppet är obetydligt, så att därom har ej striden stått, utan det har varit fruktan för att detta drar med sig konsekvenser. Det är det, som gjort, att vi i utskottets majoritet icke velat lämna någon väg öppen för dem, som skulle kunna finna sig likställda med denna befattning och komma och begära, att även de skola ha den titeln och den avlöningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hermelin: Herr talman! Herr Johansson i Uppmälby nämnde, att jag gjort mig skyldig till överdrift. Men om man uppmärksamt lyssnade till vad statsrådet sade, var det intet överord av mig, då statsrådet använde ordet försumpning och andra väl så starka uttryck, därest det ej bleve ordnat, som Kungl. Maj:t föreslagit. Nu få vi komma ihåg, att den här anstalten kommer icke enbart att bekostas av statsmedel utan på visst sätt är självförsörjande. Detta gör, att man får se till, att man städse har förstklassigt folk på befattningarna. Nu säger herr Johansson, att det betyder ej så mycket beträffande de i staten upptagna lönebeloppen, men pekar på, att det tillkommer tillfälliga löneförbättringar m. m. Ja, genom att utskottet sätter ned dessa tjänstebefattningar, komma dessa förmåner ock att sjunka i väsentlig grad, vilket gör, att det blir svårighet kanske även för lönens skull att få den person, man vill ha. För mig framstår dock tjänstebefattningen som det viktigaste, och därför anser jag, att man även får räkna med detta.

Jag har därför, herr talman, ingen anledning att frånga mitt yrkande, utan hemställer fortfarande om bifall till detsamma.

Herr Röing: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att meddela kammaren att jag vid en eventuell votering kommer att ge min röst till förman för reservationen eller för att göra en axplockning, som skulle visa, vilka tistlar, som växa i herr Lindmans örtagård, utan för att framhålla för kammaren, hur tullfrågan varit den dominerande bland jordbrukarnas krav på statens understöd i deras verksamhet. Däremot ha de ofta förbisett andra för jordbruket mycket mer betydelsefulla spörsmål än kravet på höga tullar. Så ha de under de årtionden, som gått, då de svenska lantmännen hade majoritet i denna kammare, förbisett att lösa den ytterst viktiga frågan om inrättandet av en central frökontrollanstalt, då denna fråga i vårt grannland Danmark redan löstes för 25 år sedan till gagn för det danska jordbruket och för landet i sin helhet.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Pettersson:** Det framhölls, att det är så liten skillnad i penninghänseende, så att det ej är mycket att fästa sig vid, men denna skillnad träffar på en synnerligen känslig punkt, nämligen att få den mest lämpliga personen på en av de viktigaste platserna. Man kan ej överdriva vikten av att redan från början få en fullt kvalificerad arbetskraft där, ty det gäller att organisera och ordna det hela så, att det kommer i rätta banor. Detta har enligt min mening utskottet icke gjort, då det vill sätta ned denne fältkontrollant, som vi kalla honom, till en fältassistent och ge honom en betydligt lägre avlöning. Det förhåller sig nämligen icke så, som här framhållits, att en sådan får provisoriskt lönetillägg. Det får han icke som assistent, och därigenom blir det så, att får denne man den ställning och avlöning, som utskottet föreslagit, blir den lön, han därigenom får, omkring 2,000 kronor lägre än Kungl. Maj:t föreslagit. Och det förstår nog var och en att vi för denna låga avlöning icke kunna få en lämplig person. Det är lantbruksstyrelsens

*Ang.
inrättande
av statens
centrala
frökontroll-
anstalt.*

(Forts.)

Ang.
inrättande
av statens
centrala
frökontroll-
anstalt.
(Forts.)

bestämda mening, att om icke Kungl. Maj:ts förslag här går igenom, kunna vi ej få någon lämplig person, utan måste sköta detta provisoriskt och komma in till riksdagen nästa år med begäran om lönetillägg. Jag vill ännu en gång framhålla, att denne frökontrollant och denne fältkontrollant, som vi kalla honom, äro likvärdiga. De sköta var sin gren av denna kontrollverksamhet. Den ene sköter den egentliga frökontrollen och den andre fältkontrollen, och den är ej mindre viktig. Där skola alla dessa odlingar insynas, där skall bli efterbesiktning o. s. v. Han får säkert lika mycket att styra med som frökontrollanten. Meningen med anordningen är, att lantbrukarna hädanefter i den mån, som det hinner utvecklas, skola slippa att få några firmor som mellanhänder. Odlingarna skola insynas genom statens tjänstemän, och plombering skall ske på lantbrukarnas egna gårdar. Därigenom undvikes en massa med omkostnader och en del betalningar till fröfirmor och andra. Men skall man kunna komma dit-hän, är det absolut nödvändigt, att man får denna fältkontrollverksamhet lagd på den rätta och riktiga bogen och får en person, som är fullt kvalificerad för detta viktiga uppdrag. Jag vill verkligen vädja till kammaren, att ej låta denna lilla summa stå hindrande i vägen för, att det skall få börja på det riktiga och rätta sättet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 113 ja mot 69 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 19.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 213, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att träffa förlikning i tvister med Lilla Edets pappersbruksaktiebolag m. fl.

§ 20.

I fråga om
kostnaderna
för vissa jord-
fästningar.

Till behandling upptogs nu andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av från första kammaren delgivet beslut rörande inom nämnda kammare väckt motion angående utredning och åtgärder i syfte att nedbringa kostnaderna för av allmänna medel icke bekostade jordfästningar.

Sedan i en inom första kammaren väckt motion, nr 116, av herrar *von Koch* och *Fehr* föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t äska, att Kungl. Maj:t täcktes låta inom vederbörligt departement utreda frågan om möjligheten att vidtaga åtgärder, varigenom kostnaderna för sådana jordfästningar, som icke bekostades av allmänna medel, kunde till båtnad för allmänheten nedbringas, samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, hade nämnda kammares första tillfälliga utskott,

till vars behandling ifrågavarande motion hänvisats, hemställt, att motionen icke måtte föranleda någon första kammarens åtgärd.

*I fråga om
kostnaderna
för vissa jord-
fästningar.
(Forts.)*

Med avslag å sitt utskotts hemställan hade emellertid första kammaren för sin del bifallit en vid utlåtandet fogad reservation med hemställan, att riksdagen — — — lika med motionen — — — kunde föranleda, varefter detta beslut delgivits andra kammaren, som remitterat ärendet till sitt femte tillfälliga utskott.

Uti förevarande utlåtande hemställde sistnämnda utskott, att andra kammaren icke måtte biträda det av första kammaren fattade beslutet.

Reservation hade likväl anmälts av herrar *Norling* och *Olsson* i Mellerud, som föreslagit, att andra kammaren måtte biträda det av första kammaren fattade beslutet.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr Norling: Herr talman! Det gäller ju här ett från första kammaren delgivet beslut att i skrivelse till Kungl. Maj:t äska, att Kungl. Maj:t täcktes låta inom vederbörande departement utreda frågan om möjligheten att vidtaga åtgärder, varigenom kostnaderna för sådana begravingar, som icke bekostas av allmänna medel, kunde till båtnad för allmänheten nedbringas, och därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen må kunna föranleda. I likhet med motionärerna samt majoriteten och reservanterna i första kammarens utskott har femte tillfälliga utskottet funnit motionens syftemål behjärtansvärt. Utskottet säger, att inom de större städerna och särskilt i Stockholm ha begravningskostnaderna stegrats på ett sätt, som icke kan anses stå i överensstämmelse med sunda ekonomiska principer. Att dessa osunda ekonomiska principer ha verkat betungande och i en hel del fall rent ruinerande för mindre bemedlade, även när det gäller rätt enkla begravingar, därpå ha vi en massa exempel. Nu vet även jag, att en del av dessa kostnader bero på kyrkogårdsnämndens debitering av avgifter för begravningsplatser och dylikt. Men om vi se på begravningsentreprenörernas inkomster, så tror jag, att påståendet är riktigt, att en stor del av begravningsomkostnaderna gå till dessa i form av provision och dylikt. En blick i taxeringskalendern visar, att de år 1922 här i Stockholm ha haft ett netto, varierande från 18-, 21-, 23- ända upp till 33,000 kronor. Klockarbolaget, som startade 1915 med ett aktiekapital av 21,000 kronor i den vällovliga avsikten att åstadkomma billigare begravingar, hade 1923 höjt sitt aktiekapital till 66,300 kronor. Vinsten på aktiekapitalet uppgick till 56 procent och inkomstsiffran till 39,070 kronor. Det är ju siffror, som visa, att det är fråga om ganska betydande vinster.

Att en dylik uppskörtning är möjlig beror givetvis på att entreprenörerna äro affärsmän, som i första hand måste se till att deras näringsfång blir givande och i andra hand taga hänsyn till de betalande. Dessa äro åter människor, som äro nedtryckta av sorg och därför icke så noga bedöma de affärstransaktioner de då ingå; först när räkningen kommer, finna de, att de blivit uppskörtade och att oskäliga priser tillämpats.

När utskottet emellertid icke velat tillstyrka motionen, har den såsom motiv härför anført, att Stockholms kyrkogårdsnämnd vidtagit vissa åtgärder, nämligen utställning av begravningsmateriel till vissa fixa priser. Men då vill jag säga, att denna utställning har, som jag hört, blivit verkningslös därigenom, att endast en enda firma har ingått på samarbete med kyrkogårdsnämnden, och bojkottats av de övriga.

Vidare säger utskottet, att nuvarande författningar icke lägga hinder i vägen för kommunerna att uppträda reglerande på ifrågavarande område, men tilläg-

*I fråga om
kostnaderna
för vissa jord-
fästningar.
(Forts.)*

ger försiktigt nog, att det möjligen bör ske på annat sätt än motionärerna anvisat. Så fort man ger sig in på fastställandet av vissa typer av begravningsmateriel, är det nödvändigt att åstadkomma ändring i näringsfrihetsförordningen, och om kommunerna möjligen måste helt eller delvis taga hand om denna verksamhet för att få ordnade förhållanden, komma kommunerna säkert i konflikt med gällande kommunallagar. Motionärerna ha visserligen i sina motiver tagit avstånd från kommunalisering på detta område, men i likhet med reservanterna i första kammaren anse även vi, att om en utredning kommer till stånd, bör icke denna möjlighet vara utesluten från utredningen. Det kan anses, att denna fråga saknar betydelse för riksdagen, emedan den är aktuell endast i de större städerna, men icke böra vi därför hindra dess lösning, ty det gäller icke att hjälpa kommunerna utan en del fattigt folk inom kommunerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och herr Olsson i Mel-lerud avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Laurén: Herr talman! Utskottet har stött sitt avstyrkande utlåtande därpå, att detta ärende uteslutande är en kommunal angelägenhet, som det tillkommer kommunerna att reglera, och icke någon statlig. Reservanterna säga i sin reservation, det utskottets påstående, att nu gällande bestämmelser icke lägga hinder i vägen för att reglera vissa begravningskostnader inte är med verkliga förhållandet överensstämmande. Det vill med andra ord och omskrivet på renare svenska säga, att utskottet far med osanning. Jag vill söka i någon mån rentvå utskottet från denna beskyllning.

De utgifter, som förekomma vid begravingar, äro för kista och svepning, gravöppning och klockringning samt skjutsar. Härtill komma utgifter för annonser och meddelanden, samt för andra saker såsom sång vid graven och dylikt, ifall man vill ge begravingen en högtidligare prägel, men dessa senare saker innefattas, förmodar jag, icke i motionärernas eller reservanternas yrkande, utan motionen har hållit sig till de tre förstnämnda utgiftsposterna.

Vad beträffar kista och svepning, kunna kommunerna ingripa reglerande om de vilja. Reservanterna ha redogjort för de höga inkomster begravningsentreprenörerna i Stockholm ha haft. Det finnes emellertid icke något skäl, varför icke kommunerna själva skulle kunna taga hand om och ordna en kommunal begravningsbyrå, som kunde i någon mån dela vinsterna med entreprenörerna och göra begravingarna billigare. Att sådant lagenligt låter sig göra är utom tvivel. I Stockholm och andra städer ha anordnats icke bara kommunala elektricitets- och gasverk utan även utställningar, där materiel för gasens och elektricitetens utnyttjande försäljes; när man kunnat anordna utställning och försäljning på dessa områden, torde det icke heller möta något hinder att på nu ifråga-varande område ingripa reglerande.

Beträffande gravöppning och klockringning, så bestämma kommunerna taxa för dessa saker. I min hemstad har på en av prästernas initiativ vidtagits den åtgärden att kommunerna låter utan kostnad verkställa den s. k. tacksägelse-ringningen, eller ringningen efter tillkännagivandet av dödsfallet i kyrkan.

Skjutsar äro onekligen en rätt så dyrbar historia vid begravingar, men redan nu har i Stockholm vidtagits åtgärder, varigenom ägare av s. k. billiga bilar äro skyldiga att verkställa begravnings skjutsar för särskilt låg taxa; även den saken kan således regleras av kommunerna.

Reservanterna fara därför vilse, då de säga, att det icke går an att reglera omkostnaderna vid begravingar.

Dessutom vill jag säga några ord med anledning av ett i reservationen från första kammaren förefintligt ord om att man skulle anordna »standardtyper» av begravingar. Jag tror, att det vore olyckligt, om man tänker sig en lagstiftning, varigenom näringsfrihetsförordningen skulle ändras så, att kommu-

nerna skulle ha rätt att, innan de lämna tillstånd åt personer att utöva begravningsentreprenörsyrket, föreskriva, att denne person skulle ha en viss typ av kistor o. d. När man i Stockholm ser begravningshyenorna vid snart sagt varanda begravning, kommer man osökt in på den tanken, att dessa skulle studera ut vilka typer som användas, och jag fruktar för att man vid jordfästningen finge höra dem diskutera, att den har typen nr 1 och den har typen nr 2 och den har typen nr 3 samt, om det vore en billig typ, klandra det, eller, om det vore en dyr typ, klandra det. Sådant utpekande vore högst pinsamt för de efterlevande.

Funnes kommunala begravningsbyråer jämte entreprenörernas, ligger det ju i vardera sidans intresse att tillhandagå med billiga begravningar, och var och en kan ju fråga om kostnaderna, innan han beställer för en begravning. Den som icke frågar får kanske finna sig i att betala högre pris, men om han nu brukar fråga, så komme han nog att göra det, även om det funnes »standardtyper» för begravningar, för att kunna bestämma sig för det sätt han anser lämpligast. När kommunerna enligt min mening kunna reglera på detta område, anser jag, att det skulle vara orätt, att riksdagen blandar sig i förhållandena.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att reservanterna fara vilse, då de säga, att man icke kan skaffa missförhållandena på ifrågavarande område ur världen på annat sätt än genom lagstiftningsåtgärder. Det är ju uppenbart, att den saken kan diskuteras, men klart är också, att dessa missförhållanden ha fortfarit under ganska lång tid. Kommunerna ha sett dessa missförhållanden, och de ha i någon mån sökt avhjälpa desamma, men de ha icke med de medel de förfoga över lyckats att kunna avskaffa desamma. Det är med detta för ögonen, som reservanterna ha reserverat sig för det yrkande, som avser att giva kommunerna den befogenhet, de behöva för att kunna på ett tillfredsställande sätt ordna denna historia för sig.

Jag har belägg för detta så mycket mer som jag i min hand har ett papper från en institution, som är både sakkunnig och fackkunnig på detta område. Det är sjukkassornas centralförsamling, vilken säger, att den sökt skapa en begravningsbyrå, men samtidigt pekar på, vilka svårigheter detta vållat. »Styrelsen» för denna församling säger, att samtidigt som den varit sysselsatt med att skapa denna begravningsbyrå sade vissa begravningsentreprenörer ifrån, att de hade möjlighet till prisdumping, så att sjukkassornas begravningsbyrå, därest den komme till stånd, icke skulle kunna fortsätta sin verksamhet. Detta tyder på en allvarlig förtrustning på detta område, när det gäller begravningsentreprenörerna, och det visar, att dessa ha makt i sin hand.

Denna sjukkassornas centralförsamlings styrelse har haft frågan ganska länge under övervägande, och den har gjort en del utredningar i ärendet, och jag skall referera vad styrelsen säger. »Den kom till det resultat, att de priser, som tillämpades, icke stodo i rimligt förhållande till varornas verkliga värde.» Och vidare säger »centralförsamlingen», som haft tillfälle att taga del av styrelsens utredning, »att den ansåg, att en under 10 år åstadkommen ökning av 400 procent på ifrågavarande priser icke kunde motiveras av den allmänna prisförhøjningen». Det är ett uttalande, som givetvis har mycket fog för sig.

Det har också genom denna undersökning i de speciella fall, som tagits upp och undersökts av samma styrelse och där alldeles samma materiel använts, kunnat konstateras en skillnad i pris av ända till 260 kronor. Man har också haft tillfälle att undersöka, var anledningen till de höga priserna låg, då man infordrat uppgift från fabrikanterna, och man säger, sedan man haft tillfälle att jämföra priserna från fabrikanterna och från entreprenörerna, »att man funnit en vinstmarginal så stor, att man icke vågat tänka sig en dylik».

I fråga om kostnaderna för vissa jordfästningar.
(Forts.)

*I fråga om
kostnaderna
för vissa jord-
fästningar.
(Forts.)*

De missförhållanden, som detta blottar, är av den art, att man icke kan förklara detta vara endast en kommunal angelägenhet eller komma ifrån att vidtaga någon som helst åtgärd. Jag förstår icke utskottets resonemang, när man säger, »att på grund av, att detta är en kommunal angelägenhet anser utskottet sig icke kunna föreslå den åtgärd, som motionärerna yrka på». Vad är det man begär? Jo, icke annat än att kommunerna skola utrustas med den befogenhet de behöva för att kunna taga itu med angelägenheten i fråga. Det är dithän reservanterna önska komma.

Det är uppenbart, att flera vägar kunna tänkas framkomliga. Det har pekats på en, på fastställandet av standardtyper, icke på det sättet, att det »obligatoriskt» skulle fastställas standardtyper på olika platser, utan på det sättet att det skulle beredas de kommunala myndigheterna möjlighet att hos länsstyrelserna och överståthållarämbetet begära fastställandet av dylika typer, alltså i rätt ordning och på begäran av de kommunala myndigheterna. Det har från motionärerna i motiveringen sagts ifrån att de för sin del icke äro tilltalade av en kommunalisering av denna angelägenhet. Jag kan icke för ögonblicket taga ställning till denna fråga, men jag vill redan hava för min del gjort klart, att även denna möjlighet bör undersökas. Den kommunalisering, vi ha på en del områden, är icke av sådan art, att man utan vidare kan avföra densamma såsom mindervärdig. Alltså bör även enligt mitt förmenande en dylik eventualitet kunna undersökas.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den framställning, som reservanterna gjort.

Fru *Östlund* instämde häruti.

Herr **Hagman**: Herr talman! Jag tror för min del, att den motion, som här föreligger, berör ett ämne, som åtminstone för Stockholms vidkommande är synnerligen viktigt. Vi finna ju också, att första kammaren, trots att dess tillfälliga utskott avstyrkt motionen, bifallit reservanternas hemställan om att en skrivelse om utredning av detta spörsmål borde avlätas till Kungl. Maj:t. Jag kan ju förstå, att herr Laurén exempelvis för sin del finner, att denna fråga borde kunna lösas på ett annat sätt, därför att det är väl så, att det är speciellt i storstäderna, där detta problem gör sig kraftigare gällande; och för Stockholms vidkommande skulle det nog vara mycket önskvärt, om det vore möjligt att få till stånd en annan ordning än som för närvarande råder på detta område.

Jag har på en tidigare innehavd befattning haft att ordna med en del begravningsangelägenheter, och jag var då i tillfälle att konstatera, huru man går tillväga på detta område. Med anledning av de åtgärder, som från Stockholms kommunala myndigheters sida vidtagits för att råda bot på de värsta missförhållandena, har även i pressen framkommit huru man på detta verksamhetsområde arbetar. De olika begravningsfirmorna ha vaktmästare vid sjukhusen, som äro deras ombud, och ehuru väl folk i allmänhet tror, att sådana tråkiga historier som begravingar skulle vara fria från det slags privata företagsamhet, där man vill förtjäna bra med pengar, är det dock så, att åtminstone i Stockholm drivits ett ganska gott geschäft med dessa begravingar. Jag erinrar mig från tidningspressens framställningar, hurusom för en del år sedan ett bolag även bildats i Stockholm, som skulle ombesörja billiga begravingar, och det bolaget fick en ganska stor anslutning av kunder med hänsyn till det sätt, varpå bolaget kommit till, och på grund av den omfattande reklam, som det gjorde. Men när man ser på respektive begravningsbyråers inkomst av deras verksamhet, finner man, att detta bolag med de billiga begravingarna ståtade med det största överskottet.

Jag tror, att det vore av utomordentlig vikt, om andra kammaren ville bifalla

den reservation, som är fogad till femte tillfälliga utskottets utlåtande, och därigenom möjliggöra, att de kommuner, som ha anledning att vidtaga några åtgärder, sedan dylika efter nödig utredning genom riksdagens medgivande bli möjliga, också kunna få lov att vidtaga sådana, så att man kan komma fram till bättre förhållanden på detta område. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avlämnad av herrar Norling och Olsson i Mel-lerud.

I fråga om kostnaderna för vissa jordfästningar.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 110 ja mot 78 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 21.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 98, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt viss nordiska museets och livrustkammarens personal;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter jämte en i ämnet väckt motion;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1924—1925 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emiritilöner jämte en i ämnet väckt motion;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statsskulden; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 22.

Ang. tiden för
ikraftträdande
av lagen om
kvinns
behörighet att
inneha
statstjänst
m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckta motioner rörande tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923, innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m.

Uti två inom riksdagen väckta, lika lydande motioner, nr 120 i första kammaren av fröken *Hesselgren* och nr 114 i andra kammaren av fröken *Tamm*, vilka motioner hänvisats till lagutskott och, tilldelade första lagutskottet, av sistnämnda utskott hänskjutits till behandling av sammansatta stats- och första lagutskottet, hade yrkats, att riksdagen måtte besluta, att lagen den 22 juni 1923, innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag, skulle träda i kraft den 1 juli 1924 i fråga om befattningar, vilkas manliga innehavare beträffande nyreglerade verk åtnjote lön i elfte eller högre lönegrad samt beträffande oreglerade verk uppbure avlöningsförmåner, som till sitt sammanlagda belopp icke understege dem, som utginge till nyssnämnda befattningshavare vid nyreglerade verk, ävensom att beträffande kvinnlig befattningshavare, varom ovan sagts, nuvarande bestämmelser angående gift kvinnas behörighet att innehava statstjänst skulle upphöra att gälla.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Fröken *Tamm*: Herr talman, ärade kammarledamöter! Sammansatta stats- och första lagutskottet har avstyrkt fröken *Hesselgrens* och min motion rörande tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923, innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m.

Utvecklingens gång har kommit så långt, att kvinnors behörighet att innehava statstjänst blivit erkänd, och det återstår således endast, att ikraftträdandet får äga rum. Men för dem, det vederbör, är det onekligen en högst väsentlig skillnad mellan dessa två saker. Frågan har vid två föregående riksdagar blivit så ingående debatterad, och samma bärande sakskäl tala alltjämt för densamma. Jag finner därför icke anledning att upprepa vad jag förut haft tillfälle att yttra utan vill blott säga några ord angående utskottets motivering för avslagsyrkandet. Utskottet stöder sitt avslag på lagrådets yttrande av den 2 februari 1923, att lagrådet ansåge bestämmelsen icke medgiva, »att lagen skulle kunna bli gällande vid olika tider beträffande särskilda kategorier av statstjänare». Utskottet stöder sig på yttrandet och säger vidare: »Enligt vad utskottet inhämtat, torde förslag till ordnande av de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden vara att förvänta redan till nästa års riksdag, och i samband därmed kan frågan om behörighetslagens ikraftträdande upptagas i hela dess vidd.» I 1923 års skrivelse till Kungl. Maj:t med tillkännagivande av riksdagens beslut i denna fråga yttrades emellertid, att 1923 års riksdag ansåge, att frågan skulle bli löst vid 1924 års riksdag. Således 1923 säger man 1924 och 1924 säger man 1925, och jag fruktar, att det alltid i fortsättningen kommer att heta så »vid nästa års riksdag». Detta gör, att den, som icke är invigd i de juridiska härklyverierna, lätt kan tolka detta uttryck »den dag» som här med nödvändighet påstås skola betyda *en dag*, liktydigt med *en gång* och *en gång* är, som vi veta, *ingen gång*.

Vidare har utskottet framhållit, att motionärerna stödjade sig på 1921 års löne-

kommitté och dess förslag till anordnande av kvinnliga befattningshavares löneställning. Det vill jag på det bestämdaste protestera mot. Vad motionärerna här stött sig på står klart och tydligt angivet i motionen: »Jag utgår självfallet från principen: lika lön för samma befattning.» Det är således på ordet »självfallet» motionen stöder sig, och icke på 1921 års lönekommitté. Detta gäller alla grader, vilket icke överensstämmer med lönekommitténs förslag. Lönekommittén föreslår ju, att i de högre lönegraderna skulle samma avlöning gälla för både man och kvinna, men beträffande de lägre kvinnliga befattningshavarna, d. v. s. de, som ha minst, skulle man tillsvidare göra avdrag av *statsfinansiella skäl*. Och det är just därför, att vi icke kunnat ansluta oss till 1921 års lönekommitté, som vi nödgats inskränka vårt yrkande till att gälla befattningshavare endast från och med elfte lönegraden och uppåt.

Till slut vill jag endast beklaga, att samtliga de frågor, som under denna riksdag behandlats — särskilt i andra kammaren — vilka röra, jag säger icke kvinnofrågor, utan samhällsfrågor, som röra kvinnornas ställning, blivit så ogynnsamt behandlade, vilket naturligtvis med nödvändighet påvisar, att kvinnorna måste ådagalägga större intresse för sin medborgerliga gärning. Vi ha ju också vid de snart stundande valen ett gynnsamt tillfälle att ge vår mening tillkänna.

Herr talman, för den händelse första kammaren skulle komma att bifalla motionen, ber jag att få yrka bifall till densamma.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Vi ha ju debatterat denna fråga föregående år, så att jag skall icke yttra mig så mycket i själva saken, utan jag ber endast att få hänvisa till den motivering, som utskottet givit sitt avslagsyrkande.

Jag fäste mig i fröken Tamms anförande vid att hon sade sig anse, att samtliga kvinnliga befattningshavare borde ha samma lön som motsvarande manliga. Jag vill emellertid påpeka, att i den föreliggande motionen har endast påyrkats, att lagen skulle träda i tillämpning för befattningshavare fr. o. m. elfte lönegraden vid reglerade verk, och, vad oregrerade verk beträffar, tror jag motionens yrkande gick ut på befattningshavare i andra lönegraden. Nu har det från vederbörande myndigheters sida framhållits, att det vore olämpligt, att låta lagen träda i kraft för olika kategorier av befattningshavare vid olika tidpunkter, och att man i stället borde låta lagen träda i kraft för alla befattningshavare vid samma tidpunkt. Utskottet har för sin del icke kunnat underkänna detta skäl utan har måst lämna det vitsord.

Jag vill vidare för min del säga, att det ändå kanske vore väl mycket, om man nu skulle helt ignorera den motivering och de uttalanden, som gjordes vid förra årets riksdag, då behörighetslagen antogs. Anledningen till att man då bestämde, att lagen skulle träda i kraft vid en tidpunkt, som senare av riksdagen och Kungl. Maj:t gemensamt bestämdes, var ju, att man först ville ha löneregleringen klar för de kvinnliga tjänstemännen. Såvitt jag kan förstå, skulle ett beslut nu i den riktning, som motionärerna vilja förorda, innebära ett föregripande av riksdagens fria prövningsrätt vid kommande tillfälle.

Att frågan icke kunnat föreligga vid innevarande års riksdag, vill jag icke lägga någon till last. Frågan har visat sig vara så invecklad, att det har mött stora svårigheter för Kungl. Maj:t att få fram den i sådant skick, att det funnes utsikter att få den igenom.

Jag menar, att man får ta det med ro, och icke som fröken Tamm säger, att en gång är ingen gång. Det gäller ju icke att vänta någon evighet. Fruntimnerna kunna väl vänta ett år till, synes det mig.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. tiden för
ikraftträdande
av lagen om
kvinnas
behörighet att
innehåva
statstjänst
m. m.
(Forts.)*

*Ang. tiden för
ikraftträdande
av lagen om
kvinnas
behörighet att
innehava
statstjänst
m. m.
(Fors.)*

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 23.

Föredrogos vart för sig:

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner angående löneförmåner för kvinnliga innehavare av vissa befattningar;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning, ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften ävensom en i ämnet väckt motion; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m., i vad den angår pensions- och indragningsstaterna, jämte i ämnet väckta motioner:

nr 58, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare, anställda hos riksdagen eller i dess verk;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 266) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 61, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk; och

nr 62, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 24.

Bankoutskottets nu föredragna utlåtande, nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, i vad avser delaktighet för föreståndarinna vid vissa skolhem eller arbetsstugor i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., lades till handlingarna.

§ 25.

Vidare föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 67, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående inköp av fastigheten nr 5 i kvarteret Rosenbad i Stockholm;

nr 68, angående tillfälliga lönetillägg åt vissa kvinnliga skrivbiträden i riksbanken och i riksgäldskontoret; och

nr 69, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av det s. k. Köpingskomplexet i Västmanlands län.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 26.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och aktiebolaget Överums bruk, anförde:

*Ang.
utbyte av mark
mellan kronan
och
aktiebolaget
Överums
bruk.*

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Jag kunde ju ha underlåtit att begära ordet med hänsyn till att utskottet har bifallit den motion, som jag har undertecknat, men anledningen till att jag ändå har gjort det har varit, att det efter vad jag kan förstå icke är nog bara med att avslå det föreliggande förslaget, utan att man också bör säga ifrån, att riksdagen har rätt att kräva en något bättre utredning än den, som har presterats, då det gäller sådana stora affärer, som det här är ifrågasatt att göra. Frågan gäller som bekant ett byte mellan kronan och Överums bruk, d. v. s. tändstickstrusten, och berör såväl mindre som större jordkomplex. I propositionen säges emellertid mycket litet om förhållandena, och man har dessutom gått förbi myndigheter, som man således icke har berett möjlighet att yttra sig om förslaget.

Om riksdagen nu skulle bifalla denna proposition, skulle det exempelvis innebära, att i en av de socknar, där kronan har sina domäner, Dalhems socken, och där bolagsjorden redan utgör 53 procent, skulle den i bolags ägo befintliga jorden komma att uppgå till ej mindre än 61 procent av socknens jord.

Jordbruksutskottet säger också i sitt utlåtande med hänsyn till frågens rent formella behandling, att »ifrågavarande avtals genomförande skulle innebära ett väsentligt avsteg från de principer, som i berörda avseende hittills tillämpats». Det är ju ganska egendomligt, måste man säga, att man, då det gäller sådana stora affärer som de här ifrågasatta, vill göra ett avsteg från de principer, som annars tillämpas vid byte och köp och jordförvärv för kronans vidkommande. Utskottet säger dessutom, att »härmed sammanhänger, att även sättet för verkställande av uppskattning av kronans ifrågavarande egendomar icke överensstämmer med det för försäljningar från kronans domäner gällande. Sålunda har icke förekommit i vanlig ordning av domänintendent och uppskattningsmän verkställd förrättning, varav bland annat följer, att någon utredning icke blivit gjord rörande de omständigheter, som föreligga beträffande å egendomarna boende arrendatorer, torpare m. fl. och deras önskemål. Icke heller har vederbörande länsstyrelse hörts.»

Nu begär man som sagt, att riksdagen skall gå med på ett byte av stora jordegendomar, och att man dessutom skall avskrika en pågående rättegång mellan bolaget och kronan rörande vissa vattenrättigheter. Riksdagen skall sålunda på Kungl. Maj:ts begäran träda emellan eller rättare sagt utgöra domare i denna rättstvist, innan domstolen har hunnit fälla sitt utslag. Jag har icke kunnat underlåta, herr talman, att göra dessa erinringar.

Jag har för min del haft anledning att ha min uppmärksamhet fäst på tändstickstrustens jordförvärvsprinciper. Jag erinrade mig, då jag läste propositionen, ett tillvägagångssätt, som tändstickstrusten för några år sedan tillämpat i ett fall i närheten av min hemstad. Riksdagen hade beslutat för-

Ang.
utbyte av mark
mellan kronan
och
aktiebolaget
Överums
bruk.
(Forts.)

sälja vissa områden av en kronoegendom till ett järnvägsbolag där nere, och en följd av denna försäljning blev, att ett par torp, som voro obesatta, blevo avskurna från huvudgården. Riksdagen beslöt då, att dessa torp skulle uppdelas till tomter, avsedda för egna hem. Sålunda skulle dessa tomter kunna förvärfvas av egnahemsspekulanter, icke av bolag. Riksdagen upplät fritt gatumarcken på dessa tomter. Men vad inträffade, då auktion skulle hållas på tomterna? Jo, tändstickstrusten hade skaffat sig bulvaner, genom vilka den inropade icke mindre än 22 av de 24 tomterna, och den drog därigenom ett brett streck över riksdagens beslut att skapa 24 stycken egnahemslägenheter. Dessa tomter äro fortfarande i tändstickstrustens ägo och ligga fullständigt obegagnade.

Jag menar sålunda, att då man ser, hur tändstickstrusten förfar i sin jordpolitik, har man anledning säga ifrån, att det icke är nog bara med ett avslag, utan att man även bör säga åt vederbörande, att de skola handla just och riktigt både i det ena och det andra avseendet. Jag har, herr talman, begärt ordet även för att framhålla detta.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Först måste jag naturligtvis uttrycka mitt beklagande över, att denna proposition kommit in till riksdagen så sent, som den gjort, men det har icke varit möjligt att framlägga den förut.

För övrigt vill jag framhålla, att dessa förhandlingar med Överums bruk ha pågått i ett par års tid, och att det därvidlag skulle begåtts något oriktigt eller ojust, kan jag icke förstå. Var herr Magnusson i Kalmar fått detta ifrån, är mig oförklarligt. Jag vill meddela, att utskottet icke infordrat hela den utredning, som verkställdts, och detta kom till min kännedom först i går. Här finnes en hel del handlingar av konfidentiell natur, såsom det alltid gör i dylika frågor, vilka ligga i jordbruksdepartementet, men vilka naturligtvis hade ställts till utskottets förfogande i samma ögonblick, som någon av utskottets ledamöter hade begärt detta. Att något undanhållande av utredningsmateriel förekommit, vill jag därför bestämt bestrida. Den som påstår sådant, han kommer med oriktiga uppgifter.

Nu är det naturligtvis hopplöst att försöka omvända ett enhälligt utskott, och det vill jag heller icke försöka. Jag vill blott nämna, att domänstyrelsen och särskilt dess generaldirektör, som närmast har reda på denna sak och närmast skött densamma, är absolut övertygad om, att denna bytesaffär är för kronan i alla avseenden en synnerligen gynnsam affär, och till den övertygelsen har jag också kommit. Jag är också viss om, att detta förslag kommer tillbaka till riksdagen igen och att det då kommer att vinna riksdagens bifall.

Här sägs det, att man skulle avhända kronan jord. Ja, man avhänder kronan jord, men kronan får två och en halv gånger så mycket jord i stället. Man avhänder kronan skog, som kronan icke kan tillgodogöra sig på ett fördelaktigt sätt, på grund av att avsättningsförhållandena där äro mycket, mycket ogynnsamma. Kronan är för dess försäljning beroende av Överums bruk. I stället får staten skog, mark och pengar i sådan utsträckning, att man måste säga sig, att detta förslag är ur alla synpunkter fördelaktigt.

Man har här sagt, att en hel del arrendatorer och torpare komma under tändstickstrusten. Ja, det är 16 torpare och arrendatorer, som komma under tändstickstrusten, men det kommer 33 stycken arrendatorer och torpare från annat håll under kronan. Det går alltså bort 16 stycken och kommer till 33 stycken, så att i detta fall torde man knappast kunna säga, att man från dessa befolkningslagers sida har så mycket att beklaga sig över.

Som saken nu ligger, torde det icke vara skäl i att jag för min del förlänger diskussionen, fastän jag är övertygad om, att om utskottet ägnat denna fråga en

litet mera ingående uppmärksamhet och infordrat de handlingar, som finnas i departementet, så hade det nog kommit till ett annat resultat. Men nu beror detta kanske i viss mån på att den kungl. propositionen lagts fram så sent, som skett. Men det har jag för min del icke kunnat hjälpa.

*Ang.
utbyte av mark
mellan kronan
och
aktiebolaget
Överums
bruk.
(Forts.)*

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Den kungl. propositionen hade nog blivit behandlad på samma sätt i jordbruksutskottet, om den kommit tidigare till riksdagen.

Jag begärde emellertid ordet med anledning av att herr statsrådet sade, att utskottet icke infordrat de handlingar, som kunde ha ställts till dess förfogande. Vi ha från utskottets sida av domänstyrelsen begärt uppgift om vilka å-priser, som ha beräknats för den på rot stående skogen, och på detta svarades, att det var man förhindrad att säga men att det fanns en hemlig handling, som utskottet kunde få del av. Jag kan icke begripa, att detta har med försvarsändamål att göra, så att man skall behöva begära hemligstämpling av dylika handlingar. Utskottet var emellertid på det klara med, och alla medlemmarna voro eniga därom, att propositionen skulle avslås, och då ansågo vi, att det icke fanns någon anledning att fordra in dessa handlingar blott för att få veta, vilka å-priser man hade räknat med.

Vad själva saken beträffar, vill jag säga, att jag för min del hade kanske kunnat ha vissa personliga sympatier för den, därför att från en av de egendomar, som äro föreslagna att gå i byte, en Södermanlandsgård, som jag väl känner till, hava dess torpare till mig personligen framställt det önskemålet, att jag måtte arbeta för att de skulle bli kronoarrendatorer. Men nu är förhållandet det, att denna jord är så gott som i vanhävd och att alla hus där äro nedruttna, så att jag är säker på att kronan, om den skulle taga denna jord i byte, skulle göra en dålig affär.

Vad som för mig är mest osympatiskt, är, att de egendomar, som man här vill byta med, de äro icke tändstickstrustens egna egendomar, utan dem har den skaffat sig på hand, i den händelse denna affär skulle komma till stånd. Jag tycker, att om staten skulle giva sig in på en dylik affär, börjar det något likna sådana affärer, som enskilda bedrevo under kristiden. Då skaffade man sig alltid på hand och sålde och bytte egendomar. Är det emellertid så, att staten vill förvärva den egendom, som det här varit fråga om förut, nämligen Hyttåsen, så torde det vara möjligt att få köpa den, och det är icke omöjligt, att man även kan få köpa Örbholm.

Som sagt, utskottet har varit enigt om att man icke skulle tillstyrka detta byte. I fråga om avsättningsmöjligheterna för skogsprodukterna, så kan det också tänkas, att de i en framtid kunna bli förbättrade. Här säges det, att staten får skogar, som äro av värdefull natur, t. ex. å egendomen Örbholm. Man säger, att det är ungskogar, men jag kallar dem för skräpskogar, beroende på de dimensionshuggningar, som verkställes där och man kan nu icke taga ut mera skog där, även om man säger, att skogskultur stundar. En ladugård måste omedelbart byggas vid huvudgården, och likaså måste åtskilliga nybyggnader göras å alla dessa torpställen, som snart sagt äro obebodda. Under sådana förhållanden har jag för min ringa del icke kunnat tillstyrka den kungl. propositionen, ehuru det varit mig kärt, om Örbholms torpare kunnat bli kronoarrendatorer. Jag anser också, att när man vill göra en sådan affär, som det här är fråga om, bör man anlita uppskattningsnämnd och domänintendenten. Man bör vidare infordra länsstyrelsens yttrande, och man bör också taga hänsyn till de arrendatorer, som finnas där och av vilka en del ha optionsrätt till sina ställen. Vill man då sälja en egendom, bör man fränskilja de torp och lägenheter, som finnas, och låta de arrendatorer, som finnas, få tillfälle att köpa sina ställen.

Ang.
utbyte av mark
mellan kronan
och
aktiebolaget
Överums
bruk.

Allt detta ha vi diskuterat inom utskottet och därvid enhälligt kommit till den uppfattningen, att vi icke kunna gå den väg, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Johanson* i Hörninge instämde häruti.

(Forts.)

Herr *Nilsson* i Tånga: Herr talman! Jag begärde ordet, när statsrådet klandrade utskottet, för att utskottet icke infordrat de handlingar, som utvisa värderingen av skogen såväl å kronans mark som å Överums bruks egendommar, som ifrågasatts till byte. Jag vill till detta säga, att utskottet knappast haft någon anledning att göra detta, av det enkla skälet att det inom utskottet icke kommit till uttryck något tvivel om riktigheten av värderingen. Man har icke alls tvivlat på att uppskattningen av skogens värde var riktig. Vad utskottet däremot fäst sig vid, är, att utredningen i fråga om de jordbruksegendommar, som skulle fränhändas kronan, är synnerligen bristfällig. Den är bristfällig redan från den synpunkten, att den avviker från de vanliga formerna, då det gäller att fränhända kronan jordbruksegendommar. Då tillgår det ju på det sättet, att domänintendenten med biträde av nämndemän förrätta värderingarna. Här har man icke gått till väga på det sättet, utan såvitt av handlingarna kan dömas, har domänintendenten ensamt verkställt värderingen. Som ett ytterligare bevis på att man gått något enkelt till väga här, vill jag peka på den omständigheten, att i handlingarna omnämnas, att å ett par av kronoegendomarna, såväl Larum som Skramstad, finnas såg och kvarn, men det finns icke en rad i kungl. propositionen, om vilket värde dessa ha eller om de äro inräknade i värderingen. Det är blott ett enda exempel. Det är dessa omständigheter, som redan från början gjort, att utskottet måst betrakta detta byte synnerligen kritiskt.

Sedan kom det till utskottets kännedom, att den förutsättning, på vilken man byggt det hela — förutsättningen för bytet — var den, att det fanns mycket små utsikter för att kunna få avsättning för den skog, som finnes på kronoegendomarna. Jägmästaren har pekat på den omständigheten som motiv för att kronan skulle avhända sig dessa egendommar. Nu har det emellertid kommit till jordbruksutskottets kännedom, att det föreligger en ansökan hos vattendomstolen om anordnandet av flottled eller farled i några sjöar därnere, ett företag, som om det förverkligas, kommer att mycket intimt beröra kronans egendommar. Nu är detta projekt visserligen ännu icke förverkligat, men en ansökan föreligger, och kommer förslaget till verkställighet, då är hela grunden, om jag så får säga, underminerad, själva förutsättningen för bytet faller då bort. Det är dessa omständigheter, som varit för utskottet avgörande att ställa sig på avslagslinjen.

Jag vill ännu en gång betyga, att inom utskottet icke har yppats sig något tvivel om riktigheten av den värdering, som är verkställd i fråga om skogen. För övrigt ansåg utskottet det icke nödvändigt att ingå på någon omständligare prövning av värdet å skogen och skogsmarken vid Överums bruk, som skulle ingå i bytet, av det enkla skälet att det ju ligger i Kungl. Maj:ts hand att inköpa dylik mark. Kungl. Maj:t behöver ju icke gå in till riksdagen för den sakens skull, utan den kan Kungl. Maj:t på egen hand verkställa. Vi ansågo då, att det icke var behöfligt, att vi gingo in i någon närmare granskning av värderingen på den skog, som skulle ingå i bytet.

Med anledning av vad jag anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet *Pettersson*: Herr talman! Jag har icke velat rikta något klander emot jordbruksutskottet, men jord-

bruksutskottet har klandrat mig, för att det fattas utredning, och då måste jag givetvis säga, att det är litet underligt, att utskottet icke infortrat alla de handlingar, som höra till målet, ty i de handlingarna finnas en fullständig skogsuppskattning, och där finnes överhuvud taget och i sort sett allt, som kan sägas om denna sak. Hade utskottet verkligen velat tränga in i denna sak, hade det varit lämpligast, att det begärt att få alla dessa papper på bordet och icke klagat över, att det saknas utredning. Det tycker jag är litet konstigt.

Nu säger jordbruksutskottet också, att man icke har gått till väga här, som man brukar göra, då man vill försälja eller avhända kronan mark. Nej, det är riktigt, men domänstyrelsen säger också, att när det gäller ett byte, såsom här är fallet, går man icke tillväga på det sättet. Sådana byten ha förekommit rätt ofta, och i vartenda fall har man gått till väga på sätt, som här föreslagits. När det är fråga om att byta mark, brukar man icke uppskatta och avsöndra bitar ifrån en egendom och sälja den först, utan man byter hela egendomen i förefintligt skick. Domänstyrelsen har för mig framhållit, att detta är det vanliga sättet, och så har man gått till väga även nu.

Denna fråga har uppkommit av den anledningen, att domänstyrelsen har en massa mogen skog strax ovanför Överum, och denna skog kan icke realiseras fördelaktigare, än genom att den på detta sätt försäljes eller bytes bort till Överums bruk. Ur ren affärssynpunkt är detta för kronan en synnerligen lämplig anordning, ty det finns ingen mer än Överums bruk, som kan tillnärmelsevis betala detta pris. Genom de upplysningar jag erhållit av generaldirektör Fredenberg, har jag fått alldeles klart för mig, att den flottled, som här är ute och spökar, sannolikt icke kan komma till stånd under en mansålder framåt. Den är alldeles för dyrbar och skulle betunga dessa skogar med alltför stora omkostnader, om den skulle realiseras.

Sedan har här framhållits, att det icke är lämpligt, att ett bolag skaffar sig egendomar på hand för att byta bort dem till kronan. Men detta är icke bolagets fel, ty domänstyrelsen har sagt åt bolaget, att staten, om den skall byta bort denna mark, helst vill i utbyte ha välbelägna skogsmarker. Har det därför begåtts något fel, så är det domänstyrelsen, som har inlett bolaget på den linjen. Men en sådan anordning, som att bolaget skaffar sig bytesobjekt att ha på hand, kan jag icke finna oriktig.

Som sagt, det är icke mycket att göra åt saken nu, men jag är övertygad om att riksdagen i detta fall fattar ett beslut, som icke ur ekonomisk synpunkt är för staten fördelaktigt.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Herr jordbruksministern framhöll i sitt första anförande, att underhandlingar om denna sak ha pågått i flera år. Det är möjligt. Men av propositionen framgår, att först den 16 november 1923 tillförsäkrade sig tändstickstrusten, eller rättare sagt Överums bruk, en del av de bytesobjekt, som det skulle ha att göra upp affären med. Det står uttryckligen i propositionen, att nu nämnda egendom, det är Hyttåsen, vars lagfarna ägare icke är Överums bruk eller tändstickstrusten, utan herr P. A. Hedström i Stockholm, »har av Hedström försålts till bolaget genom kontrakt den 16 november 1923, vilket kontrakt jämlikt särskilt av Hedström den 17 mars 1924 lämnat skriftligt medgivande är för honom bindande intill pågående riksdags avslutande».

Ja, herr jordbruksministern får ursäkta mig, men jag anser, att om man har börjat en förhandling, men saknar förutsättningar att kunna göra upp affären, så har det inte någon betydelse. Ty, som sagt, först i november 1923 tillförsäkrade man sig från bolagets sida de bytesobjekt, som man ansåg vara nödvändiga att ha för att göra upp denna affär.

När jag i mitt föregående anförande vände mig mot propositionen var det

Ang.
utbyte av mark
mellan kronan
och
aktiebolaget
Överums
bruk.
(Forts.)

Ang.
utbyte av mark
mellan kronan
och
aktiebolaget
Överums
bruk.
(Forts.)

med hänsyn till att man gått förbi myndigheter och underlåtit att höra dessa. Jag vet, att när det däremot gäller att bereda möjlighet för en fattig torpare att få friköpa sig, underlåter man aldrig alla de laga formerna, utan då skola alla möjliga instanser höras. Det var detta som jag ansåg vara oriktigt, och dessutom ansåg jag, att man borde påtala fändstickstrustens förfaringssätt nere i Kalmatrakten, då även länsstyrelsen ansåg, att det förelåg olagligt handlande och vädjade till dåvarande Kungl. Maj:t att upphäva köpen, men då de inte förty erhöllo lagfart på dem. När det påvisas rena köp genom bulvaner, har man rätt att uttrycka sin indignation över ett sådant förfaringssätt, och det var i detta fall som jag ansåg att man ej handlat fullt just.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Endast ett par ord! Jag vill ännu en gång fästa uppmärksamheten på — med anledning av herr statsrådets anförande — att utskottet inte alls klandrat värderingen av de områden, som tillhöra Överums bruk och skulle ingå i bytet. Vad utskottet klandrat är tillvägagångssättet beträffande de egendomar, som skola frånhändas kronan. Det framgår tydligt av utskottet utlåtande. Jag skall citera: »Av propositionens innehåll torde emellertid framgå, att vare sig vederbörande myndigheter eller departementschefen ingått på ett bedömande av frågan från de synpunkter utskottet nyss angivit. Härmed sammanhänger, att även sättet för verkställande av uppskattning av kronans ifrågavarande egendomar icke överensstämmer med det för försäljningar från kronans domäner gällande. Sålunda har icke förekommit i vanlig ordning av domänintendent och uppskattningsmän verkställd förrättning, varav bland annat följer, att någon utredning icke blivit gjord rörande de omständigheter, som föreligga beträffande å egendomarna boende arrendatorer, torpare m. fl. och deras önskmål.»

Det är detta, som har varit det avgörande för utskottet, att Kungl. Maj:t avviker från hittills tillämpade metoder vid ett frånhändande av kronans jord-egendomar. Den avviker ju i det avseendet fullständigt ifrån vad som vanligen är fallet, och utskottet hade inte fått klarhet i dessa saker, även om det hade infordrat ytterligare handlingar ifrån jordbruksdepartementet. Ty dessa torde speciellt röra värderingen av skogen. Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta för att det inte skall bli någon missuppfattning. Det är där som bristen ligger, och det är det som utskottet har uttalat sitt klander mot.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hamilton: Jag skall inte ingå på den ekonomiska sidan av spørsmålet. Jag är inte i tillfälle att bedöma den, och vet inte om det är fördelaktigt i ekonomiskt hänseende för staten att göra ett utbyte. Men här finns ett talande skäl, som väger tyngre än alla andra, för avslag på den kungl. propositionen, nämligen det, att på den egendom, som skulle lämnas till bolaget, finns en hel del torpare och arrendatorer, som skulle gå med i köpen. När man vill göra vad man kan i riksdagen för att trygga arrendatorernas rättigheter att få tillösa sig arrendena, så förefaller det egendomligt att inte Kungl. Maj:t har ordnat så, att torparna ha fått köpa de egendomar, som de nu inneha, och sålunda sluppit att komma under bolagets valde. Det är detta skäl, som för mig mest talar för att yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Pettersson: Herr talman! Med anledning av herr Hamiltons yttrande ber jag få meddela, att bolaget har lämnat förbindelse till alla dessa torpare och arrendatorer, som skulle komma under bolaget från kronan, att de skola få köpa ifrågavarande torp och gårdar för samma pris, som bolaget själv betalat.

Herr **Hamilton**: Men, herr talman, hade det inte varit lika bra, att staten gjort upp dessa köp? För övrigt står det ingenstädes i handlingarna, att detta medgivande har gjorts från bolagets sida. Men i varje fall är det vida bättre, att staten säljer till sina arrendatorer, än att det skall gå i andra hand genom bolaget.

*Ang.
utbyte av mark
mellan kronan
och
aktiebolaget
Överums
bruk.*

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 27.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer, lantbruksstipendiater och lantmätare.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 28.

Härefter förelåg till avgörande andra lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

*Ang.
ändrad lydelse
av 5 kap. 3 §
strafflagen.*

Genom en den 29 februari 1924 dagtecknad proposition, nr 67, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 27 juni 1902 (nr 72 s. 3) angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran;
- 3) lag, innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;
- 4) lag om ändrad lydelse av 25 § i lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;
- 5) lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ i lagen den 2 juni 1922 (nr 214) om tiden för företagande av rannsaking med häktad;
- 6) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister; och
- 7) lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 25 kap. 5 § rättegångsbalken.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren av herrar *Sandegård* och *Pauli* samt fröken *Hesselgren* väckt motion, nr 259, däri föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 5 kap. 3 § strafflagen, att domstol erhöles befogenhet att, där någon, som fyllt femton men ej aderton år, blivit övertygad om begånget brott, och där den brottsliga sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövades sådant föranleda, förordna, att han skulle, i stället för att ådömas straff, insättas i allmän uppfostringsanstalt.

Ang.
ändrad lydelse
av 5 kap. 3 §
strafflagen.
(Forts.)

Utskottet hemställde,

- A) att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas; och
B) att motionen I: 259 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits

av herr *D. Alfred Petrén*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Franzén*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage*, *Svensson* i Skönsberg och *Molander*, vilka anförde,

att de i princip anslöte sig till den i ovanberörda motion uttalade uppfattningen, att straffsättning icke borde äga rum vid förordnande om insättande i allmän uppfostringsanstalt;

att de emellertid, då genomförandet av en sådan lagändring mötte stora lagtekniska svårigheter, måst inskränka sig till det yrkandet, att domstols befogenhet att förordna om insättande i allmän uppfostringsanstalt icke måtte bli begränsat av visst ådömt straffmåt; samt

att de i enlighet med denna ståndpunkt ansett, att utskottet bort tillstyrka viss reservation angiven afvattnings av de utav Kungl. Maj:t under 1), 2) och 3) framlagda lagförslagen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Som framgår av detta utskottsutlåtande, finns vid detsamma bifogad en ganska manstark reservation, och jag skall tillåta mig att med några ord beröra, vad denna reservation innebär.

Det här föreliggande utskottsutlåtandet avser ju att åstadkomma en ändring av strafflagen 5 kap. 3 §. Detta lagställe fick år 1902 en viss formulering, som innebar, att vi fingo till stånd nya principer med avseende på bestraffningen av personer i åldern mellan 15 och 18 år. Där slogs nämligen fast i den lydelse av lagen, som då kom till stånd, att om en person, som begått ett brott, hade fyllt 15 men ej 18 år, så skulle han, i stället för att straffas, kunna dömas till att sättas in på en allmän uppfostringsanstalt, försåvitt nämligen det straff, som hade tillmätts honom, bestod i böter eller fängelse i högst 6 månader. Det var, som jag förut nämnt, en alldeles ny princip, som man genom den bestämmelsen slog in på med avseende på bestraffningsförfarandet. Emellertid fann man ganska snart, att man var inne på riktiga vägar, och därför utvidgade man 1917 denna lagbestämmelse på det sättet, att det tilläts, att en person, som var straffad med ännu hårdare straff, nämligen fängelse i högst ett år eller straffarbete i högst 6 månader, skulle kunna falla under denna bestämmelse. Alltjämt fann man, när man tillämpade denna lag, att den var tillfredsställande. Och därför har nu från Kungl. Maj:ts sida framlagts ett förslag, i vilket föreslås, att detta sätt att tillåta ett utmätt straffs utbyttande mot tvångsuppfostran för personer mellan 15 och 18 år skulle utsträckas och utvidgas, så att även personer, som blivit straffade med straffarbete intill 2 år och fängelsestraff i högst 4 år, kunde få straffet utbytt mot tvångsuppfostran, om han tillhör den ålderskategori, som nu här är nämnd.

När saken har utvecklats på detta sätt, så ha vi ansett — för övrigt med anledning av en motion av herr Sandegård med flera — att det alls inte är nödvändigt att slå fast detta straffmaximum, för att en minderårig i denna ålder skulle få komma till tvångsanstalt i stället för att bli straffad. Vi ha alltså påyrkat, med hänvisning till motiveringen i denna motion, att detta straffmaximum skall utgå ur lagen. Vi ha, med ett ord sagt, velat hävda den meningen, att, även om en sådan minderårig i åldern 15 till 18 år dömts till ett ännu högre straff, skall det bli möjligt att bestämma, att hans straff må kunna utbytas mot tvångsuppfostran. Vi ha ansett oss kunna ansluta oss till den uppfattningen, därför att

vi ha tämligen klart för oss, att straffets storlek inte kan läggas till grund för bedömandet, huruvida personen är utvecklingsbar att kunna bli en bättre människa eller inte. Det har nämligen visat sig många gånger, att en person som har dömts till ett ganska lindrigt straff, dock har så dåliga anlag, att denna tvångsuppfostran ingen verkan har på honom, under det att däremot personer, som ha blivit dömda till hårdare straff, ofta visat sig vara mera utvecklingsbara till att genom uppfostran kunna bli bättre människor. När man har kunnat konstatera sådana förhållanden, anse vi det vara fullt rätt och riktigt, att man tar bort denna strafflatitudsbestämmelse, som *förhindrar* att en person, vilken dömts till ett någorlunda hårt straff, blir föremål för en tvångsuppfostran. Vi ha alltså med vår reservation velat hävda den meningen, att oavsett vilket straff som blivit utmätt till en person i åldern mellan 15 och 18 år, så bör det bli möjligt för honom att, i stället för att bli straffad, bli föremål för tvångsuppfostran.

Jag skall inte tillåta mig att gå vidare in i frågan. Jag har genom denna korta deklaration givit till känna, varför jag för min del har anslutit mig till reservationen, och jag skall, med hänvisning till denna motivering, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Karlsson** i Gasabäck: Herr talman! Den föregående ärade talaren har redan erinrat om att det förslag, som här föreligger, innebär en avsevärd förhöjning av den straffgräns, inom vilken de minderåriga förbrytarna kunna åläggas intagande på allmän uppfostringsanstalt. Höjningen är så avsevärd som från den nuvarande bestämmelsen fängelse 1 år till fängelse 4 år, och beträffande straffarbete från nuvarande 6 månader upp till 2 år. Denna förhöjning synes mig vara så betydande, att herrar reservanter borde låtit sig nöja med densamma. Det föreslås nu likväl från deras sida, att ingen straffgräns skall i lagen uppställas för de fall, då ett åläggande av intagande å allmän uppfostringsanstalt äger rum. Jag ber att få meddela, att denna fråga varit upp till mycket ingående behandling inom de sakkunniga för ungdomsbrottslighetens bekämpande, och i utskottsutlåtandet återfinnas de skäl, som varit anförda såväl för som emot bibehållandet av en högsta straffgräns. De sakkunniga ha dock kommit till det resultatet, att det inte skulle vara klokt att borttaga varje straffgräns, och utskottsmajoriteten har också anslutit sig till detta de sakkunnigas och departementschefens yrkande. Det skulle helt säkert inte vara lyckligt, om varje straffgräns borttoges. Det skulle, som det framhålles i propositionen, helt säkert innebära, att det allmänna rättsmedvetandet skulle känna sig kränkt i de fall, då grova brott kunde bli begångna och brottslingarna ändå inte ådömas något straff. Nu har man sagt att de fall av ungdomsbrottslighet, för vilka straff skulle ådömas upp till fyra år, vore så få, att det inte vore skäl i att för dessa stadga en högsta straffgräns. Mig synes detta tala för ett alldeles motsatt förhållande. Man bör ha en högsta straffgräns för de svårare brotten, och för de fall, då brottets art och den brottsliges sinnesbeskaffenhet äro sådana, att brottslingen i stället borde komma till uppfostringsanstalt, finns alltid möjlighet att nådevägen bli befriad från straffet. Men, som sagt, att borttaga varje straffgräns skulle helt säkert vara olyckligt.

På grund av den långt framskridna tiden, och då jag vet att talmannen önskar göra slut på föredragningslistan på förmiddagen, skall jag blott med dessa få ord, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Ekeberg**: Herr talman! Emot det yrkande, som herrar reservanter ha framställt, kunna otvivelaktigt anföras vägande principiella invändningar. Jag skall emellertid nu, då tiden är så långt framskriden, helt och hållet förbigå dessa, och endast anför tre praktiska

Ang.
ändrad lydelse
av 5 kap. 3 §
strafflagen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 5 kap. 3 §
strafflagen.
(Forts.)

skäl, på grund av vilka jag tror att det vore olyckligt, om reservationen vunne kammarens bifall.

Det första skälet har redan berörts av den siste ärade talaren. Det gäller här så ytterst få fall, i genomsnitt knappast tre brottslingar om året, att frågan därför, enligt min mening, lika väl, och i själva verket från principiell synpunkt bättre, kan ordnas nådevägen. Att något rättsligt hinder därför inte föreligger är fastslaget genom ett prejudikat av färskt datum.

Det andra skälet är att om reservationen vunne bifall, skulle helt visst därigenom en fortsatt utveckling av lagstiftningen om ungdomsbrottslighetens bekämpande försvåras. Huvudproblemet i fortsättningen blir nämligen det, huruvida man skall tänka sig ådömande av tvångsuppföstran även i åldersklasserna 18 till 21 år. Det är givet att betänkligheterna mot en sådan utveckling skulle växa, i fall man toge bort straffgränsen.

Det tredje skälet jag vill anföra är, att första kammaren på förmiddagen i dag med stor majoritet har bifallit utskottets förslag. En sammanjämkning skulle vara ytterst svår att åstadkomma, varför ett bifall till reservationen i denna kammare lätt kunde medföra, att man finge besanna den gamla regeln, att den som gapar över mycket ofta mister hela stycket.

I anledning härav, herr talman, vågar jag uttala den förhoppningen, att utskottets förslag måtte bifallas av kammaren.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Då jag förut haft med denna fråga att göra, har jag nu begärt ordet för att yrka bifall till utskottets hemställan. Men därförinnan vill jag taga mig friheten att rikta en vädjan till regeringen, att den bör, så fort de statsfinansiella möjligheterna därtill finnas, taga upp hela denna fråga till prövning, så att riksdagen kan få pröva den i sin helhet. Ty det torde nog vara riktigt, som det många gånger har sagts, att vad man lägger ut för att fostra ungdomen och skydda den, och vad man gör för att skydda den från återfall, där den redan en gång har kommit in på brottets bana, det har man igen sedan, när det gäller de äldre brottslingarna, ty de bli under sådana förhållanden allt färre och färre.

Jag skall endast tillåta mig att säga detta och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen till en början propositioner beträffande mom. A) nämligen på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till samma hemställan med de ändringar i vissa av ifrågasvarande lagförslag, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Vidare blev på herr talmannens därå givna proposition utskottets under mom. B) gjorda hemställan likaledes av kammaren bifallen.

§ 29.

Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samhällets barnavård m. m., i vad nämnda proposition avser nedan närmare avgivna lagförslag, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förmynderskap m. m., i vad denna proposition innefattar förslag till lag angående ändrad lydelse av 77 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, dels ock i förstnämnda ämne väckta motioner.

Genom två särskilda, den 19 mars och den 22 februari 1924 dagtecknade propositioner, nr 150 och nr 53, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av proposi-

tionerna bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga, bland andra, här nedan omnämnda lagförslag, nämligen

*Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)*

genom förstnämnda proposition förslag till

- 1) lag om samhällets barnavård,
- 2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, och
- 3) lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling, samt

genom sistnämnda proposition

förslag till lag angående ändrad lydelse av 77 § lagen den 14 juni 1918 om fattigvården.

I samband med dessa propositioner, som i ovan angivna delar hänvisats till andra lagutskottet, hade utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen nr 150 väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 289 av herr *Lyberg* samt

inom andra kammaren

- nr 445 och 446 av herr *Paulsen*,
 nr 447 av herr *Ericson* i Boxholm,
 nr 448 av herr *Pehrsson* i Göteborg,
 nr 449 av herr *Sehlin*,
 nr 450 av herr *Wallerius*,
 nr 451 av herr *Paulsen*, ävensom
 nr 453 av fruor *Östlund* och *Thüring* samt herrar *Öhman* och *Eriksson* i Grängesberg.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga i punkten intagna förslag till

- 1:o) lag om samhällets barnavård,
- 2:o) lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården, och
- 3:o) lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling, samt

B. att riksdagen i anledning av motionen II: 453 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vad sätt och efter vilka grunder understöd utan fattigvårds karaktär skulle kunna beredas änkor, vilka vore i behov därav för sina barns uppfostran, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, till vilka utredningen kunde giva anledning;

C. att motionerna I: 289 samt II: 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451 och 453, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under A. och B. hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

beträffande utskottets hemställan under punkten A.:

av herrar *Hagman*, *Hage* och *Holmström* i Stockholm, vilka yrkat, att riksdagen måtte bifalla utskottets förslag till lag om samhällets barnavård, dock med viss av reservanterna föreslagen ändrad lydelse av 3, 5, 6 och 7 §§; samt

Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)

beträffande utskottets hemställan under punkten B.
av herrar *von Sydow*, greve *Spens*, *Tjällgren*, *Öberg*, *Carlsson* i Solberga och
Persson i Trången, vilka ansett, att utskottet icke bort föreslå någon skrivelse
till Kungl. Maj:t i anledning av motionen II: 453.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Magnusson** i Kalmar, som yttrade: Herr talman! I avseende på föredragningen av andra lagutskottets utlåtande nr 27 hemställas:

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A. på det sätt, att de däri tillstyrkta lagförslagen föredragas vart för sig, de båda första, där så erfordras, paragrafvis med promulgationsstadganden, där sådana förekomma, samt ingress och rubrik sist, varefter och sedan alla lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan föredrages,

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres,

att för den händelse något av lagförslagen kommer att helt eller delvis återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar samt

att utskottet bemyndigas att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls.

Punkten A.

Det av utskottet under 1:o framlagda lagförslaget.

1 och 2 §§.

Godkändes.

För 3 § hade utskottet föreslagit följande lydelse:

3 §.

1 mom. Barnavårdsnämnden utgöres av

a) en ledamot av kommunens fattigvårdsstyrelse;

b) en i församlingstjänst inom kommunen anställd ordinarie präst;

c) en vid kommunens folkskolor eller fortsättningsskolor anställd lärare eller lärarinna eller för kommunen anställd särskild folkskolinspektör;

d) minst två andra för nit och intresse för barn- och ungdomsvård kända män eller kvinnor; samt

e) i kommun, som avses i 2 mom., en läkare.

De i a), b), c) och d) omförmälda ledamöterna väljas av kommunen; dock skola i kommun, där allenast en sådan präst, som i b) sägs, och allenast en sådan representant för skolväsendet, varom i c) förmäles, finnas att för uppdraget tillgå, dessa eller deras ställföreträdare utan val vara ledamöter i nämnden.

Minst en av ledamöterna skall vara kvinna. Där så lämpligen kan ske, bör juridisk sakkunskap vara företrädd inom nämnden.

2 mom. I stad är stadsläkare, om sådan finnes, eller annan, av staden därtill utsedd, i staden bosatt läkare ledamot i barnavårdsnämnden.

I landskommun, där provinsial-, extra provinsial-, köpings- eller municipal-läkare är bosatt, är denne ledamot i nämnden. Äro flera sådana läkare bosatta inom kommunen, bestämmer länsstyrelsen efter anmälan från kommunalstyrelsen, vilken av dem, som skall vara ledamot.

Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)

Uti den av herr Hagman m. fl. avgivna reservationen hade föreslagits, att åt paragrafen måtte givas denna avfattning:

3 §.

1 mom. Barnavårdsnämnden utgöres av:

- a) en ledamot av kommunens fattigvårdsstyrelse;
- b) en vid kommunens folkskolor eller fortsättningsskolor anställd lärare eller lärarinna eller för kommunen anställd särskild folkskolinspektör;
- c) minst tre andra för nit och intresse för barn- och ungdomsvård kända män eller kvinnor; samt
- d) i kommun, som avses i 2 mom., en läkare.

De i a), b) och c) omnämnda ledamöterna väljas av kommunen; dock skall i kommun, där allenast en sådan representant för skolväsendet, varom i b) förmäles, finnes att för uppdraget tillgå, denne eller hans ställföreträdare utan val vara ledamot i nämnden.

Minst en av ledamöterna skall vara kvinna. Där så lämpligen kan ske, bör juridisk sakkunskap vara företrädd inom nämnden.

2 mom. = utskottets förslag.

Paragrafen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Paulsen: Herr talman! Överhuvud taget är jag mycket belåten med det föreliggande lagförslaget, fast jag på ett par punkter har en avvikande mening. För oss, som ute i barnavårdsnämnderna hava att praktiskt syssla med dessa ting, praktiskt omsätta barnavårdslagen, har det varit väldigt svårt, då det gällt barn, som varit försummade i hemmet när de icke kunnat betecknas såsom vanartiga eller sedligt försummade. Då har man endast haft 1902 års barnavårdslag att stödja sig på, och den har endast gällt barn, som varit varnartade och sedligt försummade, och hava de då varit så små, att de icke varit varken vanartade eller sedligt försummade, har man dock varit tvungen att i protokollet skriva så, för att man skulle kunna göra något med dem. Efter denna nya lag bortfaller denna svårighet; däri ges klara och bestämda linjer, huru man skall förfara, så att vi, som hava att syssla med alla dessa ting, hava all möjlig anledning att vara belåtna med ett sådant lagförslag.

Vad fosterbarnskontrollen vidkommer har det varit alldeles orimligt att, såsom hittills, släppa kontrollen över barn, som fyllt 7 år. I detta förslag blir det så, att man har kontroll över, huru fosterbarn skötas ända till 16 år. Jag tror också det är fullständigt riktigt att allt detta lägges på barnavårdsnämnden. Hittills har det varit delat upp på skilda håll, kommunalnämnd eller hälsovårdsnämnd — kommunalnämnd är i regel hälsovårdsnämnd på landsbygden — hava haft tillsyn över fosterbarnen, och barnavårdsnämnden har haft en del barn att utöva tillsyn över och fattigvårdsstyrelsen andra. Det är naturligtvis mycket nyttigt, att själva *vårdnaden* av barnen koncentreras, däremot är jag icke så belåten med att själva den *understödjande* verksamheten splittras, ty den splittras genom det nya förslaget. I utskottsbetänkandet låter det om denna sak så här: »Utskottet förbiser icke, att även med den i propositionen föreslagna gränsen mellan fattigvårdsstyrelsens och barnavårdsnämndens verksamhetsområden meningssmottagningar mellan de båda myndigheterna någon gång kunna tänkas

Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)

uppstå liksom att emellanåt ett och samma barn kan under olika perioder behöva olika slag av hjälp från det allmännas sida och därför bliva föremål för behandling av skilda myndigheter.» Ja, mina herrar, jag fruktar, att det kommer att skära sig mycket ofta mellan dessa bägge myndigheter, och jag skulle för min del tro, att det varit betydligt klokare, om vårdnaden hade varit lagd på ett håll och den understödjande verksamheten på ett annat.

Är jag belåten med själva lagförslaget i och för sig, så är jag däremot så lagom belåten, när vi komma till barnavårdsnämndens sammansättning. Därutinnan hänger man sig både hos Kungl. Maj:t och i utskottet till en dyrkan av denna självskrivnenhet. Den är enligt min mening alldeles förfärlig. Man tror, att man löser hela frågan med det, att man bara säger: den skall vara vald och den skall vara vald och den skall vara vald. Man säger om detta i utskottets betänkande: »I fråga om barnavårdsnämnderna tala emellertid otvivelaktigt starka skäl för lämpligheten av att genom uttryckliga lagbestämmelser söka skapa garantier för en sådan sammansättning av nämnderna, som gör dem i görligaste mån skickade för de omfattande och grannliga uppgifter, vilka genom förevarande lagförslag anförtrots dem.» Ja, jag skulle för min del vilja säga, att man skapar garantier för, att det icke blir vad det bör vara, och icke, som utskottet säger, att man skapar garantier för vad det bör vara. Är det då så alldeles säkert, att prästen, därför att han är präst, är lämplig att deltaga i barnavårdsnämndens arbete? Det är naturligtvis icke alldeles uteslutet, att prästen kan vara lämplig, men jag vill för min del säga, att jag har icke i något enda fall sett, att han har varit lämplig. Det finnes emellertid i vissa trakter präster, jag skulle vilja säga utomordentligt duktiga präster, men som hava varit utomordentligt ligkiltiga, när det gällt till dessa saker. Jag skulle kunna draga fram exempel på nämnder, där vi veta, att den självskrivne prästen, den självskrivne ordföranden, icke sammankallat till mera än ett enda sammanträde på flera år efter det 1917 års barnavårdsdag kom till — och ändock vill man lagfästa, att prästen skall vara självskrivnen, visserligen icke som ordförande, men i varje fall som ledamot. Reservanterna hava varit stadda på rätt väg i detta fall, och jag skall, när vi hinna så långt, yrka bifall till deras reservation. — Detsamma gäller i själva verket om lärarens självskrivnenhet. Det är väl ändock icke så alldeles säkert, att, därför att en person är lärare, han är intresserad av själva det sociala arbetet, själva det arbete med barn, som förekommer i barnavårdsnämnderna. Det går väl an i de större städerna och på större platser, där det finnes många att välja på, men antag en församling, där det finnes endast en lärare och en lärarinna och det gäller att välja mellan dem. Läraren kanske sysslar med auktioner, boutredningar, egendomsköp o. s. v. Tro herrarna han har intresse av barnavård? Lärarinnan är kanske en ung tös på 22 år eller så där. Icke tror jag hon har intresse för denna sak. Eller också kanske lärarinnan är gammal, nervös och utsliten. Då får barnavårdsnämnden dragas med dessa människor, om de än äro aldrig så olämpliga, eftersom det i lagen är fastslaget, att man skall välja en av dem.

Det är också en annan sak, som jag skulle vilja peka på, och det är, att jag i en motion har föreslagit att länsstyrelsen i stället för Kungl. Maj:t borde kunna anförtros att pröva ansökningar om befrielse från skyldighet att hava särskild barnavårdsnämnd. Jag tycker för min del, att det är en alldeles för liten fråga att gå till Kungl. Maj:t med. Om Kungl. Maj:t skall avgöra en sådan fråga, kommer beslutet i varje fall att byggas på länsstyrelsens undersökning och utlåtande, och då tycker jag det icke är någon mening med att gå till Kungl. Maj:t därmed. Jag fäster icke mycken vikt vid den saken, vill kammaren hellre, att man skall gå till Kungl. Maj:t, gärna för mig.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den av herr Hagman m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Rydén**: Herr talman! Inför den önskan, som torde finnas både hos talmannen och kammaren att kunna sluta föredragningslistan före middagen, skall jag inskränka mitt anförande till några mycket korta ord. Jag kommer att föreslå, att kammaren måtte bifalla ett yrkande, som första kammaren redan har bifallit, och som går ut på att i motiveringen till andra lagutskottets förevarande utlåtande på sidan 18 efter kommentaren till 23 § insätta ett nytt stycke såsom kommentar till 24 §, och detta nya stycke skulle lyda på följande sätt: »24 §. I anslutning till utskottets tidigare uttalande om nödvändigheten av försiktighet och varsamhet vid prövning av frågan om vanartade barns omhändertagande vill utskottet även i nu förevarande sammanhang framhålla angelägenheten av att vederbörande statliga myndigheter och befattningshavare hos barnavårdsnämnderna inskräpa, att sådant omhändertagande icke må äga rum utan den mest omsorgsfulla prövning. Särskilt gäller detta i de fall, då skyddsupfostran icke kan beredas i annan form än genom intagning i skyddshem. Enkannerligen bör noggrant tillses, att intagande i skyddshem av i sedligt avseende vanartade flickor i åldern 16—18 år icke äger rum i sådana fall, då deras tillrättaförande härförutan kan förväntas ske.»

*Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)*

Denna kommentar till 24 § är som jag nyss nämnde utan votering antagen i första kammaren. Då jag har ställt mig som förslagsställare härför, ger jag ett uttryck åt vissa betänkligheter beträffande detta förslag till barnavårds lag i vad den avser höjning av minderårighetsåldern. Efter den mycket ingående revision, som ägt rum, sedan detta förslag först presenterades av fattigvårdslagstiftningskommittén och då jag lovat vara kort, skall jag endast säga, att jag vädjar till alla dem, som få med handhavandet av barnavårdslagen att göra, att de måtte handhava den med synnerligt förstånd, när det gäller de nya grupper, som nu komma in under lagen, nämligen dem mellan 15 och 18 år. Jag befarar, att det beträffande storstäderna kan föreligga mycket stora faror och olägenheter, ifall denna lag skulle handhavas med bristande omdöme och förstånd, om det skulle till exempel komma att gå på det sättet, att polismyndigheterna i de större städerna skulle med vissa mellanrum igångsätta razzior ibland till exempel flickor, som föra ett sedeslöst liv på gator eller i danslokaler, och man komme att förfara på det sättet att sortera upp dem efter ålder, så att de som vore över 18 år behandlades efter lösdrivarlagen och de som vore under 18 år behandlades efter denna lag. Det skulle då kunna uppkomma mycket olidliga och svåra förhållanden med en tyngande skyldighet för städerna att upprätta och underhålla skyddshem och sådant. Det skulle också kunna bli mycket farligt, om man icke handhade lagen med klokt omdöme, man skulle kunna göra skada beträffande åtskilliga av dessa unga flickor, som kanske, ifall myndigheterna icke toge hand om dem, låt oss säga med tiden kunde upprättas till ordentliga människor, medan de däremot, om de i denna unga ålder finge anstaltsstämpel på sig, skulle förlora möjlighet att resa sig i livet. Det är i denna punkt, som jag haft vissa betänkligheter. Jag förstår fullständigt alla de skäl, som tala för att höja denna ålder, och jag hoppas, att, då myndigheterna nu få detta starka medel i sin hand beträffande ungdomsåldern, dessa myndigheter måtte med förstånd och varsamhet handhava denna lagstiftning, så att den blir till välsignelse och nytta för de unga, och att man icke använder lagen på sådant sätt, att den kommer att bli av motsatt verkan mot vad den är avsedd.

Jag yrkar sålunda, herr talman, den ändring i motiveringen, som innefattas i vad jag nyss uppläst.

Herr **Hage**: Herr talman! Om icke klockan visade strax före middagen, skulle jag givetvis, när vi nu gått att behandla en lag i en så viktig fråga som denna, uttala mig något vidlyftigare om den, än vad jag nu tänker göra. Då

Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)

saken ligger som den ligger och då utskottets förslag har antagits av första kammaren med den ändring i motiveringen, som föreslagits här av herr Rydén, så skall jag inskränka mig till endast några få randanmärkningar mot detta föreliggande förslag i avseende å § 3, d. v. s. i avseende å bestämmelserna om sammansättningen av barnavårdsnämnden.

I detta avseendet har jag jämte andra kamrater i utskottet reserverat mig, och vi hava sagt i vår reservation, att vi helst skulle hava sett, att man kunde hava utformat § 3 på det sättet, att det icke stadgats någon *självskrivenhet* vid val till barnavårdsnämnd. Därvidlag hava vi dock i viss mån givit med oss med hänsyn till att, om vi hade fullt och helt hållit på denna sak, så hade det blivit nödvändigt att göra mycket stora omformuleringar i en massa paragrafer av lagen. Med hänsyn härtill hava vi till slut inskränkt oss till det yrkandet, att vi endast säga, att vi vilja icke vara med om att *prästen* skall vara självskriven, eller att det ovillkorligen skall vara en präst i barnavårdsnämnden. Vi hava därvidlag hänvisat till det förhållandet, att, när vi 1918 här i riksdagen senast behandlade fattigvårdslagarna, då förelåg det också från den då sittande regeringen ett förslag, som gick ut på att prästen skulle vara självskriven i fattigvårdsnämnden. Men denna kammare, vars majoritet, som jag tror, har en viss principiell uppfattning i denna fråga, gick bestämt *emot* regeringens förslag på den punkten. Det blev en mycket stor majoritet, som gick fram på det sättet, med anledning av reservationer av samtliga socialdemokrater i utskottet samt från tre liberaler i detsamma. Kammaren gick alltså icke med på prästens självskrivenhet i fattigvårdsnämnden. Då menar jag, att 1924 års andra kammare icke har anledning att frångå denna principiella ståndpunkt. Det finnes ingen anledning enligt mitt förmenande att ovillkorligen hålla på, att det skall finnas en präst i barnavårdsnämnden. Från den utgångspunkten hava vi, som synes av reservationen, påyrkat, att bestämmelsen om att präst skall gå in i barnavårdsnämnden, skulle tagas bort, och därvidlag ha vi framhållit, att vi äro övertygade om, att om det i en kommun finnes en duglig och intresserad präst, som särskilt intresserar sig för dessa frågor, då kan man vara alldeles övertygad om, att den prästen blir vald av folket till att bliva medlem av denna barnavårdsnämnd. Alltså, den sakkunskap, som eventuellt kan finnas på det hållet, blir alldeles säkert tillvaratagen på de platser och i de kommuner, där det finnes anledning tillvarataga prästens möjlighet att kunna göra sig gällande på detta område.

Med hänvisning till denna korta motivering skall jag, herr talman, be att få yrka, att § 3, som vi nu behandla, får den lydelse, som föreslås i den reservation, som här framförts av herrar Hagman och Holmström i Stockholm samt av mig.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Malm**: Herr talman! Då det är en allmän önskan, att denna diskussion skall bliva mycket kort, skall jag också inskränka mig till endast några korta erinringar till vad som redan är sagt. Jag skall endast be få yttra några ord rörande självskrivenheten vid väljandet av barnavårdsnämnder. Och då Kungl. Maj:ts förslag i avseende på självskrivenhet för lärare icke varit föremål för något yrkande, kan jag lämna det å sido. Jag kan sålunda begränsa mig till att tala om den prästerliga självskrivenheten.

Den har utskottets majoritet gått med på med vissa modifikation, som jag för min del kan godtaga. Jag skulle nästan vilja säga, att de innebära en förbättring. Men i övrigt måste jag hålla på, att prästernas medverkan i barnavårdsnämndernas arbete är av den vikt, att man måste försöka skaffa sig garantier för att man verkligen kan räkna på den. Jag tror icke, man skall vara doktrinär på denna punkt, utan man skall se till vad som är bäst för bar-

nen. Och om man utgår därifrån, så tror jag, man måste säga, att det är bäst för barnen, att prästen är med i barnavårdsnämnden. Det säges, att om prästen är lämplig för uppdraget, så blir han också insatt i nämnden. För min del är jag icke alldeles övertygad om det, ty det finns nog icke så få, som icke skulle rösta på prästerna därför att de äro präster. Man har pekat på, att när den nya fattigvårdslagen antogs, tog man där bort den prästerliga självskrivenhets. Jag vet icke, men jag tror för min del, att detta icke var lyckligt utan närmast att beklaga. Och jag ber att få peka på, att det är väsentligt angelägnare med prästens medverkan, när det gäller barnavårdsnämnderna.

Beträffande beviljandet av dispens från skyldigheten att tillsätta särskild barnavårdsnämnd, yttrade herr Paulsen några ord. Han hade den uppfattningen, att dispensgivandet kunde hava uppdragits åt K. B. i stället för åt Kungl. Maj:t. Utskottet har emellertid anfört så goda skäl för att Kungl. Maj:t bör ha dispensgivandet i sin hand, att jag icke behöver närmare gå in på denna fråga. Anledningen är givetvis, att man vill garantera en enhetlig behandling av frågan. Vid en senare tidpunkt, när man väl fått inarbetad en princip på detta område, är det icke omöjligt, att man åter kan decentralisera frågan och överlämna åt länsstyrelserna att taga hand om saken. Men tills vidare, till dess principen blivit klarlagd, måste man hålla på Kungl. Maj:ts förslag, som också av utskottet förordats såsom det riktiga.

Vad herr Rydén här föreslagit såsom tillägg till motiveringen för tjugutredje paragrafen, rörande bestämmelserna för intagande å skyddshem, har jag ingenting att erinra emot.

Till slut vill jag endast rikta en varm vädjan till kammarens ledamöter att antaga lagförslaget i den form, vari det nu föreligger. Det är min fasta förvisning, att man därmed skapar ett gott instrument för det oerhört viktiga arbetet vid tillvaratagandet av barnen, samhällets kanske viktigaste tillgång.

Herr Ericson i Boxholm: Herr talman! Då jag avlämnat min motion med förslag till ändring av bestämmelserna i § 3 rörande barnavårdsnämnds sammansättning, har jag haft samma grundsyn på frågan, som kommit till synes i såväl Kungl. Maj:ts proposition som även i utskottets utlåtande, nämligen att få den bästa tänkbara sammansättning av dessa barnavårdsnämnder. Utskottet föreslår detsamma som Kungl. Maj:t har föreslagit. Det har icke gjort någon annan ändring, än att det föreslagit, att i kommuner, där två eller flera präster finnas, skall val företagas mellan dessa. Det har, efter vad jag kan finna, och även efter vad som nyss yttrats från statsrådsbänken, icke presterats tillräckligt bärande motiv för att man skall lagfästa de bestämmelser, som här föreslås. Det synes i stället finnas starkare motiv för att låta kommunerna fritt välja dessa nämnder. Jag tror, att dessa nämnder skulle få den allra bästa sammansättningen och att man skulle få fram de allra bästa personerna, om det icke vore föreskrivet, att någon av dem skulle vara prästman.

Jag vill på intet sätt undervärdera det arbete eller de insatser, som prästmännen gjort och göra i det kommunala och sociala arbetet. I många, och i de flesta, fall torde också dessa vara de mest skickade att handhava barnavårdsarbetet. Men erfarenheten har visat, i all synnerhet då det gällt ett annat område, att denna självskrivenhets med avseende på prästerna icke har varit lycklig. Erfarenheten har också visat, dels att det i många fall finns prästmän, som icke ha det levande intresse, man anser vara behövt för detta arbete, dels också, att lämpligheten icke alltid varit till förmån.

Jag tror, att man ute i kommunerna får fram den bästa sammansättningen av dessa nämnder och får fram de bästa personerna, om man, som sagt, låter kommunerna själva bestämma personvalet. Jag vill icke nu närmare gå in på denna fråga på grund av den sena timmen. Annars skulle det vara ungefär

*Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag
om samhällets
barnavård
m. m.
(Forts.)

samma synpunkter att framhålla rörande lärares och lärarinnors självskrivethet. Jag vill sluta med att tillägga, att om man överlämnade denna sak åt kommunernas omdömesförmåga och låte dem även i denna fråga använda den självbestämmanderätt, som de äga i andra avseenden, så skulle de också komma att sörja för den bästa sammansättningen av dessa nämnder, likaväl som de kunna fylla de ansvarsfulla uppgifter, som i övrigt blivit dem beskärda.

Då första kammaren nu så gott som enhälligt och utan debatt har antagit det förslag, som här föreligger från utskottet, och då jag icke har någon som helst utsikt att få något nämnvärt stöd för den motion, som jag har väckt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade, av herrar Hagman m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets förslag, även med avseende å § 3, samt med hänsyn till att få ett samstämmigt beslut i båda kamrarna, till det ändringsyrkande i motiveringen, som här framställts av herr Rydén.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen först propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf enligt utskottets förslag, dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits av herr Hagman m. fl. i deras vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Hage, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren godkänner § 3 i andra lagutskottets förevarande förslag till lag om samhällets barnavård, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf i den lydelse, som föreslagits av herr Hagman m. fl. i deras vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 51 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Vidare gav herr talmannen propositioner angående det av herr Rydén under överläggningen framställda yrkandet i fråga om motiveringen, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels på avslag därå; och blev herr Rydéns yrkande av kammaren bifallet.

Aterstående delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets under 2:o) och 3:o) upptagna lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslagen.

Punkterna B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 30.

Slutligen föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 kap 45 § strafflagen m. m.; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 31.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 9 A, till Konungen i anledning av vissa utav Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar samt i ämnet väckta motioner.

§ 32.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reparationer å statens fastighet i Leningrad;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en varmbadinrättning vid Skaraborgs regementes kasernetablissemang i Skövde;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 2 i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 200) angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldighet beträffande till underofficerare vid flottan oriktigt utbetalta krigstids- och dyrtidstillägg jämte en i ämnet väckt motion;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att kostnader, som föranledas av den av riksdagen antagna lagen om förmynderskap, må bestridas av vissa anslag under andra huvudtiteln;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till dyrtidshjälp åt distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fastighetstaxering åren 1925 och 1926 m. m.;

nr 115, i anledning av väckt motion om efterskänkande av kronans rätt till danaary efter tvätterskan Lovisa Karolina Pettersson;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för viss personal inom den civila statsförvaltningen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1924—1925 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprestar och vissa extra ordinarie präster;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt löne-tillägg åt vissa professorer m. fl. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid statens bakteriologiska laboratorium m. fl.;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring; och

nr 4, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter ävensom en i ämnet väckt motion, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i postavgiften vid postabonnemang å tidning, jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 53, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet.

första lagutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av väckt motion om visst tillägg till 18 kap. 15 § strafflagen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 30, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning för beredande av större trygghet att vid övergång av äganderätt till jordbruksfastighet, samhällets bästa och den jordbrukande befolkningens intressen måtte tillgodoses;

nr 31, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning rörande förbud att i fråga om äganderätt till fastighet vara bulvan för annan;

nr 32, i anledning av väckta motioner med förslag till lag angående förbud i vissa fall för enskild person att förvärva fast egendom; och

nr 33, i anledning av väckta motioner med förslag till dels lag om utsträckt tillämpning av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, dels ock lag om viss inskränkning i rätten till jordavsöndring;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 158, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av Bäckaskogs kungsgård i Kristianstads län; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående allsidig utredning och förslag i lantarbetarfrågan.

§ 33.

Justerades protokollsutdrag.

§ 34.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Ros</i>	under 2 dagar fr. o. m. den	30	maj,
»	<i>Björnberg</i>	» 7 » » »	30	»
»	<i>Hamrin</i>	» 2 » » »	29	»
»	<i>Johansson i Brånalt</i>	» 2 » » »	30	»
»	<i>andre vice talmannen</i>	» 2 » » »	30	»
fröken	<i>Tamm</i>	» den 31 maj och		
herr	<i>Karlsson i Nynäshamn</i>	» » 29 » .		

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6,1 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 30 maj.

Kl. 3,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 23 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 217, till Konungen i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om dels beredande av lika pensionsförmåner i vissa fall åt f. d. befattningshavare i statens tjänst av samma grad, dels ock höjda pensioner åt pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst, som pensionerats enligt äldre bestämmelser.

§ 3.

Herr statsrådet *Malmroth* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 230, med förslag till lag om befrielse för vissa marinen tilldelade värnpliktiga från viss tjänstgöringsskyldighet.

Denna proposition bordlades.

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 41.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 31, statsutskottets utlåtanden nr 108—121, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4, bevillningsutskottets betänkanden och memorial nr 51—53, första lagutskottets utlåtande nr 39, andra lagutskottets utlåtanden nr 30—33, jordbruksutskottets utlåtanden nr 69—71 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 11.

§ 5.

Interpellation Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr **Karlsson** i Grängesberg, som yttrade: Herr talman! Under de senaste åren hava taxeringsmyndigheterna å vissa orter visat tendenser att vilja såsom inkomst beskatta de understöd, som under arbetskonflikter utbetalas till arbetarna av deras fackliga organisationer. Det har inträffat, att taxeringsmyndigheterna i beskattningssyfte avfordrat organisationerna uppgifter om, till vilka arbetare understöd utbetalas, och i somliga fall har det även hänt, att man därvid hotat med att, om uppgifter icke lämnades, skulle taxeringsmyndigheterna frångå de deklARATIONER, som lämnats av arbetarna, samt godtyckligt göra en generell höjning av de deklarerade inkomstbeloppen.

Att en dylik beskattning av konfliktunderstöd är orättvis, torde vara tämligen uppenbart, om man tager i betraktande det sätt, varpå konfliktkassorna sammanskjutits och bildats av arbetarna själva, utan att avdrag fått göras uti deklARATIONEN för de årligen inbetalda kontingenterna till kassan. Ej heller lär en dylik beskattning kunna sägas stå i överensstämmelse med skattelagarna. Och skulle tvekan kunna uppstå om skattelagarnas ståndpunkt i detta fall, är det nödvändigt att ändring vidtages därhän, att det uttryckligen sägs ifrån, att dylika understöd ej få beskattas såsom inkomst.

Om man närmare skärskådar karaktären av konfliktunderstöden, skall man finna, att de ur en viss synpunkt sett närmast äro att betrakta som en återbetalning av ett tillgodohavande, som arbetaren på grund av gjorda insättningar äger hos organisationskassan. Ur denna synpunkt äro understöden att jämställa med uttagning av medel på en sparräkning, på samma sätt som en person, vilken insatt medel i en sparbank, vid förefallande behov får till sig utbetalt de insatta medlen. Skillnaden är huvudsakligen endast den, att i ena fallet får insättaren själv bestämma, när utbetalning skall äga rum, i andra fallet åter, är på förhand bestämt, vid vilka tillfällen utbetalningar ur spar-kassan få göras. Denna skillnad kan dock ej motivera någon särställning i beskattningsavseende.

Lika litet som taxeringsmyndigheter äga rätt att som inkomst taxera de uttag, en person gör å sin sparräkning hos en bank, lika litet bör utbetalda konfliktunderstöd få beskattas som inkomst. Och liksom lagen ej tillåter att i deklARATIONEN avdrag får göras för sparpengar, som insättas i bank, så tillåter ej heller lagen att avdrag får göras för de inbetalningar, som en arbetare gör till organisationskassan. Arbetarna få således erlægga full skatt för den del av sin lön, som ingår till organisationer, det år som lönen intjänas.

Skulle nu de utbetalda understöden få beskattas som inkomst, komme arbetaren att i verkligheten bliva utsatt för dubbel beskattning av de medel, som han inbetalar till och utfår från organisationen. Dylik dubbelbeskattning är uppenbart orättvis, och orättvisan mot arbetarna är desto större som man har anledning förmoda, att enskilda arbetsköpare och bolag uti sin bokföring upp-tagga avgifterna till sina speciella arbetsköparorganisationer som en företagets omkostnad och sålunda icke erlagger någon skatt därför.

Även om man icke vill gå med på att betrakta konfliktunderstöden såsom en utbetalning av ett sparad tillgodohavande, utan såsom enbart ett understöd, så böra dessa dock icke lagligen beskattas. Skattelagarna förklara nämligen att understöd eller därmed jämförliga utbetalningar ej få taxeras som inkomst i andra fall än då de äro periodiska och utbetalaren för sin del är berättigad att i sin deklaration göra avdrag därför. Organisationerna äro emellertid ej berättigade att från sina årsinkomster göra avdrag för de utbetalda understöden.

Interpellation.
(Forts.)

Ur en annan synpunkt sett skulle man rätteligen kunna betrakta arbetarnas rätt till understöd såsom en sorts försäkring. Kontingenterna äro då att jämställa med försäkringspremier och de utbetalda understöden med den ersättning, som vid inträffat försäkringsfall skall utgå. Närmast vore konfliktunderstöden då att likställa med de dagsersättningar, som t. ex. vid sjuk- eller olycksfallsförsäkringar utbetalas i anledning av inträffat sjukdoms- eller olycksfall. Nu föreskriva skattelagarna, att ersättning, som utgår på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, icke skall deklareraras som inkomst i annat fall än då ersättning utgår i form av livränta, d. v. s. på ett periodiskt och stadigvarande sätt. Sjuk- och olycksfallsersättning i form av dagliga understöd under endast viss tid äro således ej beskattningsbara. På samma sätt behöva analogivis ej heller konfliktunderstöden, som ju också utgå per dag eller vecka under blott den tid konflikt pågår, kunna räknas till beskattningsbar inkomst.

Huru man alltså betraktar konfliktunderstöden synes det mig vara klart, att de icke lagligen kunna beskattas. Och ej heller är det lagligt att ålägga arbetsorganisationerna skyldighet att avlämna uppgifter angående de utbetalda understöden. Den praxis, som utvecklats sig hos vissa taxeringsmyndigheter i förevarande avseende, är alltså oriktig och olaglig och måste därför stävjas.

På grund av det ovan anförda och på grund av sakens stora betydelse för arbetarklassen anhåller jag om kammarens tillstånd att få till statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet det vara överensstämmande med gällande skattelagar att konfliktunderstöd, som utbetalas av arbetarorganisationerna, beskattas såsom inkomst och att nämnda organisationer åläggas avgiva uppgifter angående utbetalda understöd?

2) Om dessa frågor besvaras nekande, vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att förhindra taxeringsmyndigheterna att vidare fortsätta den felaktiga praxis, som i nämnda avseende börjat tillämpas?

3) Om förstnämnda frågan åter skulle besvaras jakande, anser icke herr statsrådet i så fall det vara nödvändigt, att skattelagarna snarast möjligt ändras därefter, att det uttryckligen stadgas, att konfliktunderstöd ej få beskattas som inkomst, och ämnar herr statsrådet för riksdagen framlägga förslag till erforderliga lagändringar i sådan riktning?

Ifrågavarande anhållan bifölls.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bankoutskottet:

nr 214, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss utvidgning av statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

nr 215, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående

pensionering av betjäningen vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Ströms-
holms hingstdepå;

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förord-
ning om ändrad lydelse av §§ 4 och 5 i förordningen den 16 maj
1890 angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande
och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända;

nr 218, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § 2 mom. c) i
förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till
följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919
års världskrig; och

nr 219, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga
om lagstiftning angående ekonomiska föreningars sparkasserörelse; samt

från jordbruksutskottet, nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverks-
propositionen gjorda framställning angående anslag till lindring av fraktkost-
naderna för kalk jämte i ämnet väckta motioner.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Nilsson* i Vibberbo under 3
dagar från och med den 31 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,58 e. m.

In fidem
Per Cronvall.